

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבקשה

ירחון חסידי ברסלב

בס"ד | גליון 7 | תמוז תשע"ז

מחיר: 10 ש"ח

קרני אורה במחשבי הגטו

גם בתוקף

ההסתרה זרח

אורו של הרבי

והאיר את אור האמונה

פרק מיוחד ומקיף

מלא גילויים חדשים מתולדות

החסיד ר' שמחה בארנשטיין הי"ד

וקיבוץ חסידי ברסלב בלודז' שבפולין

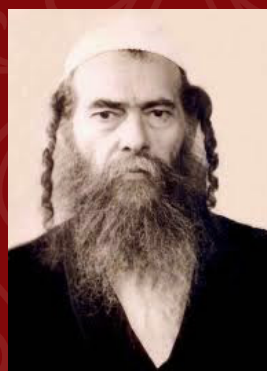
לזה התכוון רבינו!

הגה"ח ר' יעקב מאיר
שכטר שליט"א
משרטט קווים ייחודיים
לדמותו של החסיד הגדול
ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל

מסירות נפש פשוטו כמשמעו

הגה"ח ר' שמואל משה
קרמר שליט"א
בשיחה רבת גילויים על
חמיו הגאון החסיד
ר' גדליהו אהרן קעניג
זצ"ל

מדור חדש!

כתינוק שנולד ל...

סיפורי התקופות לאור האותיות

בגליון:

- 4 זקניך ויאמרו לך שיחות קודש מבוארות מפי החסיד רבי לוי יצחק בנדר ז"ל
- 8 בברסלב בוערת אש כיסופים לישיבות ה'לב בשר' העתידיות הממששות לבוא
- 12 ההולכים בתורת ה' התנוצצות מהתורה הנלמדת בחבורות הקודש
- 14 ספר סופר סיפור פתיחה של סדרה חדשה על סידור והדפסת הספר הקדוש "חיי מוהר"ן"

הנאהבים והנעימים

גילויים חדשים על חייו של החסיד רבי שמחה בארנשטיין וקבוץ חסידי ברסלב בלודז' הי"ד

18

אור לצדיק

מסכת התקשרות מופלאה חוצה יבשות שבין רבי לוי יצחק בנדר ז"ל לרבי הרשל וואסילסקי ז"ל נחשפת לראשונה לרגל יום השנה להסתלקותם

36

האמת והפנימיות

קווים מאירים מחייו של החסיד הגדול רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל - מפיו ומפי כתביו של הגה"ח רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א

42

מסירות נפש פשוטו כמשמעו

הגה"ח רבי שמואל משה קרמר שליט"א בשיחה עתירת גילויים על חייו המופלאים של חמיו הגדול החסיד רבי גדליהו אהרון קעניג זצ"ל

56

בחד קטירא

רשימה מלאה גענועים להחסיד הבלתי נשכח רבי נחמן גלינסקי ז"ל במלאות ח"י שנים להסתלקותו

64

עם לב חדש לאמת העתיקה שבעתיקות

ר' אהרן אליהו פירר מספר על השביל המיוחד לאורו של רבינו הקדוש

68

יו"ל ע"י

מערכת **אבקשה**

טל': 0747-800-141

פקס: 0747-800-142

עיצוב ועימוד:

שוקי קנר

©

כל הזכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה

רוחו לא שקטה ודעתו לא נתקררה מצער הסתלקותו מעמו לעולם, רק בלילות לעת ששפך את לבו כמים באמירת קינות תיקון חצות ובימי בין המצרים ויום תשעה באב, רק אז נמצא לו מרגוע ונחמה לנפשו המייחלת.

מכוחה של הבכיה והגעגועים ושברון הלב הללו נשפע עליו אותו 'רוח פי שניים', והשיג את סוד נצחיות רבו הקדוש והנורא, אשר נרו ואורו יאיר לעד, וחיותו הינה חיה וקיימת לנצח נצחים.

את ההשאה הזאת שנקנית בדם ובדמע, הנחיל והשריש בעוז ותעצומות בחידושו, מכתביו ושיחותיו במשך ימי חלדו לכל הנלווים אליו עד הסוף האחרון, להוחיל ולהשתוקק לקדושתו העליונה והנצחית של משוש כל הארץ תיקון ותקוות כל הדורות.

מכוחה של הבכיה והגעגועים ושברון הלב הללו נשפע עליו אותו 'רוח פי שניים', והשיג את סוד נצחיות רבו הקדוש והנורא, אשר נרו ואורו יאיר לעד, וחיותו הינה חיה וקיימת לנצח נצחים

◆◆
ימי בין המצרים, אלו הם הימים המיועדים, המסוגלים והמאירים לעורר את האהבה והתשוקה לרוח אפינו משיח ה', להתן הפאר והיופי שבכל העולם כולו, זה הזמן עליו רמזו דורשי רשומות אשר 'כל רודפיה השיגה בין המצרים'.

זאת כל עבודת הימים הללו, יהפכו לששון ולשמחה, לעת ש'דודי חמק עבר' או דייקא 'נפשי יצאה בדברו', ולמרות ש'בקשתיהו ולא מצאתיהו', ועל אף ש'הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות' הרי שלא נרפה לנצח מלקיים יומם ולילה 'אבקשה את שאהבה נפשי'.

וכבר מובטחים אנחנו אשר כל המתאבל וכל המשתוקק אליו, יזכה כבר מעכשיו לראות בנחמה ולשוש בשמחת הגאולה ולטעום מטעם האור חדש והצפון שיתגלה לעתיד.

ככל שנרבה בצפיה בבכיה ובגעגועים לרועה הרועים, כך נזכה להחיש את ביאתו והתגלותו, והנה הוא בא ויאמר הנני! ואז יהיה נעשה שמחה וחדוה גדולה.

"כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמתה, כדכתיב 'שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה'".

היה זה בשבת בראשית תק"ע, ישב ראש בני ישראל בהיכל קדשו וספד בתורתו ורוח קדשו את פאר הדור ותפארת הצדיקים בוצינא קדישא רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א, עוד בטרם נודע ונתפרסם דבר הסתלקותו בעולם.

עיניו הקדושות והמאירות של אור האורות מלאו דמעות מצער ההסתלקות של נשמת הצדיק העליון הזה, ואיש מבני היכלא קדישא לא השיג עדיין כי בעצם הוא מקדים מספד וקינה על האור המאיר בכל העולמות, שגם הוא הולך להיגנו ולהסתלק לגבהי מרומים.

חלפה לה פחות משנה, ובה"י בתשרי תקע"א עלתה נשמת היחידה דיתידה בסערה השמימה. אז התברר למפרע שכל אותו מאורע וכל אותה התגלות התורה הנוראה "בראשית - לעיני כל ישראל" היתה הכנה והקדמה להספד הגדול שבגדולים על הסתלקותו והעלמתו של הראש בית קורא הדורות מראש.

◆◆
ההעלמה וההסתלקות של הצדיקים ובפרט רועי ישראל יחידי הדורות משיחי ה' היא המכה הגדולה והאנושה ביותר. כפליים משריפת בית אלוקיננו. היא שורש השבירה והחורבנות. כשאורם של אותם מאורי אור מצוקי ארץ נעלם ונסתר, העולם נחשך לגמרי, מאבד את חיותו, וכל קיומו מתערער. גם המקום המקודש ביותר נותר חסר ערך והיכליו אפלים ושוממים.

אכן, כל זאת רק באם נפסקה ההשתוקקות אליהם אזי חלילה אפסה התקווה. אולם באם מחוברים ומקושרים אליהם, באם משיגים אפילו במעט את רוממותם העליונה וסוד נצחיותם, מכירים בעוצם חסרונם וחשים בלקיחתם, אבלים, בוכים ומתגעגעים אחריהם ומצפים כל היום להתגלותם, הרי שהם חוזרים ושבים להאיר באור שבעתיים, הולכת ונצמחת קרן ישועה, תיקון וגאולה.

◆◆
מאז אותו יום בו השיל מעליו האור הגנוז את גופו הקדוש ונלקח ונעלם מעיני כל חי, לא פסק התלמיד הנאמן להתגעגע לרבו הגדול, הוא לא הסיח את דעתו, לבו ונפשו ממנו לרגע. זכרונו לא מש מנגד עיניו. בכל עת הוא חש כי הנה זה עתה 'לוקח מאיתו'.

הספדות וקינות מלאות צעקה ערגה וכיסופים שלא נראו ונשמעו כמותם קשר עליו, הלוא המה חרוטים כאש לזהתת עלי גליונות תפילותיו הנוראים, הספוגים בנחלי דמעה שירדו מעיניו מעוצם השתוקקותו אליו.

זקני ד'ויאמרו לך

שיעורים, שיחות וסיפורים, מזקני החסידים בדור העבר

ככל שהאור

כך הוא נג

שיחות וסיפורים מרבינו הקדוש ומתלמידו
מוהרנ"ת ומתלמידיהם הקדושים
מוארים ומבוארים בטוב טעם ודעת

מפי הרב החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל הרואים אור לראשונה

מוגש לכבוד יום השנה ה"כ"ח' להסתלקותו - כ"ב תמוז תשמ"ט - תשע"ז

מתוך ספר שיח שרפי קודש ההולך ונדפס מחדש במהדורה מורחבת בתוספת
שיחות חדשות - שנכתב על ידי הרה"ח ר' אברהם נחמן שמחה ויצהנדר זצ"ל אשר
עסק כל ימיו לברר מקחו של צדיק, ומתפרסם לראשונה בגליונו לעילוי נשמתו

נ-ע-ל-ם!; "העלמה, העלמה, העלמה, זהו העלמה,
זהו הרי העלמה נוראה, ה' יתברך הוא החיות של כל
העולמות, והוא החיות של כל אחד, והוא כל כך נ-ע-
ל-ם", (ומשך מאד תיבת נעלם).

אחר כך המשיך לדבר מגודל העלמה שיש על רבינו
הק' ואמר: "דער רבי איז דאס יסוד פון אלע וועלטן,
דער צדיק יסוד העולם, פון אלעס פון יעדעם
איינעם און איינעם, און ער איז נעלם! דאס הייסט
העלמה, דאס הייסט העלמה"; "זה הרבי הוא היסוד
של כל העולמות, הוא הצדיק יסוד העולם, יסוד הכל
של כל אחד ואחד, והוא נעלם, וזה נקרא העלמה, וזה
נקרא העלמה".

העלמה, העלמה, העלמה ---

סיפר רבי נחמן טולטשינער שכשהיה מוהרנ"ת
מגיע בלימודו לתורה ס"ז תנינא, המדברת מגדולת
הצדיק שהוא החן והיופי של כל העולם, ושם בתיבות
'זוה בחינת העלמה עיין שם', לא יכול היה מוהרנ"ת
להרגיע רוחו ואמר בהתעוררותו ושברון לב ובאריכות
של כמה דקות: "העלמה, העלמה, העלמה, אדאס
איז העלמה, דאס איז דאך א גיוואלדיגע העלמה,
דער אויבערשטער איז דער חיות פון אלע וועלטן,
און דאס חיות פון יעדעם איינעם, און ער איז אזוי

גבורה ונשגב ביותר עולם יותר ויותר

נמשכין מן הצדיק שהוא הראש. בחינת ראש בית, בחינת הבעל הבית של העולם כנ"ל, בבחינת (ישעיה מ"א) 'קורא הדורות מראש', שכל הדורות נמשכין מן הראש, דהיינו הצדיק עיי"ש. ומכאן ראייה ברורה שזה הראש בית אינו רק בדורו, אלא כל הדורות שבכל דור ודור כולם נמשכין ממנו.

"שמתקרב אליו ונכלל בו"

שם. שכל מי שנכלל בזה החן האמת וכו' היינו שמתקרב אליו ונכלל בו, וכו'. וביאר רבי לוי יצחק ז"ל כמה פעמים ענין זה שתפס בלשונו הק' לשון 'נכלל בו' שהוא לשון של 'כל וכול', היינו לשון שלימות שמוסר עצמו בתכלית תכלית השלימות לזה הצדיק ומשליך לגמרי מעצמו את כל שכלו וחכמתו, ורק כל מה שמקבל מהצדיק זה כל מוחו ומחשבתו, וכמו שאמר מוהר"נ"ת על עצמו שהשליך את כל מוחו ודעתו בעת התקרבותו.

הצדיק שבדור הזה ובכל הדורות

בענין המבואר בליקוטי מוהר"ן קמא תורה ב' סעיף ו': 'יצריך כל אחד לכוון בתפילתו, שיקשר עצמו לצדיקים שבדור, כי כל צדיק שבדור הוא בחינת משה משיח', וכן בשאר מקומות המוזכר בליקוטי מוהר"ן צדיק שבדור. ביאר רבי לוי יצחק ז"ל שהכוונה היא לצדיק הגדול הזה של כמה וכמה דורות, שנקרא בכל דור ודור גם כן בשם צדיק הדור. והפירושים החדשים בזה הם שקר סילוף ודמיונות שוא.

(באדיבות ג. נ.)

שיינקייט פון די וועלט, ווער דארף אן אנדער שיינקייט. ווער דארף האבן אן הבל היופי אז ער איז דער הידור? ער איז דער אמת'ער חן פון די וועלט. דער וועלט איז פול מיט חן של שקר, ער איז דער חן אמיתי פון דער וועלט. אז ער ווערט אויפגעדעקט, דעקט זיך אויף אלעכטיגקייט, אשיינקייט, ווער וויל אן אנדער שיינקייט, די גאנצע שיינקייט זעהט מען דאך ביי אים".

"קורא הדורות מראש"

בסי' ס"ז תנינא. כי דע, שכל הדורות כולם

ורבי אברהם ב"ר נחמן היה חוזר תמיד בלשון זה כפי ששמעה מאביו ששמעה ממוהר"נ"ת.

גם היה רבי לוי יצחק ז"ל בכל פעם מוסיף לבאר שיחה זו באלו הלשונות: "שה' יתברך הוא הוא החיות של כל העולמות יודע כל אחד ואחד, ואם רגע אחד יפסק חלילה החיות אי אפשר לחיות"; "אז דער אויבערשטער איז דאס חיות פון אלע וועלטן ווייט דאך יעדער איינער, איין רגע חלילה וועט אויפערן דאס חיות, קען מען נישט לעבין".

וכן הוא אצל הצדיק: "כי יש כזה צדיק שהוא היופי, הוא הפאר של כל העולם, הוא החן של כל העולם, הוא היכל' של כל העולם, וכשהחן הזה היה מתגלה, היה החן דקדושה על כל העולם. ובוזה היה נהיה בטל כל ההבל היופי, כי כשיש את הצדיק הזה לא מחפשים יופי אחר, כי כשהוא היופי של העולם נתבטל כל יופי אחר, כי אם הוא היופי של כל העולם מיהו זה הצריך ליופי אחר? מי צריך את ה'הבל היופי' אם הוא ה'הידור'?, הוא הרי החן האמת של העולם, העולם הרי מלא בחן של שקר, אבל הוא הרי החן האמיתי של העולם, וכשהוא נתגלה, אזי נתגלה אור ויופי, ומיהו זה הרוצה יופי אחר, הרי רואים אצלו את כל היופי".

"סע איז דא א צדיק וואס ער איז דער יופי, ער איז דער פאר פון די גאנצע וועלט, ער איז דער חן פון די גאנצע וועלט, ער איז דער יעדער פון די גאנצע וועלט. אז דער חן זאל נתגלה ווערן, וואלט גיווען דער חן דקדושה אויף די גאנצע וועלט, דערמיט וואלט בטל געווארן אלע הבל היופי, אז מען האט אזא צדיק, זוכט מען נישט קיין אנדערע שיינקייט. אז ער איז דער שיינקייט פון די וועלט, ווערט דאך בטל אלע יופי'ס. אז ער איז דער

העולם הזה לא שווה אנחה

רבי אברהם ב"ר נחמן היה אומר על הצרות והייסורים בגשמיות העוברים על האדם: "אין העולם הזה שווה להוציא עבורה אף אנחה אחת"; "די וועלט איז נישט דערווערד מען זאל ארויס געבן פאר איר אקרעכץ" כי ביחס להאור הגדול של התורה והצדיקים וכנגד העולם הבא הקרב ובא, הרי שכל ייסורי עולם הזה ומכאוביו וצרותיו אפסיים הם.

חצות והתבודדות - "אילו לא באנו אלא עבור עצות אלו דיינו"

רבי אברהם ב"ר נחמן היה אומר על שני העצות של חצות והתבודדות: "אילו לא באנו לעולם אלא לשמוע מרבנו שני עצות אלו דיינו"; "מיזאל ניט מער קומען אין דער וועלט נאר צו עהרן די עצות איז שוין גענוג" לגודל חשיבותם ויקר ערכם.

"התפילה שם הייתה נאה פי כמה וכמה"

היה רבי לוי יצחק בנדר ז"ל אומר על הקלוזי באומן שהיה מרהיב ביופיו: "וויפל דער שול איז גיוועהן געבויעט שייך, דער דאווענען אין שול איז געוועהן נאך שענער"; (- "כמה שבניין הקלוזי היה נאה ויפה הרי שהתפילה שם הייתה נאה פי כמה וכמה"), כי אין לשער את גודל הכוחות שהשקיעו אנ"ש שם בתפילה בכח בבכיות ובצערות כל השנה ובפרט התפילות בעת הקיבוץ בראש השנה, והכל מתוך מסירות נפש עצומה, כי בימות החורף היו קירות הקלוזי קופאים כגלידי קרח, ואף על פי כן בערו להשם יתברך בתפילתם, וליבם היה פתוח בהתעוררות עצומה שכל אחד ראה במוחש שאין זה כח אנושי אלא רק כח רבינו הוא אשר הלהיב והבעיר ליבם כל כך להשם יתברך.

האיר מתמימותו

רבי יוסף יונה בן מוהרנ"ת היה תמים גדול; "ער האט געשמט מיט זיין תמימות", והיה

רעסטוראנט זיינען גיזעצן אידן יום כפור אויף די נאכט און גיגעסין און געטרונקען, דארף איך פאסטן?"; (- "וכי אם אי אלו מבני ישראל ישבו בליל יום כפור ואכלו ושתו סעודתם לתאבון צריכים אנחנו לצום?"); ולא אבו להשתתף בגזירת תענית זו, וכשמע מזה מוהרנ"ת הקפיד והלעיג על סברה זו ואמר: "אזוי רעדט מען? זיי זענען אינגאנצען ריין? זיי האבן ניט קיין שום חלק אין דערניצען? נאר יענעמס?"; (- "כך מדברים? וכי הם נקיים לגמרי? וכי אין להם שום חלק באלו הגזרות ורק הזולת אשם?"), כי אף שאינם אוכלים ביום כפור רחמנא ליצלן, עדיין יש גם במ אלו עוולות שגם בעטיים רודפים את ישראל ומדוע תולים החסרונות רק בצווארם של אחרים.

פן יהרסו לעלות

רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל התרחק מאד בראותו מאנ"ש הנוהגים בעבודת ה' בריבוי אור וב'הריסה', דיבר בכלליות שיחה ארוכה ונפלאה מענין סכנת עבודת ה' בדרך זו, אך נזהר מאד מלומר למי יכוונו דבריו בפרטיות.

כסוי חטאה

גם כששוחח עם אנשים, לא היה מסכים בשום פעם, לשמוע מהם בפרטיות מהעובר עליהם בהתגברות היצר, בהפטריו בענוותנות: "יש לי עדיין את היצר הרע שלי, ואין לי לעסוק ביצר הרע של אחרים".

לא יכבה האור לעולם ועד

ביאר פעם רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל שאצל צדיקים אחרים לאחר הסתלקותם העמידו ומינו רבי אחר, וכל אחד שינה לפי השגתו עד שהשתנה הדרך הראשון והישן לגמרי. מה שאין כן הדרכים והנהגות של רבינו ז"ל ממשיכין כפי שהיה בחיים חיותו, וכאז כן עתה, וכפי שישתדל האדם בקיום עצותיו הק' כך יוכה לקבל יותר ויותר מאור הצדיק.

וראה בליקוטי מוהר"ן תורה ל' שם גם מבואר שכל שהחולה גדול ביותר כן צריך רופא גדול ביותר, ואנו חולים גדולים כאלו שצריכים רפואה מרופא גדול כזה של כמה וכמה שנים, שיתן לנו תרופות מרפא חזקים ביותר.

היה נשלם על ידו גמור תיקון העולם

גם היה רבי לוי יצחק אומר: "בסיבה זו לטש הבעל דבר עיניו כל כך בדווקא על מוהרנ"ת, כי הוא היה איש אמת בתכלית, והשאר אחריו ברכה ספרים מלאי דיבורי אמת, וההתחזקות שלו מלאה באמת, ולא יכול הבעל דבר לסבול שיכנס אמת כזו בעולם כי אז יהיה נשלם גמור תיקון העולם"; "דערפאר האט טאקי דער בעל דבר געלאקערט אזוי פיל אויף רבי נתנ"ען, ווייל ער איז געוועהן א געוואלדיקער איש אמת, א ספר מיט אזוי פיל אמת אן התחזקות מיט אגעוולאדיגער אמת, דער בעל דבר האט דאס ניט געקענט ליידין אזא מין אמת אין די וועלט אריין צובריינגען דאס איז דאך שלימות התיקון".

עיקר המחלוקת על מי שגילה והודיע שענין רבינו הק' הוא נצחי

בשנות המחלוקת הגדולה בערה אש המחלוקת רק על מוהרנ"ת והנלווים אליו, כי כלליות שאר תלמידי רבנו ישבו במקומם בכבוד גדול, ואף בעיר ברסלב היה הרב רבי אהרן ובנו הרב הירש לייב מתפללים בכבוד גדול בבית הכנסת הגדול שבעיר. על רבי נפתלי תלמיד רבינו היה גם מעט מחלוקת. אבל עיקר אש המחלוקת היה רק על מי שדיבר הרבה מגדולת רבינו הק', ושענינו הוא ענין נצחי, ושאותם העצות שרבינו הק' יתן גם משיח צדקנו.

רוח ה' על לשונו

גם אצל מוהרנ"ת ז"ל בעת אמירתו תורה היו השומעים מוצאים כל מה שנצרך להם כמו שהיה בעת אמירת התורה אצל רבנו הקדוש.

בשלי הסער הזה

בזמן מוהרנ"ת עת התגברו רדיפות הדת על ידי הצאר ניקולאי הראשון ימח שמו, רצו כמה עסקני הציבור לגזור תענית על הציבור, וכשבאו לכמה מהמפורסמים לבקשם שיגורו אף הם על התענית, נענו ואמרו: "אז אין דעם

ימי בין המצרים ימים של התחדשות בעבודת ה'

אצל אנשי שלומנו היו ימי בין המצרים יסוד גדול ביהדות, היינו העבודה של חצות היום, והלב נשבר, והקולות והזעקות והתפילות שהיה כעין יורה ורתחת; "עס האט זיך געקאכט א קעסל", והיו אלו ימים של התחדשות בעבודת ה' והתקרבות לה' יתברך, ואנשים כשרים היה להם התעלות בימים אלו, והמתבונן גם יראה במכתבים של מוהרנ"ת בימי בין המצרים לשונות מופלגות של התעוררות.

ונפלא צריך הכלי להיות שלם, דהיינו שיהיה כל עשייתו על פי דיני שולחן ערוך הן בעבודת התפילה לענין תפילה בזמנה וכיוצא, הן בלימוד התורה הק' לענין הלכות תלמוד תורה ומלמדים וכיוצא, וכן על זה הדרך בכל שאר מצוות ומעשים טובים שעושה.

ואז כשעשייתו נעשית בשלמות כזה על פי דיני שו"ע יוצא מכלי זה ניגון נפלא ונאה ביותר, וכמבואר בפנים שאף על פי שהוא יודע נגן, צריך שיהיה הכלי שמנגנין עליה בשלמות עיי"ש. וכעין עבודת הקרבת קרבנות שכתוב בו "כל אשר בו מום לא יקרב" דהיינו שצריך העבודה ליצעות בשלמות, ואז מנגן הכהן גדול בעבודתו את הניגון בשלמות היינו שעולה הקרבן לרצון.

ועל כן גם אמר רבנו "מותר לך לקמט את ספרי כפי רצונך (היינו לומר בו פירושים כלבבך) אולם אל תפגע בסעיף קטן שבשולחן ערוך!"; "מעגסט קנייטשן מיין ספר ווי אזוי דו ווילסט אבער זאלסט ניט טשעפען קיין סעיף קטן פון שולחן ערוך!", כי אם סוטה האדם מדרכי ודיני השולחן ערוך, ומשנה ההלכות, אזי כבר אין הכלי, כלי שלם, ויהיה אדם גדול כמה שיהיה, אם הוא סוטה כלשהו מדיני השולחן ערוך אין הכלי בשלמות; "אז מען טשעפעט מיטן שולחן ערוך, מען פאגרייזט הלכות, איז שוין נישט די כלי אגאנצע כלי, מעג ער זיין וואס ער זאל זיין, איז די כלי נישט גאנץ, אבער אז עס איז אויסגעהאלטן הלכה דיג האט עס שוין אשלמות".

מען האט נישט געקענט איינזיצן, אזוי איז געוועהן די פחד ה' אזוי גרויס".

ועל פי תורה זו יובן מה שהיה נתגלה יראה עצומה ופחד ה' גם בעת שאר התורות שהיה רבנו הק' מגלה, כי כששומעין תורה מצדיק כזה ששומע תורה מפי קודשא בריך הוא בעצמו, אזי בדיבוריו הק' יוצא הבל של יראה; "דער וואס פארעט וואס דארטין איז יראה", והצדיק מצמצם את תורתו בכמה וכמה מיני לבושים, כי בלא זה שהיה מצמצם לא היו יכולים כלל להחזיק עצמם בעת אמירת התורה.

הניגון מאיר כשהכלי שלם

בליקוטי מוהר"ן קמא תורה נ"ד. וזה המנגן, צריך שיהיה יודע נגן כנ"ל. גם צריך שיהיה הכלי בשלמות, כדי שלא תצא כל הרוח המעורב טוב ורע בבת אחת. ועל כן צריך שיהיה יודע נגן, וגם שיהיה הכלי שמנגנין עליה שלם. כדי שיוכל לברר ולכוון הניגון בשלמות כראוי וכו' עיי"ש.

והיו אנשי שלומנו אומרים שצריך ללמוד ממאמר זה, שכל דבר שעושה אדם בעבודת ה', הן אם הוא לומד או מתפלל או עושה איזה מצוה או מעשה טוב אזי בכל אלו הדברים הוא מנגן בזה ניגון טוב, אך צריך ליותר שהניגון הטוב הזה יתנגן מתוך כלי שלם.

והנה כל דבר ומעשה טוב שעושה האדם נקרא כלי, וכדי שיבקע ממנה ניגון נאה

בו ממידת התמימות של מוהרנ"ת, ותפילתו היתה במתיקות נפלאה עד למאוד, ושמר היטב על העת והזמן ולא ישב אף רגע לבטלה אלא עסק כל ימיו בתורה ועבודה בהתמדה גדולה, ומכל בני מוהרנ"ת היה הוא המצויין שבהם במידת השתיקה.

עסיק באורייתא תדירא

וסיפר רבי אברהם סופר שטרנהארץ ז"ל בשבח חמיו רבי יוסף יונה בן מוהרנ"ת שהיה קובע חוק לימודו בש"ס ובד' חלקי שולחן ערוך עם הרמ"א ובאר היטב, ותיכף כשסיים סדרו התחיל ללמוד בה מתחילה, ומחמת סדר לימודו בפשיטות דף אחר דף כסדר מהחל ועד גמירא וחזור חלילה נעשה בה לבקי גדול, עד שבכל פעם שהיו צריכים לברר שום מקור בש"ס ובשולחן ערוך היו שואלים אותו וידע להשיב נכונה.

הנה פנה יום..

ובין תפילת מנחה למעריב אחר גמר חוק לימודיו בשיעוריו הקבועים היו שומעים אותו ליפרד מהיום (ראה מעשה י"ג מהו' בעטליס) באנחה: "אהה! הנה הלך לו יום נוסף, עם כמה תורה ותפילה מלאתי את יומי? וויי! סאיז אוועק געגאנגען דער טאג! מיט וואס איז מיר אוועק געגאנגען דער טאג, מיט וואס האב איך פארבראכט דעם טאג".

'שמעתי שמעך יראתי'

כשגילה רבנו התורה 'תפילה לחבקוק' שבליקוטי מוהר"ן סימן י"ט, ושם בסופו ה' שמעתי שמעך יראתי', כשהשמיעה מפי הצדיק בעצמו שהוא שומע מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו אזי 'יראתי'.

שמע רבי לוי יצחק שהיראה שהיתה אז בעת שרבנו גילה תורה זו היתה נפלאה ועצומה כל כך שתלמידיו הגדולים של רבנו היה להם יראה כזו עד שלא יכלו לישב כרגיל על שולחן מגודל פחד ה' שנתגלה אז: "ראס יראה וואס איז געוועזין בשעת ווען דער רבי האט געזאגט די תורה, אזא יראה וואס סע איז דעמאלט געוועהן געוואלדיק! די הויכע סארט מענטשן פון רעבין האבין געהאט אזא מין יראה אז

בברסלב בוערת אש

דיבורי אמת מלב אל לב

עוד אושיבך באהלים כימי מועד

בימים אלו שבני אל חי יושבים לארץ בוכים על גלות ישראל והשכינה, מצפים לישועה ומייחלים לבנין בית הבחירה. זה הזמן להשתוקק ולהתגעגע ולהחיש את ימי העתיד, הימים בהם ישובו הכל לאהלי וישיבות הצדיק אמת ויעסקו בתורת ה'אתחלתא דגאולה' ויטעמו את טעמו האור הגנוז, ואז לא ימושו משם לעולמים..

ולחייך הוא מוליכך? מאן דאמר למדבר יהודה, ומאן דאמר למדבר סיוחן ועוג. מאן דאמר למדבר יהודה, הדא הוא דכתיב 'עוד אושיבך באהלים כימי מועד'. ומאן דאמר למדבר סיוחן ועוג, מדכתיב 'הנה אנכי מפתיה והולכתיה המדבר ודברתי על לבה ונתתי לה את כרמיה'. וכל שהוא מאמין לו והולך אחריו וממתין, הוא חיה. וכל שאין מאמין לו והולך לאומות העולם, בסוף הן הורגין אותו. אמר רבי יצחק בר מריון, לסוף ארבעים וחמשה ימים נגלה להם ומוריד להם את המן, ואין כל חדש תחת השמש" (מדרש רבה, שיר השירים ב, כה).

"הכתוב מבשר שלעתיד ישובו כל ישראל באהלי הצדיקי אמת ויתקרבו אליהם"

אמנם, לדברי רש"י - אחיה של התורה - פירוש הנבואה הוא כך:
"אושיבך באהלים - אעמיד מתוכך תלמידים עוסקים בתורה. כימי מועד - כימי מועד הראשון שהיה יעקב איש תם יושב אוהלים" (רש"י).

עוד יבוא יום - מנבא הנביא בשם ה' - וכולנו נעבור לגור באוהלה של תורה!
כשם שיעקב אבינו נטמן באוהלם של שם ועבר, כך גם אנו, יושיבנו ה' באוהליה של תורה, ולא נצא משם לעולם...

תקופת המגורים באוהלים...

כרגע אנו גרים בבתי בניינים ומסודרים, אך הנביא הושע מספר לנו על מה שיקרה בעתיד הקרוב:

"וְאֶנְכִי ה' אֱלֹהֶיךָ מְאָרֵץ מְצָרִים, עוֹד אוֹשִׁיבְךָ בְּאֹהֲלִים כִּימֵי מוֹעֵד" (הושע יב, י).

"עוד יבוא זמן אשר תצא מהגולה, ואושיב אותך בדרך באהלים, כמו בימי הזמן ההוא שיצאת מארץ מצרים. כי עד עולם לא תסור השגחתי ממך" (מצודות דוד).

כשם שבצאתנו ממצרים, גרנו כולנו באוהלים, כך גם בצאתנו מהגולה, בקרוב בימינו, יחזור ה' להושיבנו באוהלים...

כולנו נעזוב את הבתים, ונעבור לגור באוהלים...

במדרש, מפרטים חכמינו ז"ל ביתר פירוט, כיצד תיראה תקופה זו, שלאחר גילוי הראשון של מלך המשיח, תקופת המגורים באוהלים. ושם אנו מגלים, שהאוהלים יהיו באזור של "מדבר יהודה" (המקום בו אנו רואים היום את אוהליהם של הבדואים...).

וכך כתוב במדרש:

"רבי יוחנן בן קצרתה בשם רבי יונה אמר: אלו ארבעים וחמשה יום שהוא נכסה מהם, ואותן הימים ישראל קוטפים מלוחים ושורשי רותם ואוכלין, הדא הוא דכתיב 'הקוטפים מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם'.

ואשרי המחכה
ויגיע לימי
זריחת הר
קדשו ודעתו
ודבש תורתו
ומעשיותיו
הקדושות
שזכה לקבל
בכלי מידות
ועשר
קדושותיה.
וברוב ועוצם
כח ה' ביכלתו
להצליחנו
ולהעלותנו,
עד שנזכה
לקבוע שם
ישיבות ובתי
כנסיות ללימוד
תורתו ודעתו
הקדושה
(ראבר"נ)

אם כיום, ישנם כאלה שהקשר שלהם עם התורה אינו תמידי ורצוף, והשהות שלהם באוהלה של תורה ובאוהלו של הצדיק האמת אינה תדירה ורצופה, הרי שיבוא יום וכולנו נמית את עצמנו באוהלה של תורה, וכולנו לא נמוש מאוהלו של הצדיק האמת.

"וזה בחינת מה שנאמר בפרשת פרה 'זאת התורה אדם כי ימות באוהל', ודרשו רבותינו זכרונם לברכה 'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה'. וזהו 'כי ימות באוהל', 'באוהל' דייקא. זה בחינת שממית עצמו ומוסר נפשו בשביל שיהיה נשאר באוהל תורה שהוא אוהל הצדיק האמת, בבחינת 'זיהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל'.

ועל כן, כל המקורבין לצדיקי אמת נקראים 'יושבי אוהל', בבחינת ויעקב איש תם יושב אהלים, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה אהלו של שם ועבר, שהיו אז הצדיקי אמת. וכתוב 'קול רינה וישועה באהלי צדיקים'.

והכתוב מבשר שלעתידי ישובו כל ישראל באהלי הצדיקי אמת ויתקרבו אליהם, כמו שנאמר 'עוד אושיבך באהלים כימי מועד', כמו שפירש רש"י שם 'כימי מועד הראשון, שהיה יעקב איש תם יושב אהלים', היינו כנ"ל" (ליקוטי הלכות, בשר בחלב ה, כה).

הושע הנביא מבשר לנו שלעתידי לבוא, הישיבה באוהלי הצדיק לא תהיה נחלתם של יחידים, אלא "ישובו כל ישראל באוהלי הצדיקי אמת ויתקרבו אליהם!".

ממש כנבואתו של רבינו, לאמר:

"אמר שלעתידי יהיה כל העולם אנשי ברסלב, ובלשון אשכנז אמר בוז הלשון: לעתידי לבוא וועט דיא גאנצע וועלט זיין ברסלב'ר חסידים!, דאיתא במדרש על פסוק 'ונתתי לכם לב בשר' אל תקרי 'בשר' אלא 'בִּסְר', שיהיה כל אחד בוסר בחלק של חברו. 'לב בסר' אותיות 'ברסלב'" (חיי מוהר"ן, שלט).

כיצד ייראו ה"ישיבות" לעתיד לבוא

על טיבם של האוהלים בהם נלון וניטמן לעתידי, ועל תוכן הלימודים שם, מספר לנו מוהרנ"ת בליקוטי הלכות:

"לעתידי יהיו ישיבות שלימות קדושות,

שילמדו בהם הלימוד של אמונה הקדושה, בכחינת 'עוד אושיבך באהלים כימי מועד', וכמו שפירש רש"י שם 'כימי מועד הראשון שהיה יעקב איש תם יושב אהלים'. וכל הישיבה של יעקב אבינו שלמד בישיבה עם בניו ותלמידיו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, הכל היה בהלימוד של האמונה הקדושה. כי המצוות עדיין לא ניתנו, ועיקר לימודם היה בענין האמונה הקדושה, לבטל העבודה זרה והכפירות ולהמשיך וליטע ולקבוע בלב כל אחד ואחד האמונה הקדושה בשלימות, וכמו שמבואר ביחינותיו הקדושות שזה היה כל עסקי האבות בלימודם עם הגרים, עיין שם. ועל כן

האור הגדול של רבינו יזרח בכל עוז ותעצומות בהר הקודש בירושלים, ובכל ארץ הקודש, ומשם ילך האור ויתפשט לכל העולם כולו. וכשהאור יזרח ויתפשט, יבינו כולם שאי אפשר להסתפק בהצצה יומית בספרי רבינו, אלא חייבים לקבוע על כך ישיבות...

מסכת עבודה זרה דאברהם אבינו היה ארבע מאות חמשים ושש פרקי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, כי היה להם לימוד גדול ונפלא בזה לעקור ולבטל העבודה זרה והכפירות ולהמשיך אמונה שלימה בעולם. ועל זה אנו מתפללין 'על הצדיקים ועל החסידים וכו' ועל פליטת בית סופריהם', שהם בתי הישיבות של הצדיקים שלומדים עם התלמידים לימוד האמונה הקדושה שהם נקראים 'סופרים', כי הם סופרים ומספרים בפה ובכתב גדולתו של יוצר בראשית ומלכותו ואמונתו לבניהם ותלמידיהם" (ליקוטי הלכות, הפקר ונכסי הגר ד,

לב).

הישיבות שלעתידי יהיו ישיבות שבהם ילמדו 'אמונה'...

ואם אתם רוצים לשמוע בפירוש מה ילמדו שם, הסכיתו ושמעו את אשר גילה מוהרנ"ת למקורביו:

"מוהרנ"ת ז"ל אמר: אברהם אבינו עליו השלום כשישב עם אנשים שקירבם תחת כנפי השכינה, היה אומר להם: תדעו שכל הארץ הזאת ינחיל השם יתברך לזרעו (ולא האמין לו אף אחד על זה). כן אני אומר לכם: תדעו כשיבא משיח צדקנו יהיה נעשה ישיבות מספרי רבינו ז"ל" (אבניה ברזל).

כל בית ישראל יישבו באוהלו של רבינו, ויעסקו בספריו הקדושים...

כשיפגשו 'בחור ישיבה' ברחוב וישאלוהו "מה אתה לומד בישיבה?", תהיה התשובה: "אקרוקתא", או "תקעו תוכחה"...

וכן הלאה.

אז יבינו שהלימוד בספרי רבינו אינו דבר שולי בסדר היום, אלא ראוי לקבוע על כך ישיבות שיישבו מבוקר עד ערב ללמוד 'אמונה' והשגות אלקות...

"מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים"

בקרב בימינו עומד להיבנות בית המקדש השלישי, שם יישבו הסנהדרין בלשכת הגזית, ומציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, לכל הישיבות הקדושות בכל העולם כולו.

"כי שורש תיקון כל הישיבות הקדושות האמתיות הוא בבית המקדש ששם ישבו הסנהדרין בלשכת הגזית, ומשם תצא תורה לכל הישיבות שבכל ערי ישראל במושבותם" (ליקוטי הלכות, נויקין ה, כ).

ושם, בהר ה' בירושלים, יזרח האור הגדול של רבינו הקדוש:

"כי מרום לעולם ה', וזה כבר ערך מאתים שנים אשר כבר הגיע ונכנס לתוכה הנשגב והנעלם מעין כל, אשר ינק והשיג חלבה ודבש תורתה לאין גבול ותכלית כלל. ואשרי המחכה ויגיע לימי זריחת הר קדשו ודעתו ודבש תורתו ומעשיותיו הקדושות שזכה לקבל בכלי

איזה אנשים מן המדינה, ולא נודע אים. וכן נזדמן, שפתאום נאבד אצל אחד בנו, וכיוצא בו, ולא נודע איפה הם" (סיפורי מעשיות, מעשה מבעל תפילה).

הבעל תפילה היה מפתה אנשים לעבודת ה', ולאט לאט החלו להיעלם אנשים מהיישוב...

פה נעלם בן, ושם נעלם חתן... היישוב הלך והתרוקן... עברו לגור באוהלים חוץ ליישוב...

וזה מה שממשיך רבינו ועושה גם בימינו:

הוא מפתה אנשים לעבודת ה', עד שהם מחליטים לערוק מהיישוב, ונטמנים באוהלה של תורה ותפילה, ולא רוצים לצאת משם.

שכן "גם עכשיו מי שרוצה לחשוב על תכליתו באמת, לבד מה שצריך להרבות בהתבודדות ממש, אלא אף גם כשהוא בתוך הישוב ומוכרח להיות מעורב עם הבריות כאלו שהם רחוקים לגמרי מן התכלית, אעפ"כ כבר ידוע כי עיקר האדם הוא השכל והמחשבה, ע"כ צריך לזוהר גם אז שיהיה עכ"פ במחשבתו חוץ מן הישוב, וירחיק מחשבתו ודעתו וכל הנהגותיו מכל בחי' ההנהגות הזרות ומדות זרות ודעות רעות וסברות של שקר הנמצאים ושכיחים הרבה ברוב בני הישוב" (רמזי המעשיות להרה"ק מטשעהרין, מעשה מבעל תפילה).

אדברה נגד מלכים ולא אבוש

ולא רק באופן פרטי, צריך האדם לשוב ולשכון באוהלים, אוהלה של תורה ואוהלו של הצדיק האמת. אלא גם בכלליות, עליו לראות להושיב את בני ישראל באוהלים אלו.

וכפי שכותב רבי אברהם שטערנאהרץ זצ"ל במכתבו מאומן לאנ"ש שבארץ ישראל:

"כל אחד ואחד מאנ"ש חייב לידע לדבר ולדרוש מדברי אדמו"ר ותלמידו זל"ה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות ובכל הישיבות, לקיים 'אדברה נגד מלכים ולא אבוש', ולהשליך נפשו מנגד ולבלי להתבייש מן המלעיגים, כי אם ללצים הוא יליץ והשומע ישמע ויוסיף לקח. ותקוותי חזק ב"ה שאוכל להלביש דברי אדמו"ר בלבושים כאלה שיכנסו דברים היוצאים מן הלב ללב כל השומעין. ואם יהיה ה' בעזרי לבוא לארץ הקודש, בדעתי אפילו לנסוע לכל קלאניי [= המושבות] ולהפיץ מנחל הנובע, מים חיים לישראל עם קדוש שבארץ הקודש, כי מאמין אני שדברי אדמו"ר זל"ה מסוגלים ביותר לעורר לב ישראל בארץ ישראל, כי אמת שייך לאמת, ואמונה שייכות לאמונה, וידוע בספריו הק' שארץ ישראל הוא אמת ואמונה, ואדמו"ר אמר 'מיין זאך איז תפילה', שהוא אמונה" (שאריט

לתוך איזה בית ויקח שם בחיפזון איזה חתיכת לחם וכיוצא להעביר רעבונו, ואחר כך יחזור לעבודתו" (שיחות הר"ן, רמח).

כך הרי מסופר במעשה מ"בעל תפילה":

"מעשה, פעם אחד היה בעל תפילה שהיה עוסק תמיד בתפילות ושירות ותשבחות להשם יתברך. והיה יושב חוץ לישוב, והיה רגיל ליכנס לישוב. והיה נכנס אצל איזה אדם, מסתמא היה נכנס להקטנים במעלה כגון עניים וכיוצא, והיה מדבר על לבו מהתכלית של כל העולם, היות שבאמת אין שום תכלית כי אם לעסוק בעבודת ה' כל ימי חייו ולבלות ימיו בתפילה להשם יתברך ושירות ותשבחות וכו'. והיה מרבה לדבר עמו דברי התעוררות כאלו, עד שנכנסו דבריו באזניו, עד שנתרצה אותו האדם להתחבר עמו. ותיקף כשנתרצה עמו, היה לוקחו ומוליכו

**ככל אשר ירבו היהודים,
שמנתקים את מחשבתם
מהבלי היישוב, והולכים
עם תורתו של רבינו
בשבתם בביתם ובלכתם
בדרך, בשכבם ובקומם,
כך ילך העולם וייגאל,
והמקדש ילך וייבנה...**

למקומו שהיה לו חוץ לישוב, כי אותו הבעל תפילה הנ"ל בחר לו מקום חוץ לישוב כנ"ל. ובאותו המקום היה שם נהר לפניו, גם היה שם אילנות ופירות. והיו אוכלים מן הפירות, ועל בגדים לא היה מקפיד כלל.

וכן היה רגיל תמיד ליכנס לישוב, ולפתות ולרצות בני אדם לעבודת השם יתברך לילך בדרכו לעסוק בתפילות וכו'. וכל מי שהיה מרוצה עמו, היה לוקחו ומוליכו למקומו חוץ לישוב כנ"ל. והם היו עוסקים שם רק בתפילות ושירות ותשבחות להשם יתברך ווידויים ותעניות וסיגופים ותשובה וכיוצא בזה. והיה נותן להם חיבורים שהיו לו בענייני תפילות ושירות ותשבחות ווידויים, והיו עוסקים בזה תמיד.

... וכן היה הבעל תפילה הנ"ל עוסק בענין זה תמיד. והיה מקרב בכל פעם אנשים ומוציאם מן הישוב כנ"ל. עד שנעשה רושם בעולם, והתחיל הדבר להתפרסם. כי פתאום נמלטו

מידות ועשר קדושותיה. וברוב ועוצם כח ה' ביכלתו להצליחנו ולהעלותנו, עד שנזכה לקבוע שם ישיבות ובתי כנסיות ללימוד תורתו ודעתו הקדושה! עד שיהיה ביכולתנו לילך גם מחיל אל חיל, שברוב השגתו ועיני דעתו באספקלריה המאירה בבנין ביתו לעד ולנצח, שעל ידי זה לבד ישגיה ויבוא בעיני ה' להשפעת כל הקדושה והחכמה שבאחרית הדום הארץ הוואת" (תפילות רבי אברהם ב"ר נחמן, תפילה א).

האור הגדול של רבינו יזרח בכל עזו ותעצומות בהר הקודש בירושלים, ובכל ארץ הקודש, ומשם ילך האור ויתפשט לכל העולם כולו.

וכשהאור יזרח ויתפשט, יבינו כולם שאי אפשר להסתפק בהצצה יומית בספרי רבינו, אלא חייבים לקבוע על כך ישיבות...

לא מספיק לקבוע עתים לתורה, אלא חייבים "להמית עצמו באוהלה של תורה..."

ואז יקויים "עוד אושיבך באהלים כימי מועד" - בני ישראל יחזרו לשבת באוהלים, כבימי יעקב אבינו אשר נטמן באוהלים של שם ועבר, שנים על גבי שנים.

אז יבינו שהרוצה לטעום את טעם אור הגנוז, טעם תורתו ואורו של רבינו הקדוש, חייב לצאת מדידת הקבע של ההרגלים הטבעיים, וללכת להיטמן באוהלו של רבינו ולא למוש משם...

וכפי שהתבטא פעם רבי חיים קיבליטשער ואמר: "אם רוצה האדם באמת לטעום טעם אור רבינו הקדוש, צריך הוא לעזוב את העולם הזה לגמרי, ולהתבטל אליו בתכלית... דארף מען זאך אין גאנצין אוועק לייגן..." (שיש"ק ה, רצו).

להיעלם מהיישוב...

גם אם עדיין לא הגיע היום הגדול אשר התקיימה הנבואה "עוד אושיבך באהלים כימי מועד", נתונה הזכות והחובה לכל אחד ואחד, לערוק מהיישוב ולהיטמן באוהלו של רבינו הקדוש.

גם מי שדר בבית גדול ומרווח, הבנוי מאבנים ולבנים, מותר לו ואף מומלץ לו, לערוק ולהיטמן בבית ה', כשהבית ישמש לו רק לגיחות קצרות בהם יבוא לקחת חתיכת לחם להעביר רעבונו...

וכשיתתו של רבינו הקדוש:

"אמר: טוב היה להאדם שיבחר לו איזה מקום וישב שם יומם ולילה ויעסוק שם בתורה ותפילה ועבודת ה'. וכשצריך לאכול, ירוץ

ישראל, מכתב לה).

כאן בארץ ישראל הוא מקום מסוגל במיוחד להקים אוהלים וישיבות, בהם ייטמנו בני ישראל ויעסקו בלימוד האמונה הקדושה.

כאן גם יהיה המקום הראשון בו תקום ישיבה שכזאת, בה יכניסו הלומדים את כל כוחם בתורתו של רבינו, בעיון גדול. וכפי שכותב רבי שמואל הורביץ זצ"ל ביומנו:

"אמרתי תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה - עתיד להיבראות דור שיהיה ישיבה גדולה בארץ הקודש דווקא, שילמדו תורות רבינו עם השורש, ולדקדק בהתורות על כל אות ואת על פי הביאור הליקוטים, ולעשות כל עבודתם והנהגתם בקודש ובחול על פי הפנימיות מתורות רבינו ומוהרנ"ת, על פי דברי רבי אברהם זכרונו לברכה. ויתנו כל כוחותם ומאמצי נפשיותם לזכר הגוף, ולהכניס בו כל העצות והטובות של רבינו ז"ל, אשרי מי שיהיה לו חלק בזה!" (ימי שמואל, פרק רכה).

"מי גר אתך בעניותך"

אך, שימו לב, אחים יקרים:

אל לנו להמתין עד לאותו זמן בו יושיבונו ה' באוהלים, ויקומו ישיבות בהם יעסקו בתורות רבינו. עלינו להתחיל כבר עכשיו - באופן פרטי - לעסוק בזה, ולהיטמן באוהלו של רבינו הקדוש.

שכן, כבר לימדנו מוהרנ"ת:

"לפעמים כשנפקח עינו של אחד, ורואה נפלאות אמיתת האמת של הצדיקים אמתיים והחידושי תורה שגילו בעולם, והתפילות הנוראות והנפלאות שנתייסדו על כל החידושי תורה אלו, ואז מתפעל מאד והיה רוצה להתקרב, רק שמצפה שכל העולם יתקרב אל נקודת האמת הזאת. ואף על פי שהאמת אתו בזה, כי בוודאי ראוי ונכון שכל האיש החפץ חיים יבוא ויתקרב לכאן ויכירו האמת לאמתו, אבל אף על פי כן, מה שהוא מצפה לזה וקשה לו להתקרב עד שכולם

יתקרבו לכאן, זה בוודאי עצת הייצר הרע, שמסיתו להמתין עד שישובו כל העולם אל האמת ויתקרבו כולם, ואז לא יהיה לו שום פחיתות כבוד כשירצה גם הוא להתקרב, ואז

**כל אחד ואחד מאנ"ש
חייב לידע לדבר
ולדרוש מדברי אדמו"ר
ותלמידו זל"ה
בכל בתי כנסיות
ובתי מדרשות ובכל
הישיבות, לקיים
'אדברה נגד מלכים
ולא אבוש' ולהשליך
נפשו מנגד ולבלי
להתבייש מן המלעיגים**

דייקא יתקרב הוא גם כן.

ובאמת לא כך הוא המידה. כי אדרבא זהו עיקר הנסיון שלו, שיתקרב דייקא בעת שהאמת נשלך ארצה ויראי חטא נמאסים, כמו שכתוב 'מי גר אתך בעניותך'. כי מטעם זה אין מקבלים גרים לימות המשיח, ועל כן מי שפקח ה' את עיניו ורואה מעט אור אמיתת האמת של הצדיק האמת, ראוי לו לרוץ בכל כוחו להתקרב אליו דייקא עכשיו, כבורח מבור שחת אל מקור חיים. כי הלא כל אחד יודע בנפשו מה שפגם וקלקל מעודו, ובמה יזכה להתקרב לאורות קדושים כאלו בלי יסורים ושפיכת דמים. על כן כל תיקונו כשיעמוד בנסיון ויתקרב עתה דייקא (אוצר היראה, צדיק עו. ע"פ ליקוטי הלכות, שבת ו, יב).

דווקא עכשיו, כשעדיין עם ישראל לא יושב באוהלים, אלא גר בבתיים בנויים ומסודרים, ואינו רואה לנכון להיטמן באוהלו

של רבינו הקדוש - זהו הזמן המתאים ביותר, בו נדרש מאתנו - אלו שכן זכו לדעת מהאור הגדול - לעזוב את הבלי העולם הזה, ולהיטמן באוהלו של רבינו, ולשקוד על דלתי תורתו יומם ולילה.

העולם הולך ונגאל, הבית המקדש הולך ונבנה...

וככל אשר ירבו היהודים, שמנתקים את מחשבתם מהבלי היישוב, והולכים עם תורותיו של רבינו בשבתם בביתם ובלכתם בדרך, בשכבם ובקומם, כך ילך העולם וייגאל, והמקדש ילך וייבנה...

וכך כותב רבי שמואל הורביץ זצ"ל לחסיד ברסלב שבטורונטו (קנדה), בשנת תשי"ז:

"וכבודו ישתוקק לבוא לארץ ישראל כמו שמשתוקק תמיד על זה, וכן ישתוקק לקדושת רבינו ז"ל ושיקום מאמר רבינו ז"ל 'פוצו מעיינותיך חוצה' ספרי רבינו ז"ל, ויהיה נעשה ישיבות וקיבוצים שילמדו ספרי רבינו ז"ל ויעשו מתורה תפילה, לבקש מהשי"ת לקיים מה שילמדו, ולקיים אם בחוקתי תלכו' לילך עמם, הן עבודת השי"ת תורה ותפלה וגמ"ח וצדקה וכל המצוות יהיו באהבה ויראה והתלהבות ודביקות הראוי לכל אחד כפי מדרגתו שישגו על פי מאמרי רבינו ז"ל, והן אפילו העשיות הגשמיים כמו אכילה ושתייה ושינה ומשא ומתן ומלאכה הכל יהיה על פי התורה ועל פי דרכי רבינו ז"ל בשביל התכלית הנצחי, למצוא רמזים לטובה בכל דבר להתקרב להשי"ת על ידי זה, שזהו עיקר התכלית, וזהו עיקר בנין הדעת בנין הבית המקדש שהוא הדעת של כל אחד, כי המוח והדעת של כל אחד הוא הבית המקדש שלו" (מכתבי שמואל, מכתב כ).

"כי הוא זכות גדול להאדם כשזוכה שיהיו מחשבותיו משוטטות בדברי רבינו זכרונו לברכה הקדוש והנורא מאד אשר אין ערוך אליו" (חיי מוהר"ן, פג).

"זעידין אינזן דצדיכין לה"

דיבורי התחזקות משיבי נפש, בעניין הצורך וההכרח העצום לכל אחד
ללמוד וללכת עם תורותינו הקדושים

על פי התגלות סוד סתרי התורה 'אור הגנוז' בליקוטי מוהר"ן קמא סימן ט"ז

על זה היה מוהרנ"ת חוזר וחוקק עלי גליון
במרבית ממכתביו לבניו ותלמידיו שוב ושוב:

"הלא כל ספרי רבינו זכרוננו לברכה בידך
המלאים אוצרות גדולות אוצרי אוצרות
של יראת שמים והתגלות אלקות בדרכים
נפלאים, השוים לכל נפש גדול וקטן נער
וזקן, הפוך בהם והפוך בהם וסיב ובלה בהם
שאין לך מדה טובה מהם, וגם יש בידך
מחידושי תהילה לאל".

והוא חוזר ומזכיר:

"חזקו ואמצו אחי ללמוד ספריו בכל יום
ולעיין ולחפש בהם למצוא בהם בכל פעם
עצות להציל נפשכם מטיט יוון מצולות
טרדות העולם הזה והבליו. ופה ובסביבות
אלו רואים ביותר מרירות העולם ואיך
העולם ים זועף ממש הולך וסוער הולך
וסוער וכמה וכמה מסעיר
גופם ונשמתם רחמנא
לצלן. ומעט הנצולים מעט
דמעט רק כדי נשימה.
והכל בנפלאות חסדי ה' על
ידי הצדיק יסוד עולם ברית
מלח עולם אשר אלמלא
מלחא לא הוי עלמא יכלין

האוצר של יראת שמים הגנוז בספרי רבינו, זו
הייתה זכיה עצומה למי שגילה את האור, אך לא
לכולם זה היה הכרח של מציאות החיים. כל מי
שגילה, גם מי שלא היה מוכרח נתעשר בעושר
עצום, ואין שום ספק שחיי הנצח שלו התעשרו
וקיבלו אוצרי אוצרות.

אך היום, האוצר הזה הפך להיות הכרחי לכל
מי שחפץ לקלוט מעט יראת שמים בלבבו. לא
שייך כמעט להיות חיי דביקות בהשי"ת ובתורה
בלי להיות דבוק ברבינו ובתורתו. ובשביל כך
צריך לחתור ולהתייגע בתוך הברכה שהשאר
לנו הנמצאת וגנוזה בתוך ספריו הקדושים.

"שמעתי בשמו שאמר, אילו היינו רואין
אוצר היינו רצים בוודאי אליו והיינו
חופרים ומלכלכים עצמנו ברפש וטיט
בשביל לחתור אחריו ולמצאו. והלא אני
אוצר של יראת שמים ומדוע לא יהיו
להוטים ורצים אחרי לקבלו" (חיי מוהר"ן אות
רצה).

יום, ודווקא היום, צריך ללמוד
ליקוטי מוהר"ן, ולא סתם ללמוד
אלא ללכת עם תורה, לחתור
במימיה העמוקים ולדלות בכל פעם
עצות ודרכים חדשים.

זה לא ספר, ש'גם' היום אפשר להגות בו
וללמוד, אלא זה ספר ש'דווקא' היום צריך
ללמדו ולא להניחו למוש מפינו.

ככל שעובר וחולף לו הזמן, ככל שאנו
מתקרבים לקץ כל הדורות, הולכת ומשתנה
ההגדרה. אם פעם זה היה בגדר 'זכיה', היום לא
פחות ממה שזו זכיה אדירה, זהו 'צורך' עצום.

יש מי שזוכה והוא נתעשר בעושר עצום,
אמנם גם לולא העושר העצום היה יכול להיות
חיים טובים ומאושרים, אך כשהוא נתעשר הרי
הוא אינו יודע את נפשו מרוב שמחה ואושר.
אך יש כאלו שהעושר עבורם אינו בגדר זכיה,
הם אינם מסוגלים להיות כלל את חייהם ללא
העושר העצום והאוצר
היקר, בשבילם אותו עושר
אגדי הוא נשמת אפם ולחם
חוקם, בלעדיו אינם יכולים
להתקיים כלל!

כך הוא המצב בעת הזאת.
יתכן ופעם היו יכולים
לחיות ללא העושר העצום

התורה הנסתרת היא נצרכת דווקא למי שהוא קטן
וזעיר, ככל שאנו הולכים ומתמעטים, אפילו אם אנו
לא ממועטים מכוח מעשינו הטובים, אלא מדובר
ההסתרה והחושך שבו אנו נכשלים ונפלים, התורה
שבנסתר מיועדת דווקא אלינו. זוהי הכוונה 'זעידין
אנו דצדיכין לה', אנו ממש צדיכים את התורה
בשביל שנוכל להיות חיים של הדבקים בעץ החיים

שעובר עלינו, לא לשקוע במחשבות עצמיות ולחשוב כל הזמן על הרווחיות והתועלת שנפיק לעצמינו במהלך חיינו. כי אם כך, הרי שנמשיך תמיד להתבוסס ולילך בחושך.

את התורה הזו קבלנו מהעניו
שבענוזים הסבלן הגדול,
שמסר את נפשו בתפילתו
אחרי שכבר זכה לכל
המעלות הגדולות והגבוהות.
הוא זה שהשפיל את עצמו
והשחיר את עצמו בתפילתו
כדי להוריד את אלו התורות
הנסתרות לעולם, הוא זה
שלא חשב על תועלת עצמו
כלום וביטל את כל עצמיותו
רק בשבילנו, בשביל הקטנים
והזעירים, להשאיר לנו חיות
ותקווה, לשום לנו שארית
ופליטה

ככל שנתייגע אפילו במקצת, כך נזכה לטעום את טעמו של האור הגנוז, שבו כל המחשכים מתגלים כהארות עצומות שרק על ידם זוכים להכיל את אותו אור הגנוז, ומחושך והסתרה נזכה לאור האורות, והעם ההולכים בחושך יראו אור גדול.
רק לפתוח ולטעום!

הקיומי לחיים של כל יהודי, כי בה נמצאים יסודי החיים המוכרחים לקיום מצוותיו יתברך - "כי הכל צריכין למרי חייטיא, והתורה שבנגלה הכל צריכין לה, אבל התורה שבנסתר זעירין אנון דצריכין לה" (תורה טו).

התורה הנסתרת היא נצרכת דווקא למי שהוא קטן וזעיר, ככל שאנו הולכים ומתמעטים, אפילו אם אנו לא ממועטים מכוח מעשינו הטובים, אפילו אם הענווה שלנו אינה נובעת מגדולת וטיב מעלתינו, אלא מרוב ההסתרה והחושך שבו אנו נכשלים ונופלים, התורה שבנסתר מיועדת דווקא אלינו. זוהי הכוונה 'זעירין אנון דצריכין לה', אנו ממש צריכים את התורה בשביל שנוכל לחיות חיים של הדבקים בעץ החיים.

זוהי תפילת השפל, שהיא התפילה שאינה נמאסת. השפל שמתפלל מתוך לב נשבר הוא זה שכבר לא נשאר בידו מאומה, הוא כל כך קטן וזעיר, שרק הגילוי הגדול של התורה הנסתרת המלוכשת בתוך התורות והמאמרים האלו יכולה להחיותו ולהטעימו מטעמו של עץ החיים אשר בתוך הגן.

את התורה הזו קבלנו מהעניו שבענוזים הסבלן הגדול, שמסר את נפשו בתפילתו אחרי שכבר זכה לכל המעלות הגדולות והגבוהות. הוא זה שהשפיל את עצמו והשחיר את עצמו בתפילתו כדי להוריד את אלו התורות הנסתרות לעולם, הוא זה שלא חשב על תועלת עצמו כלום וביטל את כל עצמיותו רק בשבילנו, בשביל הקטנים והזעירים, להשאיר לנו חיות ותקווה, לשום לנו שארית ופליטה.

ומשום כך עלינו, הקטנים והשפלים, לבטל גם במעט את גשמיותנו ועבינו, להתייגע ולחפש, ללמוד וללמד, כיצד לזכות בהתנוצצות, ולו הקטנה ביותר, מהאור הגנוז בתורתנו.

דרכי קנינה של תורה זו היא במסירות נפש, ובתפלה בלב נשבר ושפל. לא להביט על עצמינו ולא להתיירא ביראה נפולה ונמוכה ממה

למסבל מרירותא. אשרינו שזכינו לידע ולהתקרב אליו, ועל כל פנים לבלי לחלוק על מקור חיים חיותינו תקוותינו וישועתנו בזה ובבא לנצח.

ומדי דברו לעורר שלהבת העצורה בלבו הוא אינו חוסך במילין:

"ושלום רב לאהובי ידידי כנפשי הרבני וכו'... מדי דברי בלבכי עם בן אחותי הנ"ל זכור זכרתי בך אהובי חביבי, אוהב דבק מאח אשר אהבת עולם אהבתך כבני ואחי, ועצור במילין לא יכולתי מלהזכירך גם עתה, עד מתי עצל תשכב וכו', מתי תקום ותחדש ימיך להתקרב אלינו כבראשונה ביתר שאת ויתר עז, והלא לפניך כל מהמדי אוצרותינו הקדושים הגנוזים בספריו הקדושים. וכל מה שנתחדש אצלנו בכל יום אין לשער, כי הוא נחל נובע הנובע בכל יום ובכל עת ובכל שעה... והלא ידעתי כי אתה חזק באמונה בעזרת השם יתברך, והאמת מתנוצץ קצת בדעתך, ואם אמנם יש עדיין חיפויים והסתרות ומניעות הרבה, אבל באמת לפי התנוצצות מעט האמת שבלבך ראוי לך לדלג על ההרים לרוץ אל מקור האמת כזה, ואם היה מעבר לים היה ראוי לך לעבור בשבילו, מכל שכן וכל שכן וכמו שכתוב כי לא רחוק ממך הדרך" (מכתבי מוהרנ"ת).

כך גם בתורה ט"ו הנלמדת עתה ברוב עם, מבואר ומרומז, על גודל הזכייה הנצרכת עתה לכל אחד ואחד.

התכלית המתבארת במאמר, היא העלאת היראה לשרשה שעל ידה יזכו בסוף להתגלות תורת הנסתר, התורה שבה יתגלה אורו של ה' יתברך ללא לבושים מחיצות וגבולים. שונה היא התורה הנגלית מהתורה הנסתרת. את התורה הנגלית כולם צריכים, התורה הזו היא הצורך

מי שרוצה לטעום טעם אור רבינו הק'

כלל חסידי ברסלב זקנים עם נערים הולכים ומקיימים את רצונו הגדול והחזק של רבינו הקדוש ללכת עם תורותיו הקדושים יומם ולילה וממשיכים יחדיו לעסוק ולחיות עם התורה הנפלאה

תורה ט"ו - "אור הגנוז"

עד לאחר תשעה באב

"מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהילתו מי יוכל לספר מי יוכל לשער את כל הגדולות והנפלאות והנוראות, אי

"אני חייו שלא הייתי נ

סדרת מאמרים מקיפה ומרתקת אודות הספר הקדוש והנורא חיי מוהר"ן

כתיבתו העתקותיו והדפסותיו השונות מאמר ראשון בסדרה

מלאים באוצרות יקרים, מרגליות מאירות, שיש בכוחם להאיר את פני תבל. ומחמת העובדה שהדברים אינם זוכים להיכתב בדיו על הנייר, נידונים חלילה להישכח ולהיאבד מהעולם.

מוהרנ"ת שבמשך כל שנות התקרבותו שם אל לבו לקדושת הדיבורים היוצאים מפיו של רבינו בכל זמן ועידן, השיח זאת לעצמו ולחבריו כמה וכמה פעמים שהיה ראוי לכתבם, וכך מספר הוא בלשונו הקדושה לדורות הבאים כיצד אור חלציו והתחיל להיזהר במלאכת כתיבת השיחות:

"למן היום שזכיתי להתקרב אליו חזקני השם יתברך והוא ז"ל לעסוק בכתיבת נוראות התגלות תורתו הקדושה, והשם יתברך חזקני לכתוב תמיד העניינים והשיחות שהיו אצל כל תורה, כי ידעתי שכל דיבור ודיבור הוא תורה שלימה, אבל בתחילה לא נזהרתי עדיין לכתוב כל השיחות הקדושות והדיבורים הקדושים שיצאו מפיו הקדוש כי אם מה שהיה בהם איזה המשך התגלות חידושי תורה, אבל שאר השיחות לא נזהרתי לכתבם" (הקדמה לחיי מוהר"ן).

שמירת האוצרות שלא ייאבדו

כמה וכמה שנים חלפו מאז התקרבותו של מוהרנ"ת, בהם לא מש מתוך אוהל רבינו הקדוש, ומעת לעת שת אל לבו כי אבידה גדולה ועצומה מתרחשת מדי יום ומדי שעה, ובפרט בכל עת אשר הוא מסתופף תחת צילו הקדוש.

והנה על אף שגם כעת בעוד רבינו בחיי חיותו, מוהרנ"ת מנצל את שהותו ליד רבו לרשום את כל התורות והמעשיות היוצאים מפיו הקדוש, ומאז הגיע התלמיד אל רבו שום תורה אינה נאבדת, כחוונו הנודע של רבינו הק' בתחילת התקרבותו, כאשר מיד בסמיכות לאמירתה היא עולה על הכתב ובכך זוכה העולם לאורו העצום שיהיה קבוע וקיים, וגם הדורות הבאים זוכים להיוודע לאורו הנצחי שלא יכבה לעולמים.

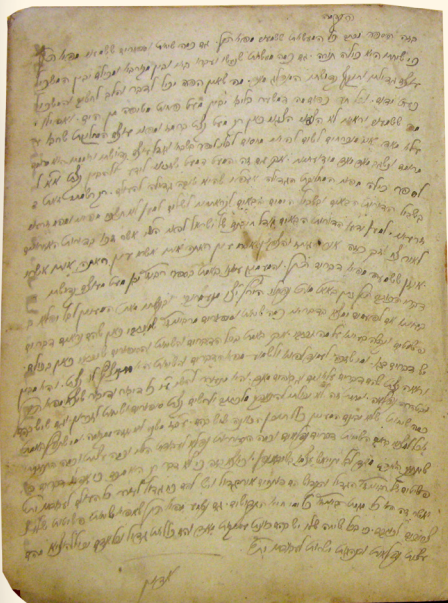
אולם מוהרנ"ת לא די לו בכך, הוא נתן לבו להתבונן בכך שבכל פעם ובכל עת שהוא זוכה לעלות ולהיראות את פני רבינו הק' נשמעים מפיו הק' שיחות ודיבורי תורה, שהגם שחלק מהם אינם נקראים בשם 'תורות' ממש, אך הם

ספר סוּפּוּר סיכּוּר

קורות יצירת והדפסת
ספרי רבינו ותלמידיו

ייתי היום חיים מעולם חיים כזה

ההקדמה לחיי מוהר"ן בכתב יד של אחד התלמידים

ואצל כל סיפור מעשה, ואיך ועל ידי מה נתגלגלו רחמיו עד שפתח פיו הקדוש וגילה מה שגילה" (שם).

נפלאות הספר 'חיי מוהר"ן'

כנראה מתוך כלל דברי מוהר"ת בהקדמתו, היה לו לספר 'חיי מוהר"ן' מעמד חשוב ומקום נעלה במיוחד מתוך שלל הספרים שערך ועמדו להדפסה באותם הימים.

עוד זאת, מוהר"ת מבהיר במהלך דבריו, שאל יחשוב הקורא כי לאור מה שמצטייר בלבו מתוך הנכתב בספר יוכל לתפוס ולהבין איך היו נראים הדברים כפי שהם אירעו במציאות, כי: "אי אפשר לבאר ולצייר בכתב מהות העניין היטב כאשר היה בשעת מעשה" (שם), אך עם כל זה לא מנע מוהר"ת את עטו מלכתוב ולתאר ככל מה שעלה בידו, וכל זאת כדי להודיע לדורות הבאים את גדולת פלאות האור הנשגב והקדוש שזכו

השיחות הנדברים בכל יום ובכל שעה, אשר יצאו מפיו הקדוש ביראה עילאה דעילאה באש בוערת ובכל מיני חן שבעולם:

"ובאמת למן היום אשר התחלתי להכיר היטיב אמיתת נשגבות מעלתו וקדושתו הנוראה, הייתי אומר תמיד שראוי שיעמוד אחד שיכתוב כל דיבור ודיבור שיצא מפיו הקדוש בקדושה ובטהרה ובכל מיני חן של אמת וביראה נוראה בוערת כלפיך אש, אפילו כל הדיבורים במילי דעלמא וצרכי אדם, וכל דבריו כולם ראויים להיכתב, כי כל דיבור ודיבור שיצא מפיו אפילו במילי דעלמא כולם היו בוערים כגחלי אש...

אך ראיתי שהוא דבר שאי אפשר ומחמת זה נתרשלתי ולא נשתדלתי לכתוב אפילו כמה חכמות אמיתיות שנשמע מדיבוריו הקדושים, ולא כתבתי כי אם כששמעתי איזה המשך דברי תורה או שהיה שייך לאיזה תורה" (שם).

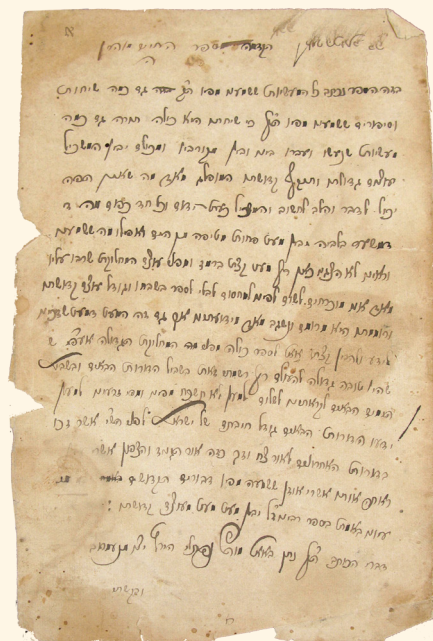
עוד יעברו ימים ושנים על מוהר"ת במחשבות אלו, עד שבא מועד ומחשבתו הטהורה יצאה מהכח אל הפועל, ומאז התחיל להשתדל ולכתוב לזכרון עולם את אותם שיחות קודש אשר הוא זכה לשמוע בכל עת אשר הוא בא במחיצת רבינו הק', כאשר באותה עצה ורעיון הוא גם מוסיף לכתוב גם את אותם שיחות קדמוניות שנשתמרו בזיכרונו ובזיכרון חבריו הקרובים:

"עד אחר כמה שנים להתקרבתי אליו, העיר ה' ליכי להתחיל לרשום גם כמה שיחות ועניינים מאשר נשמעו מפיו הקדוש אז, וקצת מה שנשמע כבר. גם רשמתי כמה סיפורים ועניינים מאשר עבר עליו ועל אנשיו, ומעט מסיפורי יגיעתו וטרחתו אשר טרח ויגע בעבודת ה' אשר על ידי זה זכה למה שזכה, וסדר נסיעתו לארץ ישראל וכמה סיפורים ומעשיות שהיו אצל כל תורה ותורה

חשיבות השיחות השייכות לתורות

כידוע לכל מי שהוגה ומעמיק בספר הקדוש 'ליקוטי מוהר"ן', שמלבד העמקות העצומה 'עמוק עמוק מי 'מצאנו', הנמצאת בכל תורה ותורה מצד עצם הגילוי כפי שהוא כתוב ומבואר בספר עצמו - גלויה לזה גם פינה יקרה של שכיות חמדה, שהם אוצר השיחות והמעשיות שנאמרו והתרחשו סביבות כל תורה ותורה. שיחות אלו מיוחדות הם בכוחן לשפוך אור ולהבהיר את ההבנה וההשגה בכל מהלך התורה עצמה. ואכן על שיחות אלו לא אבה מוהר"ת לוותר בשום אופן, ידוע ידע מוהר"ת שדיבורים אלו הם חלק בלתי נפרד מהתורה עצמה, ובשל כך עליהם להיכתב ולהישמר כראוי.

אכן, מוהר"ת שהוא היה היחיד שזכה להכיר ולידע מאמיתת גוראות גדולת רבינו הק', וכפי שהעיד עליו נאמנה, השיג גם ביותר את רוממות חשיבותם ומעלתם של

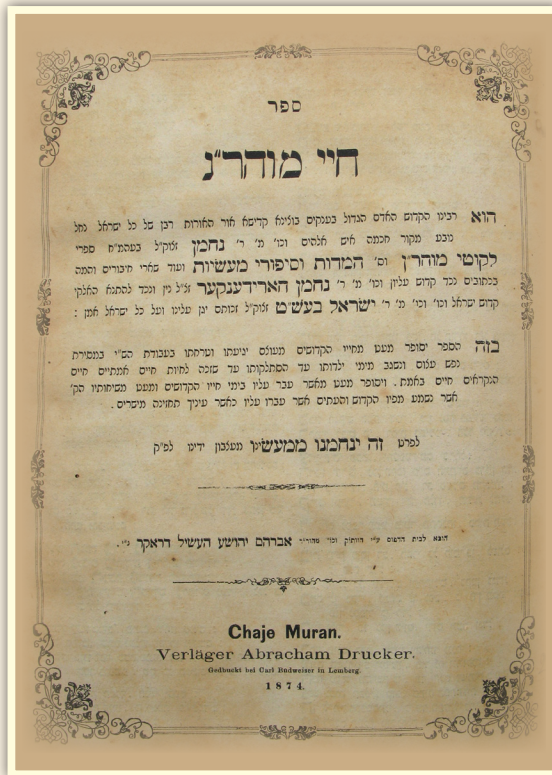

ההקדמה לחיי מוהר"ן בכתב יד קדום

הדורות האחרונים להתגלות
כזו בחסדי ה' וברחמיו.

כך גם מביע מוהרנ"ת
בספרו את רחשי ליבו כאשר
הוא בא ומסביר את נתינת
השם לספר. קריאת הספר בשם
"חיי מוהר"ן בא לספר את
גדולת רבינו וחיי הקדושים
כי הוא היה איש חי באמת
אשר לא היה דוגמתו והוא חי
תמיד חיים אמיתיים" (שם).

מהקדמת הספר רואים אנו
בבירור שמוהרנ"ת הכין את
עצמו להדפיס ספר זה, ואף
ערך לו הקדמה וסדרו בסדר
מיוחד, אכן ממה שנרשם
בקורות ימי חיי מוהרנ"ת
שכתבם בעצמו, לא מוזכר
כלל אודות הדפסת ספר זה,
שכן באמת הוא התחיל לעלות
על מכבש הדפוס רק לאחר
הסתלקותו.

שער דפוס ראשון של חיי מוהר"ן

דבר פלא, שכל הקטעים המכוונים שם
בשיר, אינם שייכים רק למובא בספר 'חיי
מוהר"ן', אלא כוללים בתוכם את המובא
ב'שיחות הר"ן' ו'חיי מוהר"ן' יחדיו.

לדוגמה נציג כמה קטעים משיר זה ולצידם
נביא את המקור המשויך לשיחות אלו
בספרי המקור:

'נפלאות השגתו מאד עד אשר באחרית
הימים השיג בכל רגע יותר מהשגת כל
ימי חייו ראה והבין וחכם'

'חכמתו עמדה לו עד בהיותו יושב
בקהל אנשים שמה בעזו, ורקד ורקד
נפלא וצעק לה' יתברך בקול דממה דקה
מסוף העולם ועד סופו באין מבין וחכם'

הקטע הראשון שייך לספר 'שיחות הר"ן',
והיא השיחה הראשונה המובאת תחת הכותרת
'גדולות נוראות השגתו', בשיחות הר"ן (סי'
קצ"ג) מובאת שיחה ארוכה העוסקת בעלייתו
של רבינו מדרגה לדרגה כפי שסיפר רבינו
עצמו לתלמידו משמשו ר' שמעון:

"אמר לו רבינו זכרונו לברכה: דע,
שכמו שהיה חילוק אצלי מיום לידתי
עד היום שיצאת ממני, כמו כן יש חילוק
עכשיו בין היום שיצאת ממני לבין היום
הזה. כלומר, כל כך עלה ממדרגה למדרגה
ומשם להלן יותר, גבוה מעל גבוה למעלה,
עד שנעתק באלו השנים מדרגות רבות כל
כך עד שיש חילוק אצלו בין אותו הזמן
לבין עכשיו כמו החילוק שהיה בין יום
לידתו לאותו הזמן..."

"כמו שאתה רואה אותי, כל מה שיגעתי
וטרחתי ופעלתי על ידי עבודתי מעודי עד
היום הזה, עתה אני יכול לפעול כל זה
ביום אחד. ואחר כך בזמן אחר אמר לו
שעתה יכול לפעול כל זה בשעה אחת,
ואחר כך אמר שעתה יכול לפעול כל זה
ברגע אחת."

בעוד שהקטע השני בשיר ידידות לקוח
משיחה ב'חיי מוהר"ן' (אות רמ"א) בתחילת
הפרק 'גדולות נוראות השגתו', שם מתוארת
גדולת רבינו בעניין התבודדות וריקוד בין
אנשים:

"שמעתי בשמו שאמר, מתי יש לי
התבודדות, ואמר שבשעה שכל העולם
עומדים סביבי והוא יושב בתוכם אז יש
לו התבודדות. כי הוא יכול לצעוק בקול
דממה דקה וקולו נשמע מסוף העולם
ועד סופו. וגם אנכי שמעתי מפיו הקדוש
בעצמו שיש לו קול דממה דקה, שיכול
לעמוד בין העם והמון אנשים ויצעק
בקול דממה דקה מסוף העולם ועד סופו,
וכל האנשים סביבי לא ישמעו כלל. וכן
לענין ריקודין, אמר שכשהוא יושב בין

הללו.

נדלג נא לשיחה קנ"ח ב'שיחות הר"ן' שם
נמצא את הכותרת הכתובה "יגיעתו וטרחתו
בעבודת ה'", וכאשר נעבור לחלק השני
בספר 'חיי מוהר"ן' נמצא שוב את הכותרת
מופיעה ככתבה וכלשונה: "יגיעתו וטרחתו
בעבודת ה'". וכך גם הפרק "גדולות נוראות
השגתו".

מאידך גיסא, אנו רואים בספר 'חיי
מוהר"ן' שכאשר מדובר בפרק העוסק
'במעלת המתקבלים אליו', שם אין שום פרק
מקביל ב'שיחות הר"ן' המכונה בשם זה, או
עוסק בשיחות וסיפורים הקשורים לתוכן
שכזה. ולכן מתעצמת השאלה מה הסדר ומהי
החלוקה ומי עשהה.

כמו כן, כפי שכבר נכתב בדרך אגב לעיל,
אנו רואים שהספר 'חיי מוהר"ן' מחולק לשני
חלקים, וכך גם מוהרנ"ת חילקו לחלק נפרד,
וגם זאת עלינו לנסות ולהבין מדוע ומה
הסיבה שמוהרנ"ת חילק כך את הספר.

תעלומת השיר הרביעי

את המקור הראשון להסבר התעלומה הזאת
אנו מוצאים כנראה ב'שיר הרביעי' שנדפס
לראשונה בספר 'חיי מוהר"ן' מהדורת תרע"ג
תחת השם 'שיר ידידות'. שיר זה לא ידוע מי
כתבו, וזהות מחברו נותרה בגדר תעלומה.

שיר זה מבוסס ומיוסד על הפרק 'גדולות
נוראות השגתו'. אלא שבשיר זה אנו רואים

בין 'שיחות הר"ן' 'לחיי מוהר"ן'

כאן אנו רוצים להציג בפני הקוראים
שאלה מעניינת:

כל הקורא ומעיין בספרים הקדושים
'חיי מוהר"ן' ו'שיחות הר"ן' נתקל בתופעה
מעניינת הדורשת ביאור והסבר: ישנם
פרקים שלמים שחוזרים על עצמם ונכפלים
בשמותיהם הן בספר 'שיחות הר"ן' וגם בספר
'חיי מוהר"ן'.

בספר 'שיחות הר"ן' שיחה קל"א מובאת
כותרת מקדימה: "שיחות וסיפורים ועניינים
שהיה אצל כל תורה ומעשה", ומיד לאחר
מכן מתחילה שיחה מפורסמת העוסקת בתורה
י' ובעניין הריקודים והמחאת כף בפשיטות.

ובלשון מקבילה ומדוייקת מתחילה
הכותרת הראשונה בגוף הספר חיי מוהר"ן:
'שיחות וסיפורים ועניינים שהיה אצל כל
תורה ומעשה', שם מופיעה מיד השיחה
הראשונה המדברת על תורה ה' בליקוטי
מוהר"ן, ושם מבואר על עניין הגזירות
כידוע.

לכאורה שתי השיחות שייכות לחיבור
אחד, ולכן עולה כאן שאלה מי בחר לחלק
ולהפריד בין שתי השיחות ולהוציא אותם
בשני ספרים נפרדים.

השאלה חוזרת על עצמה שוב ושוב ככל
שאנו מתקדמים ולומדים בספרים המקבילים

**"ובאמת למן
 היום אשר
 התחלתי להכיר
 היטיב אמיתת
 נשגבות מעלתו
 וקדושתו
 הנוראה, הייתי
 אומר תמיד
 שראוי שיעמוד
 אחד שיכתוב
 כל דיבור
 ודיבור שיצא
 מפיו הקדוש
 בקדושה
 ובטהרה ובכל
 מיני חן של אמת
 וביראה נוראה
 בוערת כלפיך
 אש, אפילו כל
 הדיבורים במילי
 דעלמא וצרכי
 אדם, וכל דבריו
 כולם ראויים
 להיכתב, כי כל
 דיבור ודיבור
 שיצא מפיו
 אפילו במילי
 דעלמא כולם
 היו בוערים
 כגחלי אש..."**

מוהר"ן, ויש פעמים שאפילו בחרו ובית אחד
 בשיר הוא מרכיב שתי שיחות שונות השייכות
 זו לזו, אחת מהספר הזה ואחת מהספר השני.

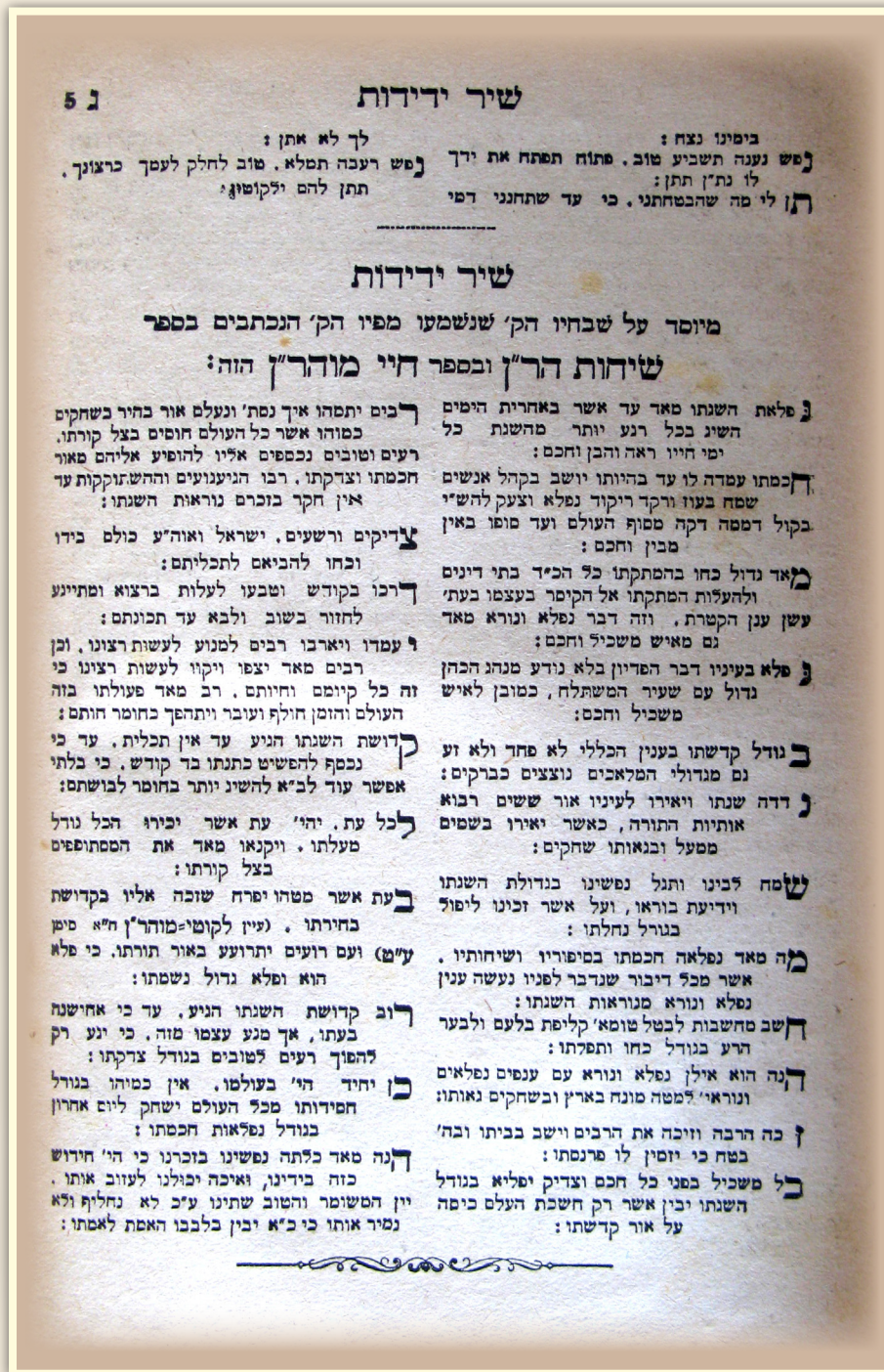

המענה לשאלות אלו, וכן סקירה ארוכה
 על אופן כתיבת הספר, העתקתו והדפסתו
 ומהדורותיו, תמצאו א"ה בסדרת המאמרים
 שיופיעו בגליונות 'אבקשה' הבאים.

במאמר הבא נעסוק בעזוה"ת בכתיבת
 הספר 'שיחות הר"ן' וחלוקתו, היכן ומי עסק
 בהדפסתו, ומהי צורת חלוקתו. כמו כן נעסוק
 בחלוקת הספר 'חיי מוהר"ן' לשניים, פרקיו,
 העתקותיו, והדפסתו הראשונה.

העולם הוא יכול לרקוד ריקוד נפלא מאוד,
 וגם פעם אחת שמעתי בעצמי שאמר,
 בשעה שיושב בין העולם אני דומה כמי
 שכל העולם עומדים סביבו והוא מרקד
 מאוד ובתוך כך באו כלי זמר של חתונה.
 אחר כך באיזה זמן דיבר עימנו וגילה גם
 לנו קצת ענין זה שנוכל לעמוד בין אנשים
 ולצועק בקול דממה דקה וכו', כמבואר
 במקום אחר".

כך אנו ממשיכים ומוצאים לכל אורכו של
 השיר העוסק בפרק זה משתי ספרים אלו,
 כאשר כל קטע שייך לשיחה הלקוחה מספר
 שונה לפי סדרם של הדברים. ולפעמים יש
 שהמשורר ממשיך והולך כמה וכמה שיחות
 ב'שיחות הר"ן' ואחר כך הוא משלב קטע מ'חיי

קדרני אורה במחשבי הגמר

עדויות,
סיפורים
ומכתבים
בפרסום
ראשון

סארה הארענשטיין

היה קובץ "חידושים וציונים" מאת
הרבנים החשובים שנים רבות לפני
הקריאה ע"י המהרש"א וד"ר
מייזליץ ור"מ שטרן. הוציא לאור
הרבנים והיה ידוע כ"קובץ חידושים".
הוא נחשב לאחד מהספרים החשובים
במחשבת ישראל. הוציא לאור
הרבנים והיה ידוע כ"קובץ חידושים".
הוא נחשב לאחד מהספרים החשובים
במחשבת ישראל.

1917
Druk. Ch. Weh, Łódź Copuliana 10.

אשרי אנשיך

פרקי חיים
מתולדות התלמידים
שבכל הדורות

נער צעיר לימים היה החסיד היקר
ר' שמחה בארנשטיין הי"ד
כשהתוודע בשטיבל הברסלבאי
בלודז' עירו לאורו של רבינו ■
לימים היה למשפיע וסופר מבורך
שהציל נפשות מרדת שחת וקירבם
לאור האמונה ■ לקראת יום השנה
להסתלקותו על קידוש ה' בי"ח
תמוז תש"ד, מובאים תולדות חייו
שזורים בקורות הקיבוץ רחסידי
ברסלב בלודז' שברובם עלו בסערה
השמימה בימי השואה ■ היחלצותו
לטובת עסק ההדפסה ■ חינוך
ילדי ישראל במצור ובמצוק ■
מכתביו שנמצאו בין חורבות הגטו
מהם עולה ומצטיירת אמונתו
היזקדת גם בימי האפילה ■ עדויות
וסיפורים מכלי ראשון מפי קרובי
משפחתו ■ אש תמיד תוקד

ד. ברסלב

בעיירת המרפא אוטבוצק שליד וורשא וכונה "ר' יצחקל אוטבוצק'ער". נער צעיר היה כשהתקרב לברסלב, הוא התפרסם אז כ'העילוי מבאלט' על שום חריפותו המופלגת. בנפלאות ההשגחה התוודע אל אורו של הנחל הנובע ודבק בו בעוז, הוא נסע לאומן, שם שהה במשך כל החורף תרע"ד. מאומן חזר מלא יקוד התלהבות וקירב רבים וטובים לדעת רבינו.

לאחר נישואיו, בהיותו אברך המתגורר בלודז', המשיך רבי יצחקל להרוות נפשות צמאות במימיו הזכים של הנחל נובע. כשהלכו והתרבו חסידי ברסלב בעיר הגדולה, הורגש הצורך לייסד בית מדרש על שמו של הרבי. התעוררו רבי יצחקל וחברו רבי משה יוסף רוזנברג, נמנו וגמרו לייסד 'שטיבל' - בית חסידים לכל צמא למימי הנחל. היה זה לאחר מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרפ"א. וכך, בלבו של הרובע הצפוף של בעלי המלאכה, החייטים והסנדלרים ושאר החנוונים, ברחוב פודו'צ'נה 29 המכונה "הרחוב היהודי", קם לו ה'שטיבל' הראשון של ברסלב בלודז'.

מייסדי בית החסידים, רבי יצחקל ורבי משה יוסף, היו בעלי תורה מופלגים שירתם קודמת לחכמתם. כעדות השרידים, היו שגורים בפיו של רבי יצחקל בבלי וירושלמי זוהר וכתבי הארז"ל, והיה עוסק הרבה בהתבודדות. על חברו רבי משה יוסף אמרו, שהיה בקי בכל ה'קצות החושן' בעל פה.

וכגודל חריפותם וגודלתם בתורה - כך שפלות רוחם ותבערת לבם לה' יתברך. הם בערו באשו של הרבי, ולכן אין פלא כי מיד עם היוסד בית החסידים, נמצאו אברכים צעירים ובחורים שנמשכו בחבלי אהבה אל השטיבל הקטן שברובע

בוצת הילדים ברובע 'מארישין' בגטו לודז' תלתה עיניים מייחלות במלמד המסור שלהם, ר' שמחה בארנשטיין. גם הם, כילדים קטנים, מבינים היטב שהכל השתנה ושום דבר כבר לא כמו שהיה. העולם כולו מיטלטל. אף אחד אינו יודע מה ילד יום.

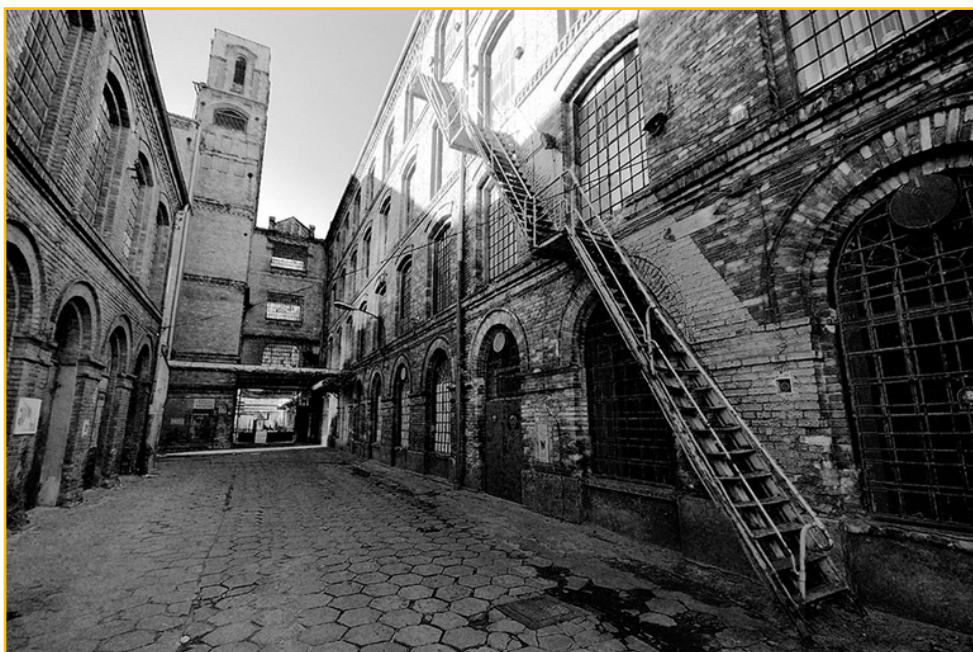
ר' שמחה הוא עבורם כמו אב רחמן ודואג, משענת יחידה בים גועש. עליו בעצמו עוברים ימים לא קלים. כל יום ניסיונותיו קשים משל חברו. אך הוא מפנה מדי יום מזמנו ומרעיף על הלבבות הצעירים דיבורי אמונה וסיפורי צדיקים, שר איתם שירי אמונה ומלמד אותם שוב ושוב: כי אשב בחושך - ה' אור לי.

"חוס על כחותיך" - אומרים לו לא פעם ידידיו - "הנך חלש ודל, עובד בכל יום שעות ארוכות בעבודת פרך, למה תתאמץ כל כך בלימוד הילדים". אך ר' שמחה, שרוח אחרת עמו, משיב: "בעת כזאת חייב כל אדם לדאוג שלא תישכח תורה מישראל" - - -

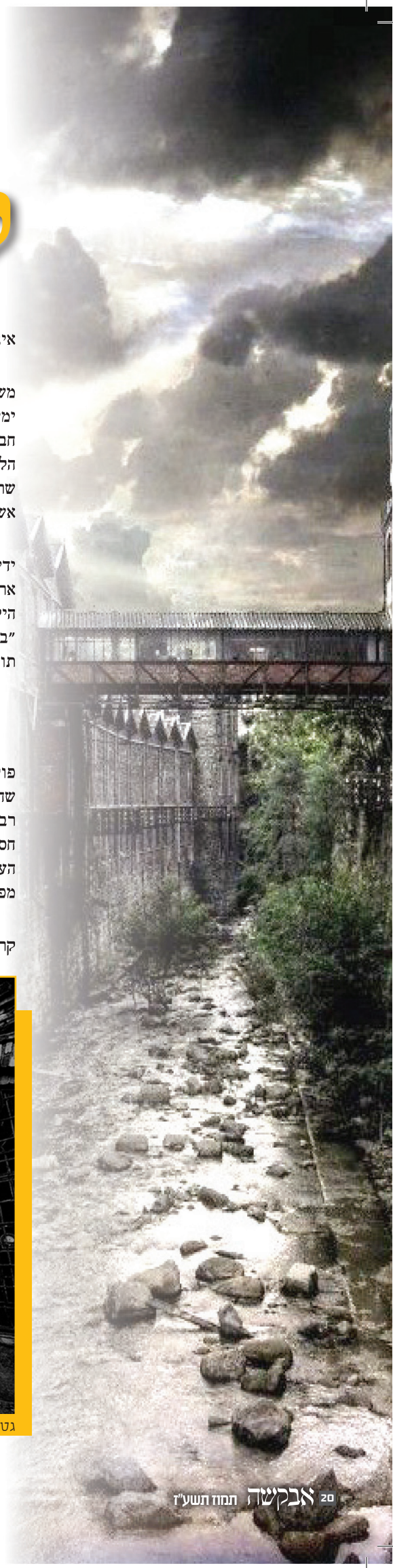
השטיבל ברחוב פודו'צ'נה

כאשר הלך והתפשט אורו של רבינו הקדוש בעיר פולין, הגיעו קרני האורה גם לעיר לודז' רבתי. מי שהבעיר בה לראשונה את האש, היה החסיד הגדול רבי שלמה גבריאל הכהן. אם כי בתחילה היו חסידי ברסלב בלודז' מעטים, ונקראו בפי אנשי העיר 'אומאנער חסידים' או 'טויטע חסידים', והיו מפוזרים פה ושם כיהידים.

מהמקורבים הראשונים בלודז', היה רבי יצחקל קראקובסקי, (שלימים מפאת חולשתו עבר להתגורר

גטו לודז'

תלמידי ישיבה בפולין, לפני המלחמה

**עד מהרה יצאה השמועה
בכל רחבי לודז' היהודית:
ראו זה חדש! קהל
חסידים שהרבי שלהם
איננו כבר בחיים, ורק
ספריו הולכים לפניהם,
ובספריו הם מוצאים את
מנהיגם ומדריכם הרוחני
כמו חי, ואילו זמרתם
וריקודיהם - בניגוד גמור
למושג "חסידים מתים"!**

בעלי המלאכה, התחברו לחסידים הוותיקים ויחדיו נעשו לחבורה אחת של מבקשי ה' ההולכים לאורו של הרבי.

מול הרוחות החדשות והזרות שנשבו אז בפולין וסחפו רבים מבני הנוער; כנגד התחבולות החדשות שהמציא הייצר בימים ההם - הלהיב אורו של רבינו הקדוש את לבות הצעירים מבקשי ה', והעצות החדשות שגילה בספריו, הבהיקו והאירו את דרכם בעולמם מלא הניסיונות, והם מצאו רוויה לנפשם השוקקה.

עד מהרה יצאה השמועה בכל רחבי לודז' היהודית: ראו זה חדש! קהל חסידים שהרבי שלהם איננו כבר בחיים, ורק ספריו הולכים לפניהם, ובספריו הם מוצאים את מנהיגם ומדריכם הרוחני כמו חי, ואילו זמרתם וריקודיהם - בניגוד גמור למושג "חסידים מתים"!

וכך היו מתרבים והולכים המתקרבים החדשים. תחילה היו באים אל בית המדרש מתוך סקרנות, מציצים פנימה ומשתאים למראה אנשים שרובם עניים ודלים, ופניהם כה קורנות ומאירות בשמחה, ולא בשבת או בחג, אלא ביום חול פשוט!

רבים מהבאים, מצאו טעם וחיות שלא הכירו מעודם. השיעורים בליקוטי מוהר"ן משכו אליהם אנשים רבים ובית החסידים ברחוב פודו'צ'נה 29 היה תמיד מלא אדם. בהמשך, עבר השטיבל לרחוב קאמיינה 11, ואחר כך לקאמיינה 2.

הסבא הקנטוניסט

מאותם בחורים שהתקרבו אז, היה שמחה בארנשטיין. אביו, ר' איסר-חנוך, היה בנו של 'קנטוניסט' שנלקח בכפייה מפולין לצבא הצאר. בנו של רב העיירה היה, ובעת ההיא לפי חוק הצאר הרוסי, על כל קהילה הוטל למסור 'מכסה' של ילדים לצבא, ה"י. נהוג היה לערוך גורל, והנערים ששם עליה, נלקחו לקסרקטיני הצבא.

כשהגיעו צידי הצאר לעיירה, נערך גורל, ושמו של בן הרב - הוא סבו של ר' שמחה - עלה. הציעו לאביו הרב להחליף את בנו בבן של אלמנה, אך הוא סרב בתוקף, באמרו "בעזרת ה' הבן שלי יישאר יהודי נאמן, אני לא מחליף אותו באף אחד".

הנער נלקח אי שם אל מחנה בלתי נודע, והוריו התפללו יומם ולילה מעמקי לבם כי בנם יקירם יישאר יהודי נאמן לאלוקיו וישוב בריא ושלם בגופו ובנשמתו.

הרחק בניכר, מצא לו הקנטוניסט מפולין תחבולה; למד ולמד במאמץ רב, הוגיע את עיניו ללא הרף, עד שנתקלקלה ראייתו.

משראו מפקדיו כי עיניו כהו וראייתו לקתה, שיחררו אותו לחופשי.

לאחר שחרורו, התחתן עם בת ישראל כשרה, גיטל לבית קריסטל, ונולד להם בנם איסר-חנוך. המשפחה התגוררה בארחנגלסק, עיר נמל על הים הצפוני בסיביר, בקהילה שכל בניה קנטוניסטים לשעבר.

בגיל חמש עשרה חזר איסר-חנוך לארץ מולדת אביו פולין, לעיר לודז', והתחתן עם זוגתו מרת פיגא, ובין ילדיהם היו ר' שמחה, שנולד ב"ז ניסן תרס"ג, ואחיו ר' משה חיים.

עוד בימי ילדותו, הצטיין שמחה בלימודיו ובטוב לבו. לעתים קרובות - העידה עליו אמו הכשרה והצדקנית - בלכתו לחיידר עם בוקר, היה נותן את פתו לדל, ואף לאחיו הצעיר משה חיים היה אומר לנהוג כך. "כשאנחנו נשוב הביתה מהחיידר" - היה מסביר לאחיו הצעיר - "תהא ארוחת צהריים טובה מוכנה ומוזמנת לנו מידיה של אמא, ואילו עני זה, מי ידאג לו, ואיך ישבור רעבונו?".

אביו התפרנס מחנות כלי הסדקית שלו. אז, בתקופה ההיא, רווחה בפולין השיטה לשלוח את הבנים ללימודי קודש ולהבדיל גם ללימודי מקצוע והשכלה. כיון שהיה שמחה הנער מוכשר, אמרו לשלחו לגמנסיה העברית שנפתחה בלודז', ובמבחן הכניסה, יצא הוא הראשון במצטיינים. אולם רבו מהחיידר, שהכיר במעלותיו, הצטער על שהוא מאבד תלמיד טוב, חשש המלמד פן יירד חלילה מדרך הישר. כשפגש בתלמידו דיבר על לבו: "לו תשמע לעצתי, אל תלך ללמוד בגמנסיה, אלא למקום תורה. סע לעיירה דוואהרט, לישיבתו של הרב דמתא

הגאון רבי מאיר-דן פלוצקי, והסתופף במחיצתו".

עשה הנער שמחה כעצת רבו ונסע לעיירה דוואהרט שבפלך קאליש, שם הסתופף במחיצת הגרמ"ד, שהיה מגאוני הדור וספריו 'חמדת ישראל' ו'כלי חמדה' התקבלו על לב הלומדים ובעלי ההוראה בישראל. שם קנה תורה ויראת שמים.

לאחר תקופה בישיבה בדוואהרט, חזר לבית הוריו ונכנס לישיבה שבבית המדרש הליטאי 'ווילקא' בלודז'. הראש-מתיבתא רבי ישראל-ישעיהו, נודע כלמדן וירא אלוקים, בישיבתו למד ר' שמחה בשנים תרע"ה-תרע"ו (בתקופת הכיבוש הגרמני), ונחשב בין טובי תלמידיו. הרב אהב מאוד את תלמידו, ואף שמחה העריץ והוקיר את רבו. כה רבה היתה הכרת הטוב שרחש כלפיו, שמסר נפשו לקברו קבורת ישראל כדיון, ומעשה שהיה כך היה:

בימים ההם היתה מוטלת על הבריות

הרב משה מנחם סגל הי"ד רב בעיר לודז

בנו יחידו של רבי פנחס'ל עילוי מפשעוּבוֹז, עוד מהתלמידים היו: בירך רובינזון ואחיו ישראל דוד, צדוק מנחם, לייב'טשע גולדוואסר, ועוד עשרות נערי חמד.

וכו הנערים לשמוע שיעורים עמוקים ערבים ומתוקים בש"ס ופוסקים מפני רבי משה יוסף רוזנברג, רבי אברהם יצחק ווייסזאנד ורבי משה מנחם ויינברג, וכן שיחות יקרות מפני רבי יצחק ברייטר שהיה מגיע מוורשא ומשמיע מדיבוריו החמים בדרכי רבינו הקדוש, כשפעמים הבחורים יוצאים יחד אתו ליער לשפוך שיח לפני ה'. גם בינם לבין עצמם, היו יוצאים ליער לקיים 'הנעור בלילה'.

בהמשך, עברה ישיבת 'הלכתא כנחמני' מאוסטרובצה ללודז, לבית החסידים דברסלב ברחוב קמאינה 11. מכל קצוות פולין נהרו אליה בחורים והתעלו בתורה ויראת שמים, כמו שמתאר

אימתה של מגפת 'טיפוס הבהרות' שהפילה רבבות חללים ברחבי תבל. והנה, חלה אף רבי ישראל-ישעיהו במחלה זו והלך לעולמו. לפי חוקי הגרמנים היו חייבים לקבור את המתים במגפה בלי טהרה ובלי תכריכים. ר' שמחה לא היה יכול לראות בביוזן המת, רבו, עמד ויצא באישון לילה עם כמה בחורים לומדי תורה לבית העלמין. הוציאו את רבם מקברו, טיהרוהו, הלבישוהו תכריכים וחזרו וקברוהו כדין. היה זה מעשה נועז שהיה בו סיכון גדול מכל הבחינות, ור' שמחה היה ראש המתעסקים.

בישיבת 'הלכתא כנחמני' באוסטרובצה

באותם ימים, היה הנער שמחה בארנשטיין מרבה לעיין בספרי חסידות, אוהב ספר היה והתעמק בדברי מאורי החסידות, מבקש בהם את שאהבה נפשו. ולפי שמצויים היו ספרי ברסלב בלודז, הציץ בהם, טעם מעט הדבש ואורו עיניו. דרכים חדשים ומשמחי לב נגלו לפניו.

הוא נכנס ובא בשטיבל של האימאנער חסידים בלודז, מקשיב קשב רב לשיחותיו של רבי יצחק'ל בספרי רבינו, השזורות במאמרי חז"ל לרוב, ומיום ליום הלך ונמשך בעבותות אחרי האור הזורח בלבבות 'חסידי אומן'. בעקבותיו נדבק גם אחיו משה חיים, ושניהם הפכו לחסידי ברסלב.

כיוון שהתקרב שמחה הנער בכל לבו ונפשו, אין זה פלא שכשיסד רבי משה יוסף רוזנברג יחד עם עוד מגדולי אנ"ש בלודז את ישיבת 'הלכתא כנחמני' בעיירה אוסטרובצה - הצטרף אליה ונעשה לתלמיד מן המניין.

העיירה השלווה אוסטרובצה, המוקפת שדות ויערים, התאימה לבחורי ברסלב. ישיבת 'הלכתא כנחמני' מנתה כשישים תלמידים, רובם, כמו שמחה בארנשטיין, מהעיר לודז. יחד אתו למד גם מגדל,

לודז לפני המלחמה

בלכתו לחיידר עם בוקר, היה נותן את פתו לדל, ואף לאחיו הצעיר משה חיים היה אומר לנהוג כך. "כשאנחנו נשוב הביתה מהחיידר" - היה מסביר לאחיו הצעיר - "תהא ארוחת צהריים טובה מוכנה ומזומנת לנו מידיה של אמא, ואילו עני זה, מי ידאג לו, ואיך ישבור רעבונו?"

רבינו הקדוש, הצופה האמתי, החזן רואה, עומד מרחוק וצופה אלינו על פני כל הישימון, מקום שממה של כל אחד - לתקננו בתיקוניו הנפלאים והנוראים

מכתב נפלא מר' שמחה בארנשטיין הי"ד

איך קול ועונה ממנו, ומשום העלמת הצדיק יוסף הוכרחו השבטים לרדת מצרימה והם חשבו שזהו מפני חטאתם הכבירה מידה כנגד מידה, אך לא הבינו, אשר אף שהאמת שהקב"ה משלם מידה כנגד מידה, אך בתוך העונש שם מלוכש התיקון - כמו כן לעניינינו; אם עוונותינו והעיקר עונותיי עשו מחיצת ברזל בינינו לבין מקור חיותנו - אך בהעונש בעצמו מתלבש שם תיקון בהעלם נפלא בדרכי נפלאות תמים דעים ברוך שמו ויתעלה לעד ולנצח נצחים ואשריך! אשריך! אשריך! בפה הוא התעוררות גדול מה שלא תצויר בדעתך הן בכלל בלימוד ותפילה וכו' ובפרט בענין ראש השנה הקדוש הבא עלינו לטובה - כבר שלחתי לר' אהרן לייב סכום מעות ואשלח עוד בעזרת ה'.

ידידי וחביבי, חזק חזק חזק, כי אף שמשח שלח את יהושע להנחיל הארץ לישראל, אך הוא עמד מן הצד על ראש הגבעה והשקיף על פני כל הארץ - כמו כן רבינו קודם הסתלקותו כשנסר הנהגת עצמנו אלינו בעצמנו שבהכלל יחדיו יהי' תיקוננו - הוא עמד וצפה מקודם בחינת צופיה הליכות ביתה וכו' כמו כן לעניינינו רבינו הקדוש, הצופה האמתי, החזן רואה, עומד מרחוק וצופה אלינו על פני כל הישימון, מקום שממה של כל אחד לתקננו בתיקוניו הנפלאים והנוראים.

ונא אל רחום וחנון, תאזין נא לקול שוועתי ושוועתנו לזכות אותי להיכלל באהבה יחד בתוך הקיבוץ הקדוש והנורא מאד מאד. לתקן אותי מעודי עד היום הזה ויענה נא ויאמר סלחתי כדברייך, כדברי הצדיק, בחי' ואיש חכם יכפרנה. והחש נא הגאולה בזכות הני כנישתא חדא שיוכללו במתא חדא בדחילו ורחימא אמן.

כ"ד המקצר במקום שאמרו להאריך פדש"ט הטוב,

שמחה בן פיגא

(נדפס בספר אור צדיקים, כו)

השנה, היה נוטל על כתפיו את ארגון השכרת האוטובוסים מלודו' ללובלין שבביל באי הקיבוץ בראש השנה, וכן אירגן בכ"א באדר את הנסיעה לציון הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק, בכל מקום הנצרך, השתדל להטות שכמו למען הכלל.

אור זורח

בעודו אברך צעיר, חשב ר' שמחה כיצד

בעזה"ש"ת

כבוד ידידי וחביבי אחי ורעי מו"ה יצחק מאיר נ"י קרמן

מכתביך ששלחת לידינו ר' אהרן לייב נ"י כולם קיבלתי בזו השעה, ולא יכולתי להתאפק מלהשיב לך תיכף. אחי ורעי צר לי מאד עליך מעי מעי חמרמרו, אם כך לעושי רצונו וכו' אך סייג לחכמה שתניקה ושתוק כך עלה במחשבה - והן הן גבורותיו. וקודם ריחת אור הבוקר, תתגבר החשך. וזהו סימן שקרוב הדבר שיתגלה תפארת יקר גדולת מעלת המתקדמים להצדיק. אוי לי מאותה בושח, אוי לי מאותה כלימה, אך ב"ה שעכ"פ זכיתי להימנות בין החברים הכשרים והיראים האמיתיים, ולסבול גם לפעמים איזה חירוף בשביל התקרבות להצדיק האמיתי ואולי יש תקנה גם לאחריתי.

ועליך אמר הכתוב אשרי הגבר וכו' ומתורתך תלמדנו, כי זכות להבין התורה שמלמדין אותך בעת יסוריך, ולעמוד על משמרתך בענין תיקון הכנות על ראש השנה הבא עלינו לטובה - אשר התנוצצות לבי בזה לא אבאר לך פה מטעם שאי אפשר לבאר, וגם מטעם כבוד אלקים הסתר דבר, ובפרט כי בפה ובכתב אין לי מה להוסיף על מליך הכלול בהם רב טוב לישראל, ובטוב טעם ודעת הסברת אשר בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה בכל האופנים, שם מוצא לו הצדיק האמת דרך לגלות עצמו בהתגלות נפלא וחדש שלא הי' מימות עולם, כי אין כל חדש תחת השמש, אבל הצדיק העולה בכל פעם מעלה מעלה - יש ויש, מה שלא יוכל הפה לספר כדברי מורנ"ת - וגם המוח לחשוב כפי דעתנו הנמוכה. רק מרחוק רחוק רחוק הרבה בלי שיעור דודי מציץ מן החרכים, וההתנוצצות הזאת פוגע במוחנו ובדעתנו בהעברה בעלמא כמוכן, וברגע זה קול רעמך בגלגל האירו ברקים וכו' רגזה ותרעש וכו'.

נעמוד ונשתומם ונתפלא על המחזה הנורא מה עשה ה' לנו; יוסף כבר הוא לאחר יאוש

בת"ת ע"ש רבי אליהו חיים מייזל ז"ל ברח' שווי. יעקובא, וכן בת"ת ברח' פומורסקה 18. עם שמקצוע ההוראה שלו לא היה לימודי הדת, היה שוקד לנטוע בלב תלמידיו אהבת השם ויראתו, ושמירת המצוות, כיבוד אב ואם, אהבת התורה ומידות טובות" (קובץ אלה אזכרה).

ר' שמחה לקח חלק בענייני הציבור של אנ"ש, כך למשל מדי שנה לקראת ראש

המייסד רבי משה יוסף במכתבו לאחיו: "אשר באו להשיבה הקדושה מארבע קצות פולין, בהתלהבות עצום נורא ונשגב, ועלו במספרם יותר ממאה ולמדו גפ"ת בחריפות ובקיאות, ובאמת כל רואיהם יכירו כי הם זרע ברך ה'...".

להשקות אילנות

בהגיעו לפרקו, קנה לו ר' שמחה שם טוב של למדן וירא שמים, והוא נלקח לחתן על ידי הגאון הסלאנימאי הנודע רבי משה מידנער, ראש ישיבת 'תורת חסד' דבראנוביץ' ונכדו של בעל 'יסוד העבודה' מסלאנים.

כיוון שהיה כלי מלא בתורה ודעת, נעשה ר' שמחה עד מהרה בעצמו מקרב. במשך הזמן הלך הקיבוץ הלודוואי והתרחב, ומשרבו המתקדמים החל משמיע אף הוא שיעורים בספרי רבינו לצד רבי יצחקל. בחורים צעירים החלו מתלקטים סביבו והיו מתלהבים למשמע הרעיונות המופלאים שהיה משמיע באזנם. בהמשך הצטרפו גם בחורים קשישים יותר, אברכים ובני תורה, בהם מטובי בני הישיבות. בהיותו מסביר נפלא, נהרו רבים לשעוריו, וקנים כנערים. הוא גם דאג לפעילותו של בית החסידים והיה אוסף תרומות להתזקתו.

בעת התקרבותו, כבר היה מעבר הגבול עם רוסיה סגור ומסוגר. פעמיים ניסה ר' שמחה לחצות את הגבול ולהגיע לאומן, אך בשני הניסיונות שעשה הוא נתפס על ידי שומרי הגבול.

לאחר מכן, כשחציית הגבול היתה כבר כרוכה בסכנת נפשות, וגדולי אנ"ש בפולין קראו כי מעתה ועד שיפתחו שוב השערים צריך להתאסף יחדיו לובלין, היה ר' שמחה נוסע לובלינה מדי שנה, עד פרוץ השואה. בקיבוץ בלובלין היה גם ממשמיעי תורתו של הרבי ברביים.

בזיווג שני, נשא ר' שמחה את בתו של אחד מאנ"ש. "אשתו היתה, בדומה לו, חסידה מובהקת", מספרת בת אחותו, "שנים ארוכות הם ציפו לפרי בטן, עד שנפקדו בילדים. ילדיהם היו קטנים ממש כשפרצה השואה".

ר' משה פרידנוון, מניצול גטו לודו' ומידידי ר' שמחה, כותב עליו:

"משנשא אשה - בתו של מוכר עיתונים עני מחסידי אומאן - התחיל מחפש פרנסות ומשרות, ככל מי שריחיים על צווארו, ולא עלה בידו. ואף שהיה כל הימים דחוק, היה מחייך ומסביר פנים לכל אדם. לבסוף החליט להיות מורה לעברית, שכן היה בעל לשון גדול ומומחה לדקדוק השפה העברית אשר אך מעטים כמוהו. הוא לימד בכמה חדרים,

של הרבי. הקובץ הראשון יצא בחודש אלול שנת תרפ"ח.

מידה טובה של הכרת הטוב היתה בו בר' שמחה, ואת חידושי מוריו ורבותיו שקירבוהו אל מימי הנחל, הדפיס ראשונה. הלא המה רבי יצחקל קראקובסקי, מי שהיה לו חלק חשוב בהתקרבותו. רבי יצחקל בעל מחדש נפלא היה, בקי עצום בנגלה ונסתר והירבה לחדש בתורות רבינו הקדוש.

גם אל רבי יצחק ברייטר, שהשפיע עליו רבות בימי נעוריו, פנה ר' שמחה וביקש שיכתוב לו ממה שהתחדש אצלו, ואכן הוא נענה ושלח מפרי עטו. כמו כן, הכניס מחידושי רבי משה מנחם ויינברג, מאנשי שלומנו הנלהבים, גדול בתורה ובעבודה, שהיה רבו בישיבה באוסטרובצה.

גם הסופר מאנ"ש, ר' יצחק יעקב קנטור מקראקא, כתב בו מאמר בשפת האידיש 'די התנוצצות המשיח' במעלת ההתבודדות.

ומאת ה' היתה זאת, שמכל החסידים הנלהבים והיקרים האלו שעלו עולות תמימות על קידוש ה' - תישאר השארה בעולם ושתותיהם תהיינה דובבות כל אימת שיהגו בחידושי תורתם.

כך גם ראו אור לראשונה בירחוני 'אור זורח': קונטרס 'חכמה ובינה' לרבי אברהם ב"ר נחמן חזן זצ"ל שנסתלק שתיים עשרה שנים לפני כן, שהגיע אל ר' שמחה בכתב יד, וכמו כן קונטרסי 'חלוקי הנחל' 'סדר היום' ו'התעוררות להתבודדות' לרבי יצחק ברייטר.

עוד מאנ"ש בפולין שלחו מפרי עטם, ואף מארץ ישראל הגיעו מכתבים עם חידושים בתורת רבינו. ר' שמחה, שלא היה משופע בממון, מימן את הדפסת הקונטרסים מכיסו הפרטי. בדעתו היה להדפיס את כל חידושי התורה שנשלחו אליו מכל קיבוצי אנ"ש, אלא שכנראה מפאת חסרון כסף, לא יצאו לאור יותר מארבעה ירחונים. האחרון יצא בטבת-שבט תרפ"ט. החידושים שלא נדפסו, אבדו בצוק העתים, ותהילה לאל על הנשארים.

לעזרת ה' בניבורים

מיום עמדו על דעתו, נכסף ר' שמחה לעשות לזיכוי הרבים. בחורף תרצ"ב, נחלץ לעזרת רבי אהרן לייב ציגלמן, המדפיס יקר הרוח שמתוך הקרבה והתמסרות מופלאה סידר והדפיס רבבות ספרי רבינו הקדוש. באותה עת, הגיע ר' אהרן לייב עד משבר, הוא התקשה לעמוד במעמסת ההדפסה המונחת על כתפיו, כשבביתו עוללים שואלים לחם ואין.

קם ר' שמחה - שבעצמו רחוק היה מלהיות בעל אמצעים - והיה לו לעזור ולאחיסמך. הוא הקים בלודו עירו "סניף לועד מפייסי ספרי מוהר"ן" יחד עם אחיו ר' משה חיים ועוד מיקירי אנ"ש, כדי להחיות את עסק ההדפסה, ולקראת עשרה בטבת יום הסתלקות מוהר"ג, יצא ב'קול קורא' אל כלל חסידי ברסלב בכל רחבי פולין לעשות אף הם כך: "ידוע ידענו כי כל מגמתו של רבינו ז"ל היה

ארזי הלבנון אדירי התורה

חסד היה עושה, כל הפעולות כדי לעזור לאיש ולהוציא אותו מהצרה, מהדאגות, קודם כל היה נופח בו שמחה ובטחון שלא ייפול בדעתו. ועניויות שלו אין לשער, היה אוהו עצמו לקטן אפילו בפני הקטן ממנו".

בשנות המלחמה שהה רבי אברהם יצחק בגטו לודו. שם לימד בגטו נערים תורה בצל אימת המלחמה. עלה על מוקדה על ידי הצוררים, עם זוגתו רבקה וילדיהם, יחד עם מאות מחסידי ברסלב בני העיר ורבבות עמך ישראל הקדושים והטהורים.

עוד אחד מגדולי אנ"ש דלודו שנעקדה"ש, היה רבי מרדכי יהודה דאמב זצ"ל הי"ד, בנו של הגאון רבי משה דאמב, מחשובי חסידי אלכסנדר שישב על כסא הרבנות בעיר למעלה משלושים שנה, משנת תרס"ח, עד תש"ב, אז נשלח למחנה חלמנו. הגאון רבי משה דאמב הי"ד, לא רק שלא עמד בדרכו של בנו, אלא אף סייע לו ומימן את נסיעתו לאומן.

בין חסידי ברסלב הישרים והתמימים בעיר לודו שנספו בשנות הזעם, היו: הרב ר' שמואל אליעזר יצחק סגל זצ"ל הי"ד, גאון מופלג ומורה צדק נודע, בן לשושלת רבנים שניהנו בעיר. אביו היה הרב משה מנחם סגל הי"ד בהרב גבריאל סגל, נכד הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל אב"ד לודו. רבי שמואל היה חסיד נאמן שלא החזיק טיבותא לנפשיה, באחד ממכתביו הוא חותם "הנני הצעיר מן חבריא העומד בקישור עם האנשים תחת נ'חל נ'ובע מ'קור ח'כמה". נספה בשנת תש"א.

בין קדושי לודו, היה גם החסיד הגאון הגדול רבי אברהם יצחק וייסזאנר זצ"ל הי"ד, ר"מ בישיבת 'הלכתא כנחמני' באוסטרובצה ובלודו ובישיבת 'תורת אמת ואמונה' דחסידי ברסלב בוורשא. עליו כותב תלמידו אוד מוצל מאש ר' בייך רובינון: "היה איש צנוע מאוד, המידות טובות שהיו לו אין לכתוב, היתה לו מסירות נפש עבור איש השרוי בצרה. איוו גמילות

יודע בגויים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך

לפעול למען עניינו של הרבי. הוא הרגיש כי חובת השעה להוציא קונטרס חודשי, שבו יתפרסמו מאמרים, חידושי תורה, שיחות וסיפורים הנשאבים מהנחל נובע. בפרט כשישנם מקורבי ברסלב בעיירות נידחות בפולין, שחסר להם המ'קבלין דין מן דין' וקונטרס כזה בכוחו ללכד את כלל אנ"ש כאחד.

את רעיונו הציע בפני אנ"ש באסיפה השנתית באיסרו-חג שבועות תרפ"ח. ההצעה התקבלה ברצון על ידי כלל החברים, "כמבואר מזה לקמן החלטות מהאסיפה הנ"ל, אשר כל אחד מאנ"ש שזוכה לחדש איוה דבר על פי דעת רבינו ז"ל וכן כל מי שנמצא אצלו איוה כתב יד מחידושים, או שיחות וסיפורים, צריך לשלוח אותם אל יד המוציא לאור הקובץ, כדי לסדרם ולהעלותם על מכבש הדפוס" - כותב ר' שמחה במבוא לירחון הראשון.

ענין נפלא שטמן הירחון בחובו היה: ללכד את כל החפצים ללכת עם תורה אחת איוה זמן ולחדש ולהתחדש בה. הירחון הראשון הוקדש לתורה א' בליקוטי מוהר"ן, "והוא על פי החלטה שהוחלט בין אנ"ש שכל אנ"ש ילמדו בכל חודש תורה מספר ליקוטי מוהר"ן בעיון, וכל אשר יזכו לחדש בה, ישלחו להדפיסם".

ר' שמחה בחר לקרוא לירחון בשם 'אור זורח', היות וכל עניינו ומטרתו להאיר בלבבות את אורו

להפיץ מעיינותיו חוצה! כל ספרי רבינו ותלמידו מוהרנ"ת ז"ל מלאים המה מזה. גם צוואתו האחרונה של מוהרנ"ת ז"ל ביום פטירתו 'י' טבת התר"ה היתה, כי חזק נתחזק לעסוק בטרחא, ברצון ובממון בעסק הגדול הזה, הוא הדפסת ספרי רבינו ז"ל והפצתם בעולם.

בכל הימים והזמנים היו אנ"ש מוסרים נפשם בעד הדפסת ספרי רבינו ז"ל. אם אמרנו לספר אחד מני אלף מן היגיעות, טרחות, מסירות נפש שהיה לאנ"ש בכל דור ודור להוציא לאור ספרי רבינו ז"ל, לא יספיקו כל אילי נביות. כמה שנים היו מיטלטלים בדרך, נעים ונדים מביתם, עד שזכו להוציא לאור איזה ספר. וכל זה מרוב אמונתם בדברי רבינו ז"ל שבוה תלוי תיקון כל העולם.

בפרט בימים האחרונים בעקבתא דמשיחא אשר הטרף-פסול מתגבר בלי שיעור בבחי' נחש מעופף שיש לו כנפים (לקו"מ סי' ס"ג) ובכל יום ויום נדפסים אלפים ולמאות קונטרסים המלאים דברי כפירה ואפיקורסות כו' שתו בשמים פיהם כו' - חוב גדול וקדוש על כל אחד שזכה לדעת מעט מגדולת ועניניו של רבינו ז"ל להתחזק ברצון, מיון, וטרחא, ולסייע להפצת ספרי רבינו ז"ל בעולם שהם תיקון על הכל, כמבואר בדבריו האחרונים של מורנ"ת ז"ל 'אז עזרא הסופר גייט אוועק כו' אין טרף-פסול איז זיך מתגבר כו' אבער איין בלעטיל מספרי רבינו ז"ל איז א תיקון אויף אלסדינג'.

ולזה נתעורר לפני חמש עשרה שנה ידידנו הנכבד ר' אהרן לייב נ"י ציגעלמאן מווארשא, השליך הוא את נפשו מנגד, ובהתלהבות ומסירות נפש עצומה מסר עצמו בכל כחו ובכל חושיו לעבודת

נערים יהודים בתפילה, מארישין גטו לודז'

העיירה השלווה אוסטרובוצה, המוקפת שדות ויערים, התאימה לבחורי ברסלב. ישיבת 'הלכתא כנחמני' מנתה כשישיים תלמידים, רובם, כמו שמחה בורנשטיין, מהעיר לודז'

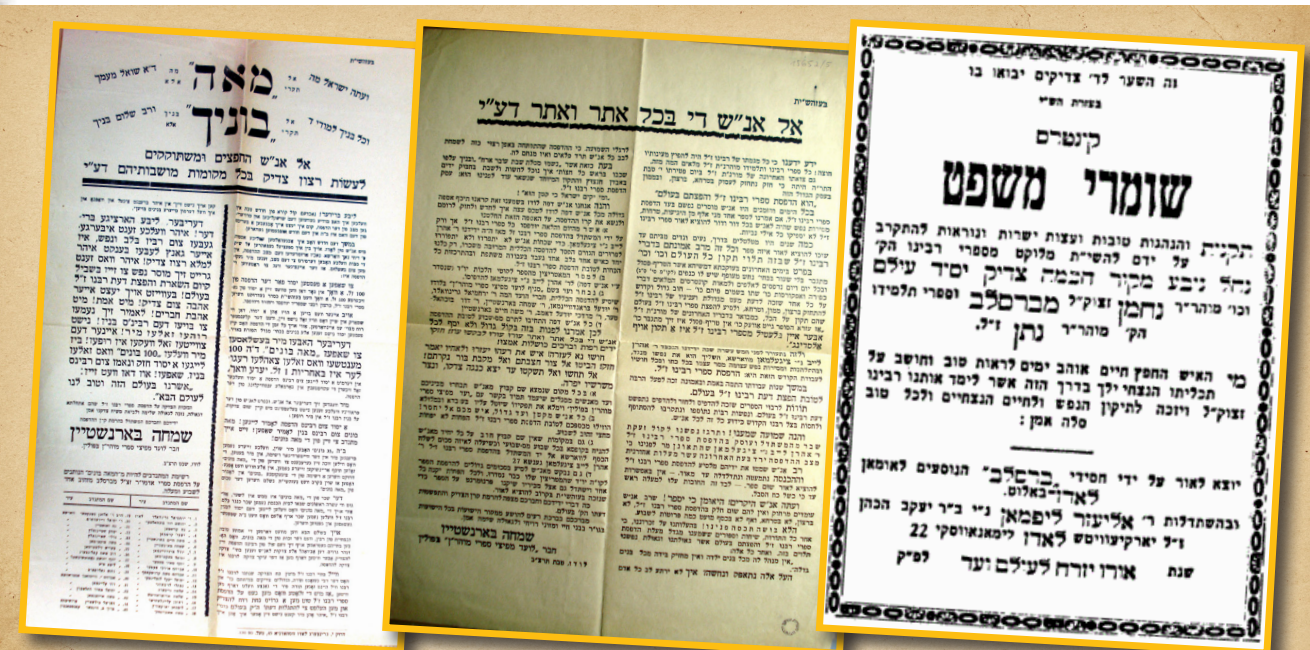
הקודש הזאת, היא: הדפסת ספרי רבינו ז"ל. במשך שנות עבודתו התמה באמת ובאמונה זכה לפעול הרבה לטובת הפצת דעת רבינו ז"ל בעולם.

תודות לריבוי הספרים שזכה להדפיס ולחזור ולהדפיס, נתפשט דעת רבינו ז"ל בעולם, ונפשות רבות נתוספו ונתקרבו להסתופף ולחסות בצל רבינו הקדוש,

כידוע כל זה לכל אנ"ש.

והנה שמועה שמענו! ותרגז נפשנו לקול זעקת שבר מהמשתדל ועוסק בהדפסת ספרי רבינו ז"ל ר' אהרן לייב נ"י ציגעלמאן שהתאונן מר לפנינו כי מצב ההדפסה ירד בעת האחרונה עשר מעלות אחורנית. רוב אנ"ש שמטו את ידיהם מלסייע להדפסת ספרי רבינו ז"ל, וההכנסה נתמעטה ונתדלדלה עד מאוד. אין באפשרות להוציא לאור שום ספר. לבד כח הסבל עלו למעלה ראש עד כי כשל כח הסבל.

ועתה אנ"ש היקרים! היאומן כי יסופר! שרוב אנ"ש עומדים מרחוק ואין להם שום חלק בהדפסת ספרי רבינו ז"ל, לא ברצון, לא בטרחא, ואף לא בכסף מועט כמה פרוטות לשבוע. הלא בושה תכסה פנינו! בהעלותנו על זכרוננו, כי אחר כל התורות, שיחות וסיפורים ששמענו מגודל מעלת הדפסת ספרי רבינו ז"ל והפצתם בעולם

קול קורא בענין
המאה-בנים

קול קורא מ' שמחה בענין
הדפסת ספרי רבינו

קונטרס 'שומרי משפט' שיצא
לאור ע"י חסידי ברסלב בלודז'

יכתבו לי אנ"ש כל אחד מנקודתו והארתו ואני בכל כוחי מוכן לשמשם ולהשתדל בהוצאות הקובץ

מכתבים שכתב ר' שמחה בארנשטיין הי"ד באלול תרפ"ח - סביב הוצאת ירחון 'אור זרח'

ב"ה

כבוד ידידי ר' יצחק מאיר נ"י קרמן

מאוד נכספה וגם כלתה נפשי להאריך אליך במכתב, אך לא יכולתי מפני הטרדה, כי ברוך ה' יצא הקונטרס הראשון לאור ושלחתי אליך 2 פאקטליך [חבילות] סך הכל 52 קונטרס ע"ס 50 גראש קונטרס אחד, סך הכל 26 זהובים. על כן השתדל למכרם בין אנ"ש והמעוות יהי' אקאנטא [על חשבון] על ה-5 ולאטעס שקיבלתי פה מאנ"ש, כי ב"ה כבר שלחתי לר' אהרן לייב 100 זל', כידוע מסתמא לך, וזה נשאר עוד בידו, על כן שלחתי אליך ספרים כי אני דחוק מאוד מהחובות שלווייתי עליו, ומה שלא תוכל למכור אשלים לך בכסף כשאהי' כלובליך אי"ה.

והנה תראה אשר ב"ה השתדלתי בכל כוחי להוציא מכוח אל הפועל את הקונטרס הראשון, וכאשר נדבר מסתמא יחד, כי כמו שאתה ראית חסדי ה' בעסקך להכין על ראש השנה הבא עלינו לטובה, כמו כן יש לי לספר ב"ה הרבה הרבה נפלאותיו בכל הפרטים.

אך העיקר בזה שהראיתי לאנ"ש תוכנו ומראהו - וגם אם אין עוד בו הראוי להיות בו, לא כי האשמה, כי אדרבה יכתבו לי אנ"ש כל אחד מנקודתו והארתו, ואני בכל כוחי מוכן לשמשם ולהשתדל בהוצאות הקובץ - כי באמת כפי כוחי ומוחי לא הי' ביכולתי להוציא לאור רק בוגין [גיליון] אחד, אך בראותי נחיצותו של כל מאמר ומאמר שהי' תחת ידי, ראיתי שאין בידי לברר את מה להדפיס ומה להוציא, על כן סמכתי בכוח הצדיק והוספתי עליו עוד חצי בוגין, וברוך ה' שנגמר בזמן ובמזמן כראוי בלי שום עיכוב ומונע, כי גדול כוח הצדיק. ואם הי' תחת ידי עוד חידושים, גם כן לא הייתי נמנע מלהדפיסם ולהגדיל הפורמט ביותר דפים.

על כן אבקשך להשיב לי תיכף תשובה ברורה שבו תביע דעתך, גם הערות כפי דעתך, וכאשר נתוועד יחד נדבר באריכות. וברוך ה' שיצא קודם ראש השנה, ובפרט כמה ימים קודם, שתוכל לעיין בו ולהתיישב על כל התיקונים שצריכים לעשות בו. ואם תראה בו שינויים מכפי המדובר שהי' בינינו, על הכל אענה לך תשובה ברורה. ואי"ה כפי הנראה, אם אנ"ש יסייעו לי מעט, והעיקר במשלוח כתבים, כי זה עיקר המניעה כמוכך, אז כפי הנראה יוכל לצאת בעזהש"ת לאור מדי חודש בחדשו, ואני כבר עשיתי כל ההכנות השייכים לזה למסור להרשנד אודות רישיון להדפיסו בכל חודש. גם כבר הכנתי כתבים על קונטרס שני - על כן נא לסייע לי בכל העניינים, גם בהפצת הקונטרס הזה, כי בע"ה [בעל-חוב] גדול אני - גם לדבר עם אנ"ש שיכתבו לי מחידושים. גם אם יש בידך מה, הן מצדך והן מאחרים. את הכל הכן לפני ובעזהש"ת

אקווה שלא יבושו חברי בי.

וה' יתברך ינחני במעגלי צדק למען הגדיל שמו ושם הצדיק בעולם.

ידיך מברכך בכתובה וחתימה טובה,

שמחה בן פיגא

פרישת שלום לידידי ר' נתן נ"י [=בארסקי], את מכתבו מסרתי לר' מרדכי יודיל [=דאמב], גם את הכתונת שלו אקח אתי בנסיעתי. להודיעני אם הדפים את הקול-קורא, כי דבר נחוץ וטובה הוא. גם אם יבוא ישראל אלקנה [=הלפרין] מפה אליכם, תודיעו לו שאביא לו חפציו על ראש השנה.

ידידכם הנ"ל

והעיקר, חזק ואמץ, אותו חזק כי הוא ינחילהו וכו' אשריך ואשרינו.

ב"ה כבוד ידידי ר' יצחק מאיר נ"י

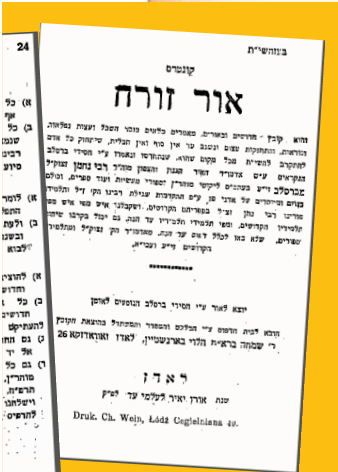
אחי ורעי יקירי, אתך הסליחה על שאקצר אליך. כי טרדוטי עלו למעלה ראש ובפרט מטרדת השבת הממהר לבוא והעיקר כי ברגע זו שלחתי מכתב באריכות לכבוד ידידנו היקר ר' אהרן לייב נ"י וכללתי גם עבורך שם כמוכך - על כן אקצר, בפרט כי הימים ממשמשים ובאים ותיכף נשמח יחד בגיל בעזהש"ת. ואף שאין לי מה להדש, כי כתבתי לך מכתב מיוחד אודות הקונטרסים - שתמכרם לחצי זהוב קונטרס - וה' 26 זלאטעס המה מה-5 זלאטעס. אך מפני הכבוד והאהבה השבתית.

מאוד שמחתי בבשורתך מהאיש הירושלמי [=ר'] שמואל הורביץ [הנמצא בגבולין]. ותודה רבה אליך על שאלתך מדוע לא כתב ר' אהרן לייב אל הקובץ, אין האשמה בי כי עלי קשה להעמיס עליו ולבקש מאתו שיכתוב, כי ידעתי גם ידעתי טרדוטי הרבות וחולשתו - רק בכל פעם כתבתי אליו שיעורר את יצחק ברייטער לשלוח חידושו בחשבי שגם הוא יבין שגם אליו נאמרים הדברים האלה, אך אדינו לכף זכות - כי ידעתי טרדוטי. אך אעפ"כ אתחזק לבקשו מאוד למען ידידותנו להתחזק לכתוב בהקונטרס השני.

כעת אברכך שתגמור את השתחלת בכי טוב ואני את שעלי עשיתי בכל כוחי בעזהש"ת גם תהלה לאל חיי להיות בעורך עזרת ה' בניבורים ואשריך.

ידיך מברכך בכתובה וחתימה טובה,

שמחה בן פיגא ברנשטיין

ירחון 'אור זרח' הראשון שיצא לאור

יהודים בפולין לפני המלחמה

אשר גאולתנו וגאולת נפשנו תלויים בזה, ואחר כל אלה: "אין מנהל לה מכל בנים ילדה ואין מחזיק בידה מכל בנים גדלה".

העל אלה נתאפק ונחשה? איך לא ירתע לב כל אדם לרגלי השמועה, כי ההדפסה שהתפתחה באופן רצוי כזה לשמחת לבב כל אנ"ש, תרד פלאים ואין מנחם לה.

בעת כזאת אשר "נשמו מסלת שבת עובר ארח" "ובניך עלפו שכבו בראש כל חצות" איך נוכל לחשות ולשבת בחיבוק ידיים באבדן הניצוץ, והתיקון המיוחד שנשאר עוד לפנינו הוא: עסק הדפסת ספרי רבינו ז"ל. "ומי יקים ישראל [יעקב] כי קטן הוא!"

והנה אנחנו אנ"ש דפה לודו בשמענו זאת קראנו תיכף אסיפה גדולה מכל אנ"ש דפה לודו לטכס עצה איך לחדש ולחזק, לרומם ולנשא את קרן ההדפסה. על האספה הזאת החלטנו:

(א) אשר מהיום והלאה יודפסו כל ספרי רבנו ז"ל אך ורק על ידי המשתדל בהדפסת ספרי רבינו ז"ל מאז ה"ה ידידנו ר' אהרן לייב נ"י ציגעלמאן, כדי שכוחות אנ"ש לא יתפרדו ולא יתפוררו לפרורים הגורם הפסד להדפסה הכללית המרובה משכרו, רק כולנו יחד כאיש אחד בלב אחד נעבוד בעבודה משותפת ובהתרכזות כל הכוחות לטובת הדפסת ספרי רבנו ז"ל.

(ב) למסור המאטריצין מהספר "לקוטי הלכות" יו"ד (שנסדר ע"י אנ"ש דפה) לר' אהרן לייב נ"י ציגעלמאן להדפיסו.

(ג) נבחר ועד בשם "סניף לוועד מפיצי ספרי מוהר"ן" בלודז שיסייע להדפסה הכללית, חברי הוועד המה ר' ירחמיאל גרינוואלד, ר' יודעל בראנדוווינגמאן, ר' שמחה בארנשטיין, ר' דוד בוכהאלטער, ר' מרדכי יודעל דאמב, ר' משה חיים בארנשטיין.

(ד) כל אנ"ש דפה התחייבו לתרום מס-

על כל יחיד מאנ"ש להניח בקופסא בכל שבוע מס-שבועי וכשיעלה לאיזה סכום לשלוח הכסף לווארשא אל יד המשתדל בהדפסת ספרי רבינו ז"ל, ר' אהרן לייב ציגעלמאן, גענשא 27.

ד) גם נבקש מאנ"ש לסייע בסכומים גדולים להדפסת הספר ליקוטי הלכות יורה-דעה שהמטריצין שלו כבר נסדרו. ולכל הפחות יקנה כל אחד וישתדל גם אצל מכיריו שיקנו פרנומרנט על הספר, כדי שזוכה בעזהשי"ת בקרוב להוציאו לאור.

כה דברי ידידכם וחברכם, מצפה להרמת קרן הצדיק והתפשטות דעתו הק' בעולם. מברככם בברכת רעים להישוע ממקור הישועות בכל הישועות בגו"ר בבני חיי ומזוני ריחי ולגאולה שלמה, אמן.

שמחה בארנשטיין

חבר "לוועד מפיצי ספרי מוהר"ן" בפולין, לודז תרצ"ב.

שבוע לטובת ההדפסה.

לכן אמרנו לפנות בזה בקול גדול ולא יסף לכל אנ"ש די בכל אתר ואתר: עוררו עוררו לבשו עוז! חזקו ידיים וברכים כושלות אמצו! חושו נא לעזרה! איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק! הביטו אל צור חצבתם ואל מקבת בור נקרתם! אל תחשו ואל תשקטו עד יצא כנגה צדקו, ונצר משרשיו יפרה.

(א) בכל מקום שנימצא שם קיבוץ מאנ"ש, תבחרו מביניהם ועד מאנשים מסוגלים שיעמוד תמיד בקשר עם "ועד מפיצי ספרי מוהר"ן בפולין" וימלא את תפקידו שיטל עליו בעובדא ובמלואא.

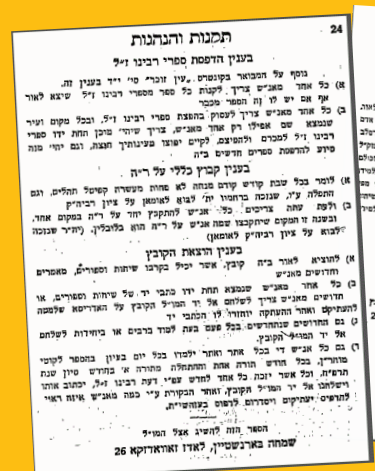
(ב) כל אנ"ש מקטן ועד גדול, איש מכם אל יחסר! הוזילו מכספכם לטובת הדפסת ספרי רבנו ז"ל, הפחות לא יפחות מחצי זהוב לשבוע.

(ג) גם במקומות שאין שם קיבוץ, חוב

ענין נפלא שטמן בחובו ירחון 'אור זורח' היה: ללכד את כל החפצים

ללכת עם תורה אחת איזה זמן ולחדש ולהתחדש בה. הירחון הראשון הוקדש לתורה א' בליקוטי מוהר"ן, "והוא על פי החלטה שהוחלט בין אנ"ש שכל

אנ"ש ילמדו בכל חודש תורה מספר ליקוטי מוהר"ן בעיון, וכל אשר יזכו לחדש בה, ישלחו להדפיסם"

תקנות והנהגות - אור זורח קונטרס א

ר' שמחה הדפיס עותקים רבים מה'קול קורא' ושלה אותם אל כל קיבוצי ברסלב בפולין.

אחר כך, עלה בלבו רעיון ה'מאה בונים', שמאה אנשים מכל הקיבוצים שבפולין ישלחו זהוב אחד לשבוע, וזה יהיה ליסוד קבוע שעל ידו תוכל ההדפסה להמשיך.

לשבת קודש ויחי, ט"ז טבת תרצ"ב, הגיע ר' שמחה לוורשא. ובעת התפילה בבית החסידיים דברסלב, לפני קריאת התורה, נאם בפני הציבור למעלה משעה על חשיבות ענין ההדפסה, ושטח בפניהם את רעיון ה'מאה בונים'.

כך המשיך וסובב בין קיבוצי אנ"ש ועורר

בזכות זכות רבינו ז"ל נתחדשים בכל פעם חידושים נוראים אשר ראויים להביאם בדפוס לדור דורות

מכתב שכתב רבי יצחק ברייטער לרבי שמחה בארנשטיין הי"ד

ב"ה, ב' עקב תרפ"ח, ורשה

אחי שמחה בארנשטיין

הנה שלחתי לך ע"י אהרן יהודה ציגעלמאן נ"י איזה פתקאות ולא הכנת בטח מה עניינם, הנני להבינם לך מה טיבם! הנה אני כתבתי לי לעצמי איזה התעוררות לעוררני קודם שנתי בכל יום להיות ממארי דחושבנא, גם בבוקר זיכרון עלמא דאתי, וגם לעת אכילה לזכור להמשיך הארת הרצון מעט, כאשר נצטוונו על זה על ידי רבינו ז"ל וכאשר הראיתים לאיזה מאנ"ש, נתעוררו עי"ז להעתיקם להם ויעצונו שאשלחם לך להדפיסם בהקובץ אם יהי רצון השי"ת שיצא לאור, אבל מפני איזה סיבה לא שלחתי לך בשבוע העברה ההתעוררות של קודם השינה. לכן אני שולח לך בזה וכדעתך תעשה. ותדע אחי כי בעזהשי"ת נתחדש אצלנו בחצרנו המנין של ותיקין וחצות קודם התפילה ואני לומד בעהשי"ת בכל יום רבים חצי שעה ספר רבינו ז"ל מן 9-8.30 בבוקר וגם בזכות זכות רבינו ז"ל נתחדשים בכל פעם חידושים נוראים אשר ראויים להביאם בדפוס לדור דורות. כי הם חידושי רבינו ז"ל ממש. אבל מונח עלי עצלות ואיני יודע מה ואיני כותבם ובשום אופן אין לי כוח לכתוב, התפלל בעדי בזה. גם אני מברך אותך ואת אחיך ואת כל אנ"ש בכרכת מזל טוב אודות חג התנאים של אחיך משה. יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנתקשר לכל הדברים טובים ונלך בדרך רבינו ז"ל באמת.

רבי יצחק
ברייטר הי"ד

אחיך יצחק ברייטער

(נדפס בספר נחלי אמונה, ל)

הקומוניזם האוניברסלי, או נישבו בקסם האידאולוגי הציוני. מנהיגי היהדות החרדית לא מצאו מענה לסיסמאות הקוסמות והקורצות של השמאל מחד, ושל הציונות מאידך. שני הזרמים החזקים שהשתלטו על הרחוב היהודי, התיימרו לפתור את כל הבעיות והמכאובים, החברתיים והלאומיים...".

בשעה כזאת, אור ר' שמחה כגיבור הלציו. התמחותו בכתובה באידיש ובעברית, שרכש בימי נעוריו, סייעה לו להפיץ אמונה ויראת שמים בקרב הנוער התוהה והתועה המחפש לו חיות ורעננות בבורות נשברים אשר לא יכילו המים. כך מספר על עצמו ר' יהושע אייבשיץ בספרו הנ"ל:

"אחרי יום עבודה מפרך, גדוש בוז והשפלה, במפעלם של האחים 'הרטמן', חשתי צורך להתנתק מכל מה שעבר עלי במשך היום. קמתי ועליתי לסניף 'פועלי אגודת ישראל', רציתי להתרענן מבחינה רוחנית. תמיד המה המקום מנוער בני גילי. רובם היו אחרי סיום 'הכשרה', כל אחר ציפה לבשורה על קבלת סרטיפיקט... היינו מקשיבים בדריכות רבה להרצאות של סופרים ומשוררים שלנו, אלתר שנו, יהודה לייב גירשט, משה רבינוביץ, שמחה בארנשטיין ואחרים...".

נער אחר יוצא פולין, מרדכי מלאסק, מתאר איך נקרע בין בית הוריו ספוג האמונה, ובין הרוח הזרה הסוחפת, כשבתוך סערת נפשו נקלע לשיטל של חסידי ברסלב בלודז':

"בוורשה היהודית הסואנת שבין שתי המלחמות. הסערה המהפכנית הנישאת ממסקבה מורגשת די חזק בפולין, הנסערת גם היא מן התסיסה הסוציאלית. המוני

על נחיצות הענין, ובעקבות דבריו, יחד עם הקול קורא שהדפיס, התעוררו רבים לחזק את בדיק בית ההדפסה.

את אחי אנכי מבקש

ר' שמחה דאג את דאגת הנוער היהודי בפולין. בראותו את הניסיונות העוברים על הצעירים, אשר רבים מהם סרו מן הדרך, הקדיש מחשבה מרובה למענם, כי אם אין גדיים, אין תיישים.

כל דור וניסיונותיו. בתקופה ההיא "חכמת המליצה" כתיבת מאמרים, שירים, נאומים ומסות - סחפה המונים מקרב הנוער, בבחינת הכת במעשה מבעל תפילה' שבחרו להם "שהתכלית הוא הדיבור וקיבלו עליהם דברן, בעל לשון, למלך". רבים מקרב הנוער חיפשו את מבוקשם בשדות זרים ורחוקים.

בשעה כזאת, נחלץ ר' שמחה, שברכו ה' בעט סופרים, ורתם את כשרון הכתיבה שלו כדי לחזק את מבצר האמונה הטהורה. בנוסף היה נואם בחסד, וניחן גם בכשרון נגינה; ידע לנגן על כלים ואף הלחין שירים. כל אלו היו לו לכלים להפצת האמונה, להציל נשמות מהרוח סועה וסער שחטפה רבים מקרב הנוער.

את הלך הרוח שנשב בקרב הצעירים בפולין של הימים ההם, מיטיב לתאר ר' יהושע אייבשיץ ז"ל, משרידי הכבשנים, בספרו 'כערער בערבה':

"היינו מבלבלים ונבוכים מהרוחות העזות שנשבו ברחוב היהודי. בין מלחמת העולם הראשונה למלחמת העולם השנייה - רעיונות השמאל היו באופנה. רבים מבין חובשי בית המדרש והשיטבליך' החסידיים, נתפסו ברשת

ביתו אחריו וכו'. מי יוכל לספר ולתנות את כל התלאות וההרפתקאות שסבל עם ישראל בכל עת וזמן מכל מיני שונאים, מגדיו, בפנים ומבחוץ. ועיקר חפצם של כל מרשיעי ברית ה' להרוס את עמוד התווך שעליו נשען כל בית ישראל; להפריע בעד עבודת הגידול והטיפוח של נפשות ילדי ישראל על ברכי התורה והיראה.

"דברי הכתובים: 'מפי עוללים ויונקים יסדת עוז' (תהלים ח') 'דור לדור ישבח מעשיך' (שם קמ"ה) ודומיהם, אשר כל התורה מלאה מהם - רחפו תמיד לפני עיני כל ישראל, ובערו כאש בעצמותיהם ובכל עוצם עוז התלהבותם השליכו את עצמם לתוך העבודה רבת האחריות - היא עבודת

שלי בלודז' המרדנית. וניגונה של 'שלוש-סעודות' דבק בי. לא יכולתי לזוז מחצר ה'שטיבל' הברסלבי. התגנבתי פנימה והצטרפתי בשעת הדמדומים אל הרוקדים. "גיוואלד, אידן, זייט זיך נישט מייאש!". ישישים כמעגל רקדו, בצוותא עם ילדים קטנים. איזו אחדות לבבות וזהות רגשית, "גיוואלד, אידען, זייט זיך נישט מייאש!", "אוי, יהודים, אל תתיאשו!"...

בשדה הכתיבה

מאמריו של ר' שמחה התפרסמו בכתבי-עת של שלומי אמוני ישראל שיצאו לאור בפולין. מעת לעת היה מעורר על דברים הדרושים תיקון ושיפור, בעיקר בנושא החינוך.

כשהחל מרכז אגו"י בוורשא להוציא את השבועון "דרכנו", הוזמן ר' שמחה על ידי מזכיר המערכת, ר' אלימלך שטייאר, להשתתף ולתת מפרי עטו, היות והכירו בו כסופר בעל לשון ובעל ידיעות למכביר, החדור ברגשי קודש של יראת שמים והתמסרות למען הכלל. ר' שמחה נענה ופרסם במדור "חורב" שורת מאמרים על החינוך החרדי בפולין.

"בכל דור ודור" - כותב הוא בלב מורתח באחד ממאמריו - "מסר עם ישראל את נפשו על חינוך הדור הצעיר; ובאותות של דם ואש ותמרות עשן חרת על דגלו את הסיסמה 'למען אשר יצווה את בניו ואת

הנוער היהודי נלכדו בקסמי האגדה הקומוניסטית. דגלים אדומים מונפים מעל חוטי-הטלפון ברחובות גנשה ונאלבקי. כרוזים אדומים מציתים את הדמיון. וגם אני בתוך הקלחת הזאת. כמועודן הסופרים והעיתונאים היהודים, שברחוב טלומאצקי 13, מתארגנת קבוצה סודית של משוררים קומוניסטיים, ואני בתוכם...

"ואמא שלי, היכן היא? התרחקתי ממנה, והיא עוקבת אחרי. ברחתי מפניה, והיא לא הירפתה ממני. מסביבי גועש ורועש השאון המהפכני. הקץ לעולם! יחי הקומוניזם! ולחישתה, תחינתה של אמא עולה ומתגברת על הכל. מהי לחשה, רחשה לעת פרידתי ממתן הדל של ביתנו בלאסק? - 'מרדכי, פרגעס נישט צודאוונן אמאל!' (אל תשכח להתפלל פעם!) ואני אנה לפתע אני בא, בבוקרו של יום חול רגיל? עובר אני ברחוב נוביניארסקה וללא כוונה תחילה מוליכות אותי רגלי לבית-חסידיים אחד, שבתוך הבית מספר 13. צפוף ב'שטיבל'. כולם מתפללים. בנקל השגתי זוג תפילין אצל בחור חסידי צעיר, ונעמדתי להתפלל בדביקות רבה. כמי שלא התפלל מעודו. ותיכף ומיד בגומרי את התפילה, הסתלקתי חיש מן ה'שטיבל'. פחדתי בפני עצמי שעוד אחליט להישאר שם... וברחתי מפני הפחד הזה. ברחתי? אבל האמא רודפת אחרי הלאה.

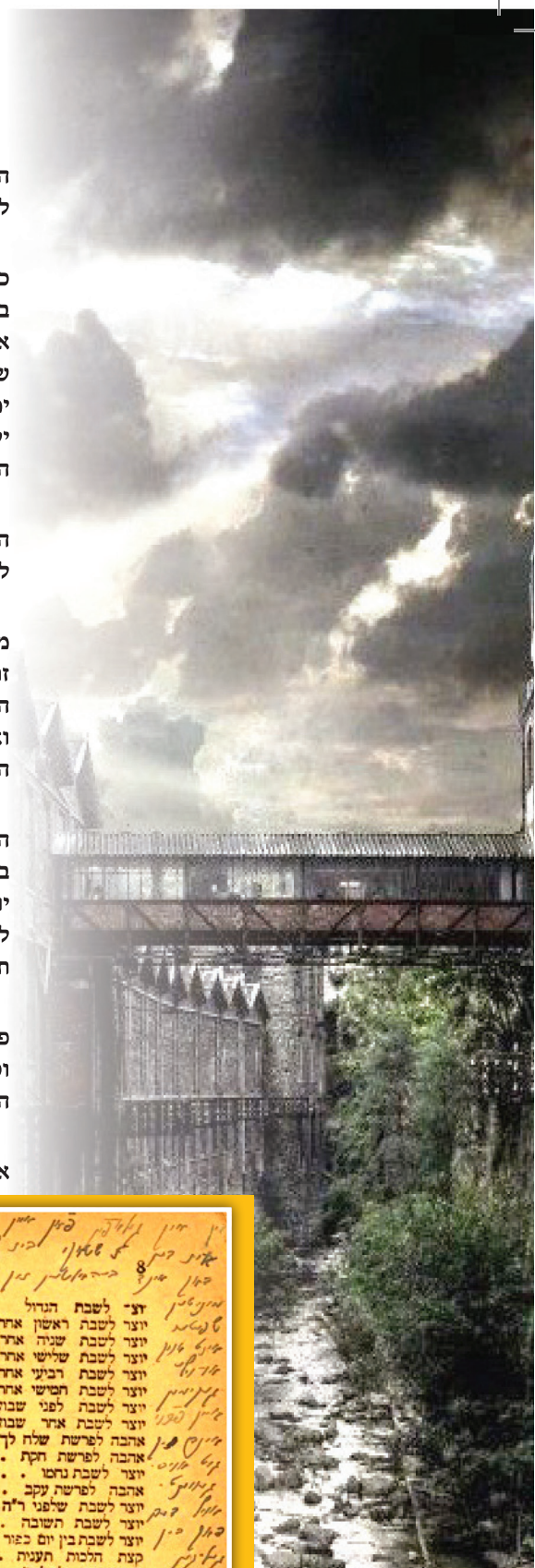
"בלודז' היהודית הרותחת, ההתמודדות בין המעמדות היא כאן חריפה בהרבה. חרשתני-טקסטיל עשירים, שכובשים שווקי-העולם ופועלים המזיעים ומתייגעים ליד נולי-יד פרימיטיביים. ובתוך עצם התסיסה הסוציאלית מתפתחת פעלתנות ספרותית אידיש-סיסטית, תיאטרון ליצני ו'בוהימה' מופקרת, ו'אוואנגארד' מהפכני ההולך שלוב-זרוע עם 'סאלון-קומוניזם'. ואני - בתוך העיסוק הזה. מחבר שירים וכותב מסות, ומדקלם לפי צורך, 'עס רודערט זיך א וועלט'. עולם במלוא דופקו.

"ואמא שלי, ההירפתה ממני? איזה דחף מוזר הוליכוני לבית-החסידיים של אנשי ברסלב. מתי זה היה? בשבת, לעת שלוש-סעודות. השבתות המחוללות כאבו לי מאוד. עשיתי הכל להשכיח זאת מן הלב. ונרות-השבת של אמא בערו בי, הייתי שיכור מהניצחונות הספרותיים

"ידוע ידענו כי כל מגמתו של רבינו ז"ל היה להפיץ מעינותיו חוצה! כל ספרי רבינו ותלמידו מוהרנ"ת ז"ל מלאים המה מזה. גם צוואתו האחרונה של מוהרנ"ת ז"ל ביום פטירתו י' טבת התר"ה היתה, כי חזק נתחזק לעסוק בטרהא, ברצון ובממון בעסק הגדול הזה, הוא הדפסת ספרי רבינו ז"ל והפצתם בעולם"

מלמד ותלמידיו בבית היתומים היהודי במרישין, גטו לודז'

מגרעות שבעבודת החינוך שלנו עד הנה, ועל אי-אלה תיקונים שנחפז, לדעתי, להנהיג בעבודת 'ועדי החינוך', ופונה אני מן המקום הזה לכל טובי מחנכינו, להביע את הערותיהם שרכשו להם מן הניסיון בחינוך...".

מוהר"ן מברסלב וארץ ישראל

את הבמה הציבורית שניתנה לו, ניצל גם כדי להשמיע את דבר רבינו. הוא פרסם בשבועון 'דרכנו' סדרת מאמרים כתובים בטוב טעם ודעת על מעלת וקדושת ארץ ישראל על פי משנת רבינו. מבהיל לראות כיצד נזרקה בו כמין רוח נבואה, בכתבו:

"לא היו עוד ימים בישראל, שהתשוקה לארץ-ישראל תקיף את כל העם כולו, כימים האלה. כל העם, בכל ארצות פזורי, מקצה הארץ ועד קצהו, שואף ומשתוקק בכל רמ"ח אבריו וש"ה גידיו לארץ ישראל - כל העם, לכל שדרותיו, כגדול כקטן, כעשיר כדל, כזקן כנער, כסוחר כפועל - כולם כאחד נושאים את נפשם ועיניהם - עין צופיה בכלות הנפש - אל נקודת ההצלה היחידה - ארץ ישראל. כל העם - רובו ככולו, הקרקע נשמת מתחת לרגליו ונשאר תלוי בין שמים ממעל ובין לוע פתוח של תהום רבה ונוראה מתחת, לוחם הוא בגבורת מתיאש להחזיק מעמד ומוחה בשארית אוננו נגד כל חיותו טרף המתנפלים עליו בזדון נפשם ובאכזריות חמתם להדיחהו ממצבו; וגם המעוטא דמעוטא של הללו ששטף "מי המבול" של האנטישמיות הגסה והפרועה לא הגיע עוד עדיהם - כולם כאחד, בכל ארצות מגוריהם, ממזרח וממערב, מצפון ומים, משתוקקים בהשתוקקות עזה ונמרצה לבוא לארץ ישראל, לחונן את עפרה ולהקים את הריסותיה".

אך כאן מוצא הוא לנכון לברר את סיבת הרצון לעלייה ארצה, לזכך את ההשקפה על כל העניין הזה ולהאירו באור אמיתי:

"ואולם... לרוב, הדחיפה העזה הזאת, שעוררה והקיפה את כל העם יחד למטרה אחת, לעלות לארץ ישראל - לא מן הצד החיובי שבארץ היא באה, כי אם מהצד השלילי שבגולה; לא הרגש פנימי של חיבת הארץ וקדושתה הוא המניע את גלגל "העלייה" הנוכחית, כי אם נטל הגלות הקשה, הנתון אותותיו בכל השדרות והחוגים של העם... בלבבות העולים החדשים נשמע רק הד קל קלוש של המגמה העיקרית של עם עולם, עם הרוח, המגמה המובעת בדברי הנביא: "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הרי' ה' אל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישע"י ב' ג').

"לזאת יחשב כדבר בעתו להשמיע במחנה את רעיונותיו הנשגבים של הר"ן זצ"ל מברסלב, חד מן יוצרי ה"חסידות" וגדוליה - על קדושת ארץ-ישראל, מעלתה, מהותה וסגולותיה הרבות, במובן הרוחני, - למען נזכר תמיד כי לא נתאוו חכמים לימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם,

החינוך, להמשיך לימוד התורה ודעת ה' מדור לדור.

"הציבור והיחיד, הכלל והפרט, כקטן כגדול, כזקן כצעיר, כאיש כאשה - כולם מסורים היו בכל נימי נשמותיהם לרעיון החינוך. היחיד מצא את אושרו הנצחי בהשאירו אחריו חליפות, בן שלא רק יאמר: 'תגדל ויתקדש שמי' רבא', רק כל ימי חייו יהי' שירה לשמו יתברך, ושכלל מעשיו יקדש את שמו ברבים ויטווה הלאה את חוט הזהב מדור לדור בסוד: יעקב חבל נחלתו..."

"ובדורנו אנו?... - מארי' דאברהם! מה רבה היא העזובה, החורבן והשממון בכל קדוש ויקר לבו - בשדה החינוך!..."

"הלב מתפקע לראות אלפי אלפים נשמות מישראל מתחנכים ומתגדלים על ברכי תרבות זרה, ללא תורה, ללא דעת והכר את מי שאמר והי' העולם, 'תשתפכנה אבני קודש בראש כל חוצות', ואין מי שיעמד בפרץ ויאמר למלאך המשחית - הרף ידיך!"

"אמנם, אין לך עיר בישראל שלא יהי' בה 'ועד החינוך', אבל... האם ממלאים אלה היושבים ב'ועדי החינוך' את תפקידם שהוטל עליהם? או יותר נכון: היודעים הם את תפקידם? ההותווה להם דרך מסוימה בעבודתם, לאמור: זה הדרך תלכו בו?..."

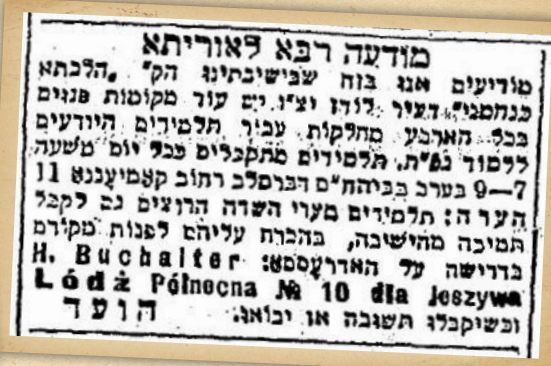
"סוף סוף צריכים לזכור ולחזור זאת מאה פעמים ואחת: כי אין לנו שיעור רק התורה הזאת, וכי כל קיומנו בכל מקום ובכל זמן הוא רק בכח התורה ובזכותה.

"ארהיב בנפשי עוז לקיים: 'קריינא דאגרתא איהו ליהוי פוונקא' ואחוהה פה דעתי על אי-אלה

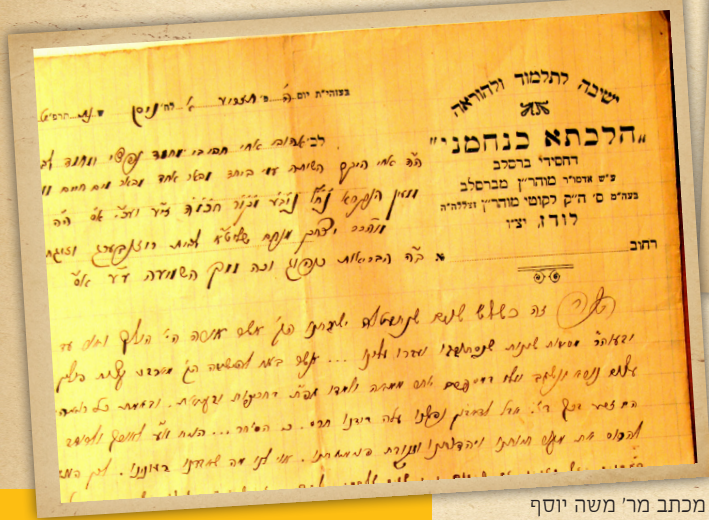

יומן גטו לודז' - ר' מנחם אופנהיים - נכתב על דפי סידור תפילה

לא יכולתי לזוז מחצר ה'שטיבל' הברסלבי. התגנבתי פנימה והצטרפתי בשעת הדמדומים אל הרוקדים. "גיוואלד, אידן, זייט זיך נישט מייאש!". ישישים במעגל רקדו, בצוותא עם ילדים קטנים. איזו אחדות לבבות וזהות רגשית, "גיוואלד, אידען, זייט זיך נישט מייאש!", "אוי, יהודים, אל תתיאשו!..."

מודעה בכתב עת שיצא בפולין - הצטרפות לשיבת 'הלכתא כנחמני' בלודז', תשרי תרפ"ו

מכתב מר' משה יוסף רוזנברג לאחיו בענין ישיבת 'הלכתא כנחמני' בלודז'

"קמתי לפני שבע בבוקר, מסרתי את כרטיס הבדיקה, לאחר שהצבעתי על נוכחותי במפעל, הלכתי להתפלל בוואלברסקה 27 עם חבר לעבודה ישראלי גולדשטיין. ממול לדירתו מניין של חסידי 'אומן', שהיתה לי הנאה ממנו. הוא הזכיר לי את הימים שלפני המלחמה"

אורו של הרבי בהשנת הגטו

השואה הנוראה איימה לגדוע את פעילותו הקדושה של ר' שמחה. אולם דווקא באותם ימי אפילה התגלו עוז ותעצומות ויקר תפארת נפשו.

עם כניסת הגרמנים ללודז', בערב ראש השנה ת"ש, התחילו הגזרות והצרות נגד היהודים. יהודים נחטפו לעבודות-כפייה בזויות. את החטיפות ומעשי הביזה אירגנו ה'פולקס-דויטשים' (פולנים מקומיים ממוצא גרמני). היו ביניהם רבים שבעבר עבדו אצל יהודים, דיברו יידיש והוטה ואפילו הכירו את מנהגי היהודים לכל פרטיהם.

"אחד המעשים המזעזעים ביותר" מספר ר' חיים בויס, מניצולי לודז' ומידידי ר' שמחה בארנשטיין, "היה חטיפתו של הרב הוקן הגאון רבי משה מנחם סגל הי"ד - מזקני דייני לודז' ונכדו של הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל מרבני לודז'. הושיבו את הרב הוקן על עגלה, כשהוא מלוּבש בבגדי השבת שלו, ומטאטא בידו, והובילו אותו דרך הרחובות הראשיים של לודז' כדי לבזות ולהשפיל את הדת היהודית ואת היהדות".

רבי משה מנחם, היה אביו של הרב שמואל אליעזר יצחק סגל מיקירי אנשי שלומנו חסידי ברסלב, שאף הוא כאביו וכזקנו שימש כרב בלודז' והיה מורה צדק לקהל אנ"ש.

בכסלו ת"ש החלו לפשוט שמועות בלודז' כי הגרמנים מתכננים לגרש את יהודי העיר. אנשים ביטלו את השמועות ואמרו שלא יתכן

ולא כדי שירדו (היוד חרוקה) בעמים, ולא כדי שינשאו אותם העמים, ולא כדי לאכול ולשתות ולשמוח, - אלא כדי שיהיו פנויים בתורה ובחכמה ובאותו הזמן לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות, ולא יהי עוסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד שנאמר: כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים - (ישעי', י"א ס"ז). (לשונו של הרמב"ם ז"ל בסוף ספרו "יד החזקה").

מאמריו של ר' שמחה בענין החינוך, השפיעו השפעה גדולה על הציבור החרדי בפולין. מאמריו על ארץ ישראל, הראו את השקפתו של הרבי על קדושת הארץ, והביאו את הענין לתודעת הציבור בכלל, וחסידי ברסלב בפרט.

גאה דרש ונאה קיים. יחד עם קבוצה מידידיו חסידי ברסלב, עלה ר' שמחה לארץ ישראל כאשר חלק ממסעם - ממצרים ועד עזה שבארץ ישראל - הם עושים רגלי. בראש ובראשונה שמו פעמיהם למירון, לציון רשב"י זיע"א, שם שהו שבועיים בעבודת ה'. לאחר מכן התיישבו בירושלים. כמה מהם נותרו בארץ, אך הוא חזר כעבור תקופה לפולין.

בשנת תרצ"ח, נבחר ר' שמחה לוועד הפועל של אגודת ישראל בפולין, כנראה בהשפעת גיסו ר' אלתר שגור הי"ד, שהיה מפעילי הארגון, והיה מעורכי בטאונו "יודישע ארבייטער שטימע". מעת לעת פרסם מאמרים באידיש בביטאונו של ארגון זה, שהופיע בלודז', ואף היה נואם באסיפות בהודמנויות שונות.

כדבר הזה. לגרש שלש מאות אלף נפשות! שמועה אחרת אמרה כי עומדים להכניס את כל היהודים לתוך גטו סגור. ואכן, שמועה זו התאמתה. עד מהרה התברר כי נעשים צעדים מעשיים להעביר את כל האוכלוסייה היהודית, 320 אלף נפשות במספר, מכל תחומי לודז' אל תוך גטו מצומצם ב'באלוט' - פרבר קטן של דלת העם הפולני.

לפי צו שפורסם במודעות ענק בכל לודז' היה עליהם לבצע גזרה זו תוך תקופה קצרה ביותר. חיילים גרמנים, קציני ה'ורמאכט' וסרדיוטי הס.ס. זירזו את היהודים לצאת מדיירותיהם המרווחות ולעבור להתגורר בגטו הצפוף שהוקצה עבורם.

באסרו-הג פסח ת"ש, נסגר הגטו לחלוטין. אין יוצא ואין בא. מכאן ואילך ועד לחיסולו של הגטו, הפכו כל יהודי לודז' לאסירים.

לנוכח המצב הקשה לתוכו נקלעה יהדות לודז', התארגנו החוגים השונים ופנו אל רומקובסקי, הממונה על היהודים מטעם הגרמנים, והוא ניאות להקצות להם מקום

הגאון רבי מאיר דן פלוצקי

בפאתי הגטו ליד תחנת הרכבת, במקום שנקרא 'מארישין'. היה זה אזור מרוחק מהגטו הצפוף, שבו אפשר היה לראות מעט עצים ושמים כחולים, מארישין היה המקום היחיד בגטו, בו עדיין היו אילנות ופרחים והאוויר היה מלא ניחוח צמיחה.

בין הקבוצות שפעלו ב'מארישין' בלטו במיוחד, הקבוצות של שומרי הדת, שאירגנו תפילות בציבור, שיעורי תורה וסעודות שבת עם זמירות שהדהדו למרחוק. מהמיוחדים שבהם היה ר' שמחה בארנשטיין. אמונתו הטהורה זהרה שבעתיים בימי ההסתרה הגדולה. אחותו היחידה שנשארה בחיים לאחר המלחמה, מרת זלאתה שנור ע"ה (מחנת הגולה, נמנתה על המחזור הראשון של מורות 'בית יעקב' בפולין והמשיכה במלאכת החינוך גם לאחר השואה בארץ ישראל, סיפרה:

"אחי ר' שמחה, ששהה יחד עםנו בגטו, היה מעודד את כל מכיריו וידידיו ואת כל הנמצאים אתו בצוותא חדא, ועורר בלבם עוז וביטחון. ביתו

היה באותם ימים טרופים אבן שואבת לחסידי ברסלב, הם לא פסחו על שבת אחת או על יומא דפגרא והיו באים לשמוע את שיחותיו, שהרעיו סללי נחמה ואמונה על הנפשות הנכאבות".

אנ"ש חסידי ברסלב בלודו', שלפני המלחמה מספר מנה מאות, המשיכו והתפללו ולמדו בגטו עד לחיסולו, כמו מאומה לא השתנה, כפי שמספר ביומנו ר' מנחם אופנהיים מגטו לודו':

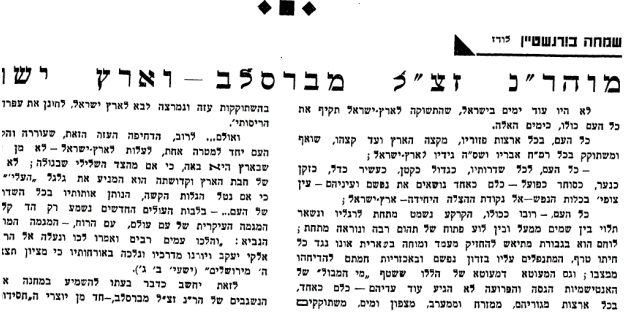
"ראש השנה תש"ד. כ'ארבעט אין מעטאל-רעסארט זגערשער 56. כ'בין אויפגעשטאנען פאר 7 אזויגער פריה, אבגעגעבען דיא קאנטראלקע נאך אפשטימען מיין זיין אין רעסארט, בין געגאנגען דאווענען אויף וואלאבארסקא 27 מיט איין ארבייטער חבר ישראל גולדשטיין. געגען איבער זיין ווינונג איז דא איין מנין פאן "אימאנער" חסידים פאן וועלכען האבע געהאט איין הנאה. עס האט מיך דערמאנט פאר קריעג צייט... [ראש השנה תש"ד. עובד אני במפעל המתכת ברח' זגערשא 56. קמתי לפני שבע בבוקר, מסרתי את כרטיס הבדיקה, לאחר שהצבעתי על נוכחותי במפעל, הלכתי להתפלל בוואלאבארסקא 27 עם חבר לעבודה ישראל גולדשטיין. ממול לדירתו מניין של חסידי 'אומן', שהיתה לי הנאה ממנו. הוא הזכיר לי את הימים שלפני המלחמה..."]"

עם ילדי הגטו

היהודי בגטו חי תוך איום תמידי ומלחמת קיום יום-יומית ואלו גזלו מאתו את רוב מרצו וכוחו. השאיפה לברוח מהמציאות גרמה לאנשים אף בצל המוות לחפש דרכים כיצד להסיח דעתם מן המצב. תנועות שונות ארגנו פעילויות לנוער. ורבי שמחה, בלבו העז הרגיש כי דווקא עכשיו, יותר מתמיד, העת ללכד את הגדלים הרכים תחת דגל האמונה הטהורה. היה אוסף את ילדי הגטו ומלמדם תורה, כל זאת כשבאותם ימים הוא עובד שעות ארוכות

מאמרים מ'שמחה בורנשטיין בכתב העת 'יודישע ארבייטער שטימע'

מאמר מ'שמחה בענין ארץ ישראל - שבועון 'דרכנו'

**"אתה רצית ל'זותיקין' – זה הדבר הגדול ביותר.
הרי לא הייתי יכול לזכות לכך, גם לפי דברי
מזהרנ"ת כדאי בשביל זה כל מאמץ שבעולם.
בכל יום הנני קם קודם אור היום ומתפלל בכל
יום וזותיקין, ואם הייתי נכוח, הייתי יכול להרבות
בתורה ותפילה. אבל תודה לה' על זה המעט..."**

משה (ר' משה חיים), שחשד שמשהו לא בסדר עם המשלוחים האלו, התגנב באחת האקציות קרוב לרכבת וסימן עליה סימן. כעבור זמן קצר חזרה הרכבת ועליה הסימן. אתם רואים? אמר, כל מה שמספרים לנו שנוסעים למחנות-עבודה רחוקים, זה שקר, איש לא חוזר."

בצר הרחבת לי

גם בימי הצר והמצוק, זכה ר' שמחה לראות בהשגחת ה'. היה מעשה אחד, שבו התגלתה בעליל השגחתו יתברך עליו גם בתוך ההסתרה.

היה זה כשמאן דהו העליל עליו שגנב דלת של עץ במקום בו עבד בעבודת-כפייה. באותם ימים, די היה בהאשמה כזו, גם בלא בדיקות וחקירות, כדי לשלם בחיים.

ראש היודנדאט, רומקובסקי, עמד להוציאו להורג. ר' שמחה נשא עיניו ולבו בתפילה ליושב במרומים, והנה נס ארע לו; אדהכי והכי נתגלה המלשין עצמו כגנב וגורש מן הגטו בחרפה. כיוון שכך, זוכה ר' שמחה מאשמה. חייו ניתנו לו שוב במתנה והוא הקדיש אותם כדי להוסיף וללמד תורה את ילדי ישראל ולקדש שם שמיים בין כותלי הגטו.

הוא פעל במסירות נפש, לא רק למען בני משפחתו שבגטו, אלא גם למען כל הציבור כולו הנתון למשיסה. ניחם את אחיו לצרה ועודד אותם לעמוד בניסיון המר, כשהוא מרעיף עליהם טללי נוחם ממעיניו של רבינו הקדוש, וכך מעלה מזור ללבבות הנשברים.

הוא היה כתובת ואוזן קשבת ליהודים שבורים בגטו. לעתים היה עליו להשיב על שאלות לא פשוטות שבימים כתיקונם איש לא היה מעלה על דעתו לשאול ולהישאל.

באותם ימי רעב, חילקו בגטו נקניק מבשר סוס. יהודים נאמנים התחלחו למחשבה על אפשרות לזון עצמם בדבר כזה. אך במשך הזמן, נפחו אנשים את נפשם מרוב רעב. הברחת שוחט אל מחוץ לחומות הגטו, יצאה מכלל האפשרות, והבשר שהוברח מפעם לפעם לתוך הגטו היה מבהמה שלא נשחטה כדין.

באו יהודים אל ר' שמחה לשאול אם מותר להם לאכול מן הבשר הטרף. במקרי פיקוח נפש היה משיב שמותר, שהרי "וחי בהם ולא שימות בהם". כך פסקו הרבנים בגטאות באותם ימים. לימים, כשהגיע ר' שמחה בעצמו לסף מוות ברעב, שאלוהו מדוע הוא עצמו אינו אוכל מפני פיקוח נפשות, ענה במילים אלו: "אני בכל מקרה אמות, איני רוצה להכניס לפי את בשר הפיגולים". כך מספרת בת אחותו תחי, מפי אמה.

מלמדס תורה ואמונה.

בהמשך, פיזר רומקובסקי את הקבוצות שקמו, מחשש שיתארגנו למרד. עם פיזור הקבוצות, מינה מנהל לאזור מארישין בשם היימן, שהקים בו בתי-יתומים. אסף מתוך הגטו את כל היתומים, גם יתומים למחצה, וריכז אותם בקבוצות נפרדות. הילדים שבאו מבתי שומרי תורה, כונסו בקבוצות של 'תלמודי תורה' וחולקו לפי הגילים. בכל קבוצה כזו היו מאות ילדים ובראשם עמד מתנך ומדריך יראי שמים. מדריכים אלה מסרו את נפשם והשתדלו למען הילדים והדריכו אותם ברוח ישראל סבא. המתנך עסק בעיקר בצד החינוכי, והמדריך טיפל בעיקר בצד הארגוני והגשמי של מחסורם של הנערים.

חרף כל הסבל והמצוקה בגטו, השתדלו המדריכים להמתיק את מר גורלם של היתומים האומללים ולהנעים להם, כמידת היכולת, את שהותם בבית היתומים. ר' חיים בויס, מניצולי גטו לודז' שעסק לצדו של ר' שמחה בעשייה למען הנוער היהודי בגטו, מספר:

"כמה היינו מאושרים כשהצלחנו להעלות חיוך על שפתותיהם של החניכים שלנו. בין המתחכים הבולטים שפעלו בתלמוד תורה, נמנו: ר' זליג וישורוצקי הי"ד, ר' שמחה בארנשטיין הי"ד, הרב ר' אברהם יצחק וייסונד הי"ד, ר' שלמה גרינפלד ז"ל. כולם מחנכים דגולים ידועי שם, שהתמסרו בכל מאודם להחדיר תורה ויראת שמים בימי החורבן. היתה לי הזכות לשמש כמדריך, ולעבוד במחיצתם של ר' שמחה בארנשטיין הי"ד ור' שלמה גרינפלד ז"ל" (לודז' בתורבנה עמ' 28).

הלימודים נמשכו גם אחרי שהגרמנים הורו להפסיק אותם ולסגור את ביה"ס בגטו, אז צוותי המורים לימדו את הילדים בחשאי תורה, דברי ימי עם ישראל וכתביה וחשבון.

רבים בגטו ידעו מה הוא גורלם של אלו המשולחים ברכבות לאחר האקציות. "ידענו שאלו שמועלים אל הרכבות אינם שבים חזרה", מספרת בת אחותו של ר' שמחה שבזמן המלחמה היתה בת אחת-עשרה וכיום מתגוררת בארה"ב, "הדוד

בעבודת-פרך ומוזנו בצמצום, עם כל זאת לא הניח מידינו את הוראת התלמידים בשעות הפנאי המעטות שנתרו לו.

אחותו סיפרה, כי לא פעם אמרו לו קרוביו: "ר' שמחה! תחוס על כוחותיך, הנך חלש ודל, למה תתאמץ כל כך בלימוד הילדים". והוא היה משיב: "בעת כזאת, חייב כל אדם לדאוג שלא תישכח תורה מישראל".

וכך, בתוך ההסתרה הגדולה, כשהעוני והמחלות עושים שמות בגטו ההולך ומידלדל - היה יושב עם הנערים, מלמדס חומש, משניות וגמרא וספרי רבינו, מספר להם סיפורי צדיקים ושר אתם שירי אמונה.

ר' זושא הארצשטארק, מניצולי גטו לודז', כותב בגעגועים בזכרו את ר' שמחה בין שאר יקירי לודז':

"...ור' שמחה בארנשטיין, החסיד הברסלבי, זיכה אותנו הילדים, בקטעים נבחרים מליקוטי מוהר"ן ובסגנון טיפוסי משלו היה לוקח שבי את המוחות הילדותיים והלבבות הצעירים..." (בית יעקב, ירחון 176).

גם החסיד המובהק מאנ"ש, הגאון רבי אברהם יצחק וייסונד הי"ד, מרבותיו של ר' שמחה מימי נעוריו, שהה בגטו לודז' בזמן המלחמה ועסק בפעילות עם הנוער והיה

ר' שמחה בימי נעוריו

שנזכה תמיד לעזור הנקודות הצדיק שיש בכל אחד ואחד, וממילא יהיה אפשר לבנות בנינים נפלאים ממש

מכתב מר' משה חיים בארנשטיין
אחיו של ר' שמחה הי"ד

פרסום
ראשון

ב"ה יום ג' פרשת ראה שנת תרפ"ט לפ"ק לארז
כבוד ידידי הנכבד ר' יצחק מאיר נ"י קארמאן
אחדשה"ט

בזה הנני אודיעכם שב"ה מהתעוררות שהי' לפני כמה שבועות, רואים הפירות בענין הדפסה בכל הפרטים. הן בענין הפצת ספרים והן בענין נדבות על הדפסה. קיבלתי עד הנה ספרים בעד 160 זלאטעס, וב"ה רובו רובו כבר נמכרו ומוכן הוא שהספרים אני נותן בהקפה. ואודות ההתחייבות של אנ"ש להתנדב על הדפסה - שלחתי כבר לווארשא 50 זהובים ואי"ה מחר אשלח עוד 60 זהובים ובמשך ימים אחדים יהי' הסכום של התחייבות בשלמות.

גם שלחתי על חשבון ספרים 40 זהובים. יותר אין חדשות, השי"ת יעזור לנו שנזכה תמיד לעזור הנקודות הצדיק שיש בכל אחד ואחד, וממילא יהי' אפשר לבנות בנינים נפלאים ממש.

ידידכם דורש שלומכם ומצפה לשמוע בשורות טובות בגשמיות וברוחניות

משה חיים בן פייגא בארנשטיין

ואז, בהשגחה מופלאה מצאה בין עיי החורבות כמה מכתבים בכתב יד מוכר; היה זה לא אחר מכתב ידו של אחיה ר' שמחה! היו אלו מכתבים ששלח באותם ימים טרופים אל אחיו ר' משה חיים. עיניה הצטעפו דמעות למקרא מילותיו של אחיה.

"ב"ה. אתמול הייתי אצל אסתר [אחותו השניה] ובישלה לי מאומה. עס איז מיר זייער צונוץ גיקומען דען [זה הועיל לי מאוד, כי] כל היום הייתי גווע ברעב ממש. ועתה, בשעה 4.30 בבוקר ואני ער בתור שומר, אינני מרגיש ברוך ה' כל רעב. משה, געדענק וועגן טרעפעס בעד מרימל [זכור להשיג נעלי עץ בשביל מרימל]. כי היא הולכת יחפה, והעיקר נתחזק בעי"ה ונשתדל שיגמור בעדנו לטובה. אחיך שמחה.

"אודות משמרת, שמע! אחרי צאתך חשבת, הלא אני זרזי מאוד בכל מעשיו וכבר הכנתי פעמי ללכת אליך, ומדוע עיכבני ה'?! אך ראיתי כי כך צריך להיות, כי אין אנשים מיותרים בגטו. כל אחד צריך לעבוד. ועל פי רוב, נותנים הראציעס [מנות המזון המוגבלות] בשבת וזה גורם לחילול שבת. לכן טוב שאני שומר בלילה בחנות, ולא ביום. על פי רוב תראה שכל חסידישע יונגעלייט [האברכים החסידיים] הם ל.ס.ו וגם פארטייער וכדומה [שומרי לילה ועובדים בשירותי הלילה, וגם סבלים וכדומה] ואין להם כלים, כדי שיוכלו לשמור שבת כראוי. ואם רוצה אתה שאני אהיה על משמרת יותר טובה, מה עלי להביט למעלה, אביט למטה ואראה החסד עתה בענין המשמרת, על פי רוב יושבים ממש בחוץ, או בשער החדר, ולי יש חדר ותנאים טובים. על כל זה להודות לה'. שמחה".

לאחר שעבד תקופת מה בעבודת-פרך ברובע 'מארישין', ניתנה לר' שמחה עבודה חדשה: שומר לילה בחנות ירקות. אחיו ר' משה חיים ביקש לסדר בשבילו עבודה קלה יותר, אך הוא סירב לעזוב את עבודתו זו, באמרו לאחיו: "זה טוב בשבילי, כך יכול אני להימנע מחילול שבת, ובשעות היום יש לי זמן ללמוד וללמד".

במעלות קדושים וטהורים

קיץ תש"ד. החסיד הנאמן ר' שמחה בארנשטיין חולה ונתון במצוקת רעב. את החולים בודדו מיתר האנשים, והם שהו במקום מיוחד שהוקצה עבורם. אחותו אסתר באה מפעם לפעם לבקרו והביאה לו מעט אוכל שהצליחה להשיג בעמל רב.

בימי בין המצרים, ביי"ח תמוז תש"ד, נסתלק לעולמו ר' שמחה, איש האמונה, והוא בן ארבעים ואחת, חודשים אחדים לפני חיסולו הגמור של הגטו הקדום ביותר בפולין.

בחיו ובמותו קידש את שמו יתברך. כעדות אחותו, רוח אמונתו היתה איתנה עד הרגע האחרון ממש.

ר' שמחה זכה לקבר ישראל, ידידיו ומכריו הביאוהו לקבורה בבית העלמין בגטו לודז'.

המכתבים שנמצאו בין חורבות הגטו

לאחר שהסתיימה המלחמה, חזרה אל הגטו אחותו של ר' שמחה, ולאטה שנור, שניצלה בנס מידי חיות הטרף - שמא תמצא איוו מזכרת מיקריה שעלו השמימה. היא סבבה בין בתי הגטו החרב,

וילנא, אוצר יקר-ערך בימים ההם. בזמן הרעב בגטו, הציעו לתת לו לחם תמורת הספרים היקרים, אך הוא לא הסכים לחליפין. ספריו היו יקרים לו.

ר' אלטר, כמו גיסו ר' שמחה, עלה בסערה השמימה בימי השואה. לאחר המלחמה בא מישוהו וסיפר לאלמנתו מרת זלאטה: "הייתי אצלכם בבית, הגמרות וכל הספרים עודם נמצאים שם".

"אמי שמעה זאת", מספרת הבת תבלחט"א, "ומיירה לשים פעמיה אל הבית, שלפחות תישאר לה מזכרת מבעלה שעלה למרומים עם כל הקדושים. אך כשהגיעה אל הבית הפתוח, הוא כבר היה ריק, מישוהו היה שם לפניו ולקח את כל הספרים היקרים. חיפשה אמי בין מדפי הארון הגדול, אולי בכל זאת נשאר משהו למזכרת מהקדושים. ואז הבחינה באלבום קטן עם תמונות משפחתיות. דמעות עלו בעיניה למראה יקיריה שהיו ואינם. בין השאר, היתה שם תמונה של אחיה ר' שמחה כשהוא נער צעיר, והיא נטלה את התמונה למשמרת".

שנים לאחר מכן, חזרה בת אחותו הנוספת של ר' שמחה, אל המקום שהיה בעבר גטו לודז'. בזמן המלחמה היתה רק בת אחת עשרה, אך היא זכרה היטב את הסמטאות והמבואות, היא שמה פעמיה אל בית הקברות, שם מצאה את קברו של הדוד ר' שמחה. והקימה מצבה לזכרו.

תהיינה שורות אלה מצבת-זיכרון גם לרעייתו הכשרה לאה ולשלושת ילדיהם, שנספו על קידוש ה', ה' יקום דמם.

פרק זה הינו מתוך הספר 'אש תמיד תוקד' - דברי ימי חסידי ברסלב בפולין, העומד לראות אור בקרוב אי"ה. תודות: לר' יצחק פיליפ שיחי' על העזרה בהשגת המקורות והתמונות. גנוך קידוש ה' בני ברק. בית לוחמי הגטאות. ספריית מכון שוקן.

כדי לחזק התורה ובעד החינוך - איז גארנישט משער צו זיין [אין לשער כלל]. דאס איז דער איינציגער שביב אש וואס כ'זעה, אז אפשר בזכות זה וועט מען זוכה זיין צו אור ימים, ווי דער הייליגער רבי האט גיזאגט, מסירות נפש ברעגנט צו חירות [זהו שביב האש היחיד שאני רואה, שאולי בזכות זה נזכה לאור ימים, כפי שהרבי הקדוש אמר, מסירת נפש מביאה לידי חירות]. - שמחה".

במכתב נוסף שנמצא בין החורבות, הוא מספר על הלום מופלא שחלם ביום ל"ג בעומר, שבו ראה את רבינו הקדוש:

"היום ל"ג בעומר. עסקתי בזה הקדוש ונרדמתי וראיתי את התנא האלוקי יושב ועוטרם סביבו אנשים גדולים ובתוכם רבינו נחל נובע מקור חכמה, והתחלתי לצעוק בקול: רבי! מען האט אן אונז פארגעסען, די יודען זענען בצרה גדולה [רבי, שכחנו, היהודים הם בצרה גדולה!].

האב איך מרגיש געווען ווי דער רבי האט מיך גענומען כאשר יישא האומן את היונק און אונגעהויבען טאנצן, און אלע האבען זיך משתתף געווען אין דעם ריקוד. והנה הלום. [הרגשתי איך הרבי לקחני כאשר יישא האומן את היונק והתחיל לרקד, וכולם השתתפו בריקוד. והנה הלום].

האב איך אויפגעמישט דעם רבי'ס ספר, האב איך אנגעטראפען ווי דער רבי זאגט אז ריקודים זענען ממתיק דינים [פתחתי את ספרו של הרבי ומצאתי, שהרבי אומר, כי ריקודים ממתיקים דינים]. השי"ת ירחם עלינו מתוך שמחה".

לגיסו וידידו של ר' שמחה, ר' אלטר שנוור, היתה בכיתו ספרייה עשירה בספרים רבים, היה שם למשל סט שלם של ש"ס

במכתב שכתב כנראה תקופה קצרה לפני הסתלקותו למרומים, כותב ר' שמחה על כך שכבר אין בכוחו ללמד ילדים בשל חולשתו, ושחבריו רוצים לבוא לעזרתו. הוא אומר שיש לסמוך בכל על השי"ת, היודע מה טוב בשביל כל אחד. במכתבו זה הוא מדגיש גם את גודל החשיבות של תפילת וותיקין על פי דעת רבינו הקדוש. הוא קובל על שאין בידו לעסוק יותר בתורה ותפילה כאשר חפץ. את אחיו ר' משה חיים הוא מעורר לפעול למען חיידר לילדיו. הוא מזכיר לאחיו את מסירות הנפש שמגלים יהודי גטו לודז' בעניין חיוזק התורה וחיוזק ילדיהם.

"אחרי צאתך היה אצלי ר' לייבל ב' ועוד, שאלמד עם ילדים אחדים שהם רוצים לייסד משעה 6-8. הוכרחתי לסרב להם, אף כי יש לי זמן על זה, כי אני מוכרח לעשות ביום בעניינים אחרים שידידי רוצים לסייעני בזה, וכל זה תלוי איך זאל מיך שטעלן אויף די פיס [כך שאוכל לעמוד על רגליי]. על כן אני אומר לך; הנח הכל על השי"ת, לייג אלץ אויף השי"ת, והוא היודע את טובתו של כל אחד ואחד, ובוודאי יצליחני ובדרכים שונים. יישר כוח על שאתה אינטערעסירסט דיך מיט מיר [מתעניין בי]. סיוועט דיר גארנישט אוועק קומען [מאומה מזה לא ילך לך לאיבוד] בעזהשי"ת.

"עתה ברוחניות; אתה רצית ל'וותיקין' - דאס איז די גרעסטע זאך [זה הדבר הגדול ביותר] איך וואלט דאך נישט געקענט זוכה זיין דערצו [הרי לא הייתי יכול לזכות לכך]. גם לפי דברי מוהרנ"ת איז כדאי דער פאר אלץ אין דער וועלט [כדאי בשביל זה כל מאמץ שבעולם]. בכל יום הנני קם קודם אור היום ומתפלל בכל יום וותיקין, ואם הייתי בכוח, הייתי יכול להרבות בתורה ותפילה. אבל תודה לה' על זה המעט, ותורה מגינה ומצלי ובפרט התורה ותפילה שעוסקים בלילה ובבוקר השכם.

"יש עוד להרבות במילים, אבל אקצר ואסיים כי רצוני מאוד שבכל עת הזדמן זאל מען זיך וואס מער זען [נתראה כמה שיותר] ובוודאי יצמח מזה טובה לשנינו בזה ובבא.

"אינטרעסיר זיך מיט דעם חדר אויף דיין הויף, פאר דייע קינדערלאך, געדענק דאס מסירת נפש וואס יודען ווייזען ארויס אין געטא, [תתעניין אודות 'חדר' בחצר שלך עבור ילדיך. זכור את מסירות הנפש שמגלים יהודי הגטו]

מצבת ר' שמחה בארנשטיין בלודז'

ר' הרשל וואסילסקי בשנות הבראשית באמריקה (באדיבות מכון 'תמימי דרך' ניו יורק)

צבי לצדיק

ראשי פרקים מתולדות חייו רבי הפעלים והחסדים של הרב הגאון החסיד ר' צבי יוסף וואסילסקי זצ"ל, מגדולי מקימי עולה של תורה חסידות וחסד והפצת דעת רבינו הק' בדור האחרון

אודות מסכת ההתקשרות המופלאה רבות בשנים וחוצה גבולות ארץ וימים שנטוטה בינו לבין החסיד הגדול רבי **לוי יצחק בנדר** זצ"ל

מתוך נועם שיח עם בנו יקירו הגה"ח ר' אברהם משה וואסילסקי שליט"א

לרגל זכרון יום השנה להני תרי נהורין רבי לוי יצחק ב"ר אברהם נח ז"ל בנדר - כ"ב תמוז ורבי צבי יוסף ב"ר מאיר יצחק ז"ל וואסילסקי - כ"ט תמוז

יחד עם רבים וטובים מבני העליה שבישיבה להתוודע לדעת רבינו הקדוש ולהתדבק באורו הגדול.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, הוגלה ר' הרשל לסיביר הרחוקה שם בילה מספר ירחים

כעופרת בתולדות תקומת חסידות ברסלב בדור האחרון.

מבחירי בני חבורת חסידי ברסלב שבישיבת ברנוביץ הנודעת שבראשות הגאון הקדוש רבי אלחנן ואסרמן צוק"ל נמנה ר' הרשל. שם זכה

פעלותיו הכבירים של החסיד ר' צבי יוסף (הרשל) וואסילסקי ז"ל חקוקים באותיות זהב בהיכלו של צדיק הדורות, הם יצוקים

מ

סאמארקנד - מבט מלמעלה

אבל שיחות עמוקות מרוממות גדולת רבינו הק' ונפלאות תורתו ועצותיו לא היה לו בנמצא עם מי לשוח כי אם עם אביו זצ"ל.

קרוב לשנתיים ימים בילו בצוותא חדא ונפשם נקשרה יחד בעבותות אהבה, היו אלו הימים המאירים והמאושרים ביותר בחייו של ר' הרשל, ונועם זכרונם לא מש מליבו לעולמים.

ולא פסק מלשתות בצמא את דבריו בעל עת ורגע פנוי, כאשר נפשו נקשרה בנפשו. האש שהוצתה בכרנוביץ חזרה והובערה באור יקרות בסאמארקנד.

כך חברו להם יחדיו הני תריץ רעין, להיות מקבלין דין מן דין, כאשר רבי לוי יצחק בתוקף כוחו ואונו, ור' הרשל במיטב ימי הבחורות והשחרות מנותק מכל המתרחש בעולם וליבו ער וקשוב לכל התעוררות והתנוצצות הדעת והלב שיצא מנפשו ומדיבוריו של רבי לוי יצחק.

קביעות יומית היתה להם בלימוד ספרי רבינו הק', מלבד זמנים של עתות רצון וימי דפגרא בהם היו מתוועדים ומשוחחים שעות ארוכות בעבודת השם יתברך, מתובלים בשיחות וסיפורים מרבינו

הק' ותלמידיו הקדושים. ובפרט היה שח לו רבי לוי יצחק ז"ל ממה שראו עיניו במחיצת רבו הגדול ומיתר שרפי קודש שהכיר ובילה רבות במחיצתם.

הדיבורים והשיחות הללו נחקקו בעצמותיו ונצרכו במוחו ובלבו והם ליוו אותו מאז והלאה בכל מעשיו ופעולותיו דיבוריו ושיחותיו, והם אלו שנטעו בלבו את האמונה היוקדת והבהירה ברבינו הק', והשרישו בנפשו הגדולה את האהבה והביטול וההתמסרות לאנשיו היקרים הנקראים על שמו עד להפליא.

(לאחר הסתלקות ר' הרשל לחיי העולם הבא, כשוחח פעם רבי לוי יצחק זצ"ל עם בנו יקירו ר' אברהם משה שליט"א מזכרון הידידות והקשר האמיץ שהיה בינו לבין אביו ז"ל, הפליא את גודל התמימות והאמונה שהיתה לו ברבינו הק' מאז ולאורך כל ימי חייו, ואז ענה ואמר לו: ראה לרשת את המידה הזאת מאביך ז"ל. באותה שעה גם סיפר לו שבתקופת סאמארקנד על אף שמעולם לא נמנע מלדבר ולשוחח בעבודת ה' עם כל מי שהודמן לפניו,

עד שנמלט ממנה לעיר סאמארקנד שבחבל ארץ אוזבקיסטן, לשם נקבצו ובאו רבים וטובים מהגולים.

בסמוך לסאמארקנד שוכנת לה עיר הבירה 'טשקנט', ובתוכה שרוי בתוך הגולה החסיד רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, מהאריות שבחבורה שבעיר אומן ששימש את גדולי החסידים ובפרט זכה ליצוק מים על ידי הגה"ק רבי אברהם בר"ץ זי"ע, להתבסס מריחו ורוחו, מאמתת שפלותו העצומה וקדושתו הנפלאה, ובעיקר ספג וינק מאתו את השגתו הבהירה והאמונה הצרופה ברוממות קדושת רבינו הק' ותלמידו הק'.

רבי לוי יצחק ז"ל שהיה הרוח החיה בכל עניני הנהגת העדה שבעיר אומן עד לשנותיה האחרונות לפני המלחמה, נרדף על ידי מלכות הרשעה ונאסר באשמת בגידה וחתירה נגד השלטון, הוא כבר נידון למוות יחד עם חברו ורעו רבי אליהו חיים רוזין ז"ל וביצוע גזר דינם היה קרוב, בנס גלוי השתחררו לפתע בהחלטה רגעית של קצין יהודי, ששילם על כך בחייו.

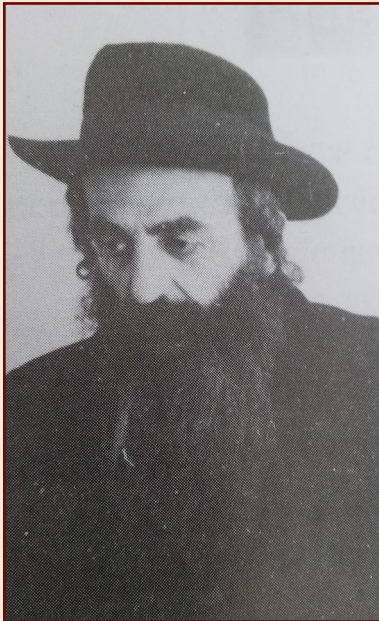
נדודים והרפתקאות רבות עברו על רבי לוי יצחק ז"ל מאז, עד שמצא לו מסתור ומנוחה פורתא בארץ מרחקים בעיר 'טשקנט' שבמחוז בוכרה.

באותה תקופת ימים הגיעה בתו של רבי לוי יצחק לפרקה, הצעות רבות הוצעו לפניו, אבל הוא שמשאלת לבו היתה להשיאה לאיש המקורב לדעת רבינו הק', בא בקשרי חיתון עם חתנו ר' מרדכי לסקר ז"ל, אשר נמנה על בני החבורה מתלמידי ישיבת כרנוביץ, והתגורר יחד עם אביו החסיד ר' צבי לסקר-ירושלמי ז"ל בעיר סאמארקנד, שם גם התקיימה החתונה, ושם קבעו את משכנם.

עם נישואי בתו עבר רבי לוי יצחק ז"ל גם הוא לדור בעיר זאת. וכך סיבבה ההשגחה העליונה את המפגש בין ר' הרשל המקורב זה מכבר, לבין ר' לוי יצחק, פגישה שהטביעה עליו חותם בל ימחה על כל תהלוכות חייו ומחשבותיו עד זיבולא בתרייתא.

רבי לוי יצחק ז"ל אחרי שנים של בדידות והסתתרות, כשהאש הלוהטת בקרבו מאמתת גדולת רבינו הק' עצורה בקרבו, מצא כעת בר' הרשל עלם חמודות נאמן רוח כלבבו וכלי מלא ברכת ה' בו ניתן להשפיע את אמתת אור רבינו הק' כפי שהיא רחשה ובערה בלבו.

פגישתו עם רבי לוי יצחק ז"ל הפיחה בו רוח חיים מחודשת, הוא נמשך אחריו כאבן שואבת

רבי לוי יצחק בתקופת סאמארקנד

רבי לוי יצחק ז"ל אחרי שנים של בדידות והסתתרות, כשהאש הלוהטת בקרבו מאמתת גדולת רבינו הק' עצורה בקרבו, מצא כעת בר' הרשל עלם חמודות נאמן רוח כלבבו וכלי מלא ברכת ה' בו ניתן להשפיע את אמתת אור רבינו הק' כפי שהיא רחשה ובערה בלבו

ני למחיה שלחני אלקים לפניכם...

עס האט געקוויקט דיא ביינער ריידען מאדמו"ר ז"ל

עם סיום המלחמה נפרדו דרכיהם, כאשר רבי לוי יצחק עשה את דרכו לארץ ישראל דרך מחנות המעבר שבגרמניה, שם המתין לאשרת כניסה אל ארץ הקודש. ור' הרשל הפליג לארצות הברית שם המתינה לו אחותו היחידה, אוד מוצל מאש, שבקשה להתראות עמו. שם נכונה לו שליחות עליונה בבחינת "כי למחיה שלחני אלקים לפניכם... לשום לכם שארית בארץ, ולהחיות לכם לפליטה גדולה..."

לא חלף זמן רב והאהבה הקדומה החלה לחדש פניה. ר' לוי יצחק ז"ל לא חדל מלשאל בשלומו ולדרוש את טובתו. הוא בירר את כתובתו ושיגר לו אגרת שלומים נרגשת בה

ביקש לחדש את הקשר עמו.

מאז החלה להירקם מסכת עניפה על פני עשרות בשנים, גדושות התקשרות מופלאות באמצעות מכתבים שנשלחו מהכא להתם ומהתם להכא. אגרות אלו הם עדות נאמנה לפעילותו הנמרצת והבלתי נלאית של ר' הרשל בהם עסק בכל לבו נפשו ומאודו, לרומם ולהאדיר את דעת קדשו של רבינו הק' ביבשת הגדולה ובארץ הקודש.

בראשית ימיו של ר' הרשל על אדמת אמריקה, עוד הוא עושה בה את צעדיו הראשונים, כבר רוח ה' החלה פועמת בקרבו. השקט לא יוכל. רעיונותיו היו משוטטות כל היום איך להזריח את האור הגנוז בשאון המולה של רומי. מחשבותיו מטכסות עצה באיזה דרך יזכו בני המדינה של עשירות לידע ולשמוע מנעימות התורות והעצות של הבעל תפילה.

אמריקה בעת ההיא ארץ אוכלת יושביה היא. שממה רוחנית הנדמית כמי שאין לה אלוך. שם הצדיק יסוד עולם אור האורות המאיר בכל העולמות נעלם בה, כמעט ולא נקרא שמו על אדמתה. הרדיפה ללא הפוגה אחרי המטבע, חוצץ ומסתיר מן העין לראות בנפלאות ה' ובפלא הגדול של הבריאה. אבל כבר אמרו חז"ל: 'אם יאמר לך אדם היכן אלוך תאמר לו בכרך גדול של רומי'. זה ייעודו ותקוותו ועצם המצאותו של ר' הרשל באמריקה, להודיע ולפרסם את קדושת הצדיק על אדמת נכר.

והנה הולכים ומתקרבים היו ימי ראש השנה הקדושים, מעיו של ר' הרשל הומים עליו. לנגד

עיניו עולים ושבים המראות והתיאורים נוראי הוד של הקיבוץ הקדוש באומן. הוא נזכר בכל הסיפורים על מסירות נפשם של החסידים בכל הדורות לקיים את רצונו של רבינו הק' להיות אצלו על ראש השנה איש לא יעדר. בלבו גמלה ההחלטה שזה היום תחילת מעשיך, עכשיו הוא הזמן הראוי להתחיל לנסות לקבץ את הפזורים להתפלל יחד בראש השנה בהתקשרות לרבינו הק' הנחל נובע מקור חכמה.

כצעד ראשון החל ר' הרשל לתור ולדרוש אחר אלו ששם רבינו הק' נקרא עליהם. היו אלו קומץ אנשים רובם אודים מוצלים מאש המלחמה, שהיו נפוצים על פני כל הארץ ואיש כמעט לא ידע מקיומו של השני.

לא קלה היתה המשימה. אולם הרצונות הכיסופים והמאמצים גברו על הכל ונשאו פרי, ובראש השנה תש"ה התקיים לראשונה ה'קיבוץ' הקדוש על ראש השנה ביבשת אמריקה, כאשר כמנין חסידים מצומצם התקבצו להתפלל יחדיו בלב העיר ניו יורק ברובע מנהטן בבית הכנסת שבשכונת איסט סייד.

באותו ראש השנה ניטע הגרעין הראשון והונחה אבן יסוד לתקומת וצמיחת רבינו הק' בהצי כדור הארץ התחתון. הייתה זאת גם ההתכנסות הראשונה של חסידי ברסלב באמריקה. בעקבותיה באו להם עוד כינוסים והתוועדות ביומא דפגרא שעוררו והפיחו רוח חיים בין כל הנאספים וחידשו את ההתקשרות אל ראש בני ישראל, והביאו להתחזקות בלימוד תורתו וקיום עצותיו הק'.

בראשית ימיו של ר' הרשל על אדמת אמריקה, עוד הוא עושה בה את צעדיו הראשונים, כבר רוח ה' החלה פועמת בקרבו. השקט לא יוכל. רעיונותיו היו משוטטות כל היום איך להזריח את האור הגנוז בשאון המולה של רומי. מחשבותיו מטכסות עצה באיזה דרך יזכו בני המדינה של עשירות לידע ולשמוע מנעימות התורות והעצות של הבעל תפילה

רבי לוי יצחק בשעת מסירת שיעור בבית המדרש במאה שערים (באדיבות ג. נ.)

משנה לשנה הלך וגדל הקיבוץ הקדוש, ומאמצע שנות התש"כ עם ציבור היראים להתגורר ברובו בשכונת 'בורו פארק' עבר גם הקיבוץ הקדוש לשכון בבית הכנסת שהוקם שם, כשר' הרשל הוא האיש על העדה בסידור כל העניינים, כשהוא משתדל לילך כנגד רוחו של אחד ואחד.

מאמצים עצומים וכוחות רבים השקיע ר' הרשל לבל יפקד איש מאנשי שלומינו מהקיבוץ. טרח ויגע בכל לבו ונפשו לשכנע את אלו שנמנעו מסיבות שונות להימנות על הקיבוץ הקדוש. לשם כך נעזר ברבי לוי יצחק ז"ל שאף שיגר מכתבים ובהם דברי חיזוק על גודל מעלת ההתקבצות יחד על ראש השנה, לפנינו אחד מהם (תמימי דרך מ"א):

"..שכחתי לדבר עם כבודו בעת שהיה פה אודות הענין הגדול להתפלל ביחד במקום אחד בראש השנה הקדוש כמו שאמר אדמו"ר זצ"ל אז איהר וועט זעך האלטין אין איינעם וועט איהר מעך צוציען צו זעך, בפרט בימי ראש השנה. אף שידוע אני שיש לכבודו בזה כמה טעמים מה שכ' רוצה להתפלל במקומו, אף על פי כן צריכין לעשות דבר שקשה לכ' בבחינת מסירת נפש כדי למלאות רצון רבינו זצ"ל, שרצון רבינו הוא בודאי בלי שום ספק שאנ"ש יאה ביחד בימים הקדושים האלו, בזה יגרמו נחת רוח לרבינו זצ"ל... על כן יעשה כבודו גם כן זה הדבר שלא להפרד מהקיבוץ רק להתפלל ביחד בבארא-פארק".

◆ ◆ ◆

בשנים הללו עדיין לא היה קיים בכל אמריקה הגדולה בית מדרש הנקרא על שם רבינו הק', בו יכלו להתאסף להתפלל וללמוד את ספריו הק' ולדבר ולשוחח מרבינו הק'.

מדי שבת בשבתו היה נותר ר' הרשל לשבת לבדו בביתו שבשכונת וויליאמסבורג בעידן רעוא דרעוין, ויחד עם בנו הקטן היה עורך את השלוש סעודות. אולם לבו היה נוקפו שמא לא ראויה הבדידות בשעה כזאת שמנהג חסידים להתאסף יחד ויש לקיים בתוך עמי אני יושבת. הוא מיהר להיוועץ ברבו הגדול רבי לוי יצחק זצ"ל שחש להשיבו ולחזקו:

"... מה שאתה שואל אודות השלש סעודות, תאמין לי שאחר החתונה שלי גם כן ישבתי בלי ציבור רק איזה אנשים ודברנו מאדמו"ר ז"ל, אז עס האט געקוויקט דיא ביינער ריידען מאדמו"ר ז"ל. בעת רצון כזה אין דבר גדול מזה, בפרט שאתה יושב ביחד עם בנך שיחי' ולומד דיבורי אדמו"ר ז"ל אל תדאג מזה, כי הרבה יראים וכשרים ישבו בהג' סעודות בלי ציבור, אשרי להם ואשרי חלקם" (תמימי דרך יד).

ברבות הזמן כשהחלו רבים להתקרב לדעת רבינו הק', והיו עולים לפקוד את מעונו לדרוש

ר' הרשל יחד עם ר' לוי יצחק בסעודת ההילולא המרכזית של רבינו הק' (באדיבות מכון 'תמימי דרך' ניו יורק)

הולכים ומתקרבים היו ימי ראש השנה הקדושים, מעיו של ר' הרשל הומים עליו. לנגד עיניו עולים ושבים המראות והתיאורים נוראי הוד של הקיבוץ הקדוש באומן. הוא נזכר בכל הסיפורים על מסירות נפשם של החסידים בכל הדורות לקיים את רצונו של רבינו הק' להיות אצלו על ראש השנה איש לא יעדר. בלבו גמלה ההחלטה שזה היום תחילת מעשיך, עכשיו הוא הזמן הראוי להתחיל לנסות לקבץ את הפזורים להתפלל יחד בראש השנה בהתקשרות לרבינו הק' הנחל נובע מקור חכמה

את ה', לשמוע דיבורי אמת והתחזקות משיבי נפש בעבודת השם יתברך, הפך ביתו של ר' הרשל בשבתות ובפרט בעת רעוא דרעווין למקום התוועדות, בו נקבצו יחדיו כל הצמאים לדבר ה' ולעבודתו יתברך, שבקשו ללמוד ולשוחח מרבינו הק' ותורתו הק'.

הומירות ואמירת התורה והשיחות נמשכו שעות ארוכות, כשלאחריהם היה לב המסובים מתרונן ועורג בכיסופים ובשלהובין דרחימותא, והיו נושאים את רגליהם בריקודין קדישין שהיו נשמעים עד למרחקים.

כשצר היה ביתו מהכיל את ריבוי הציבור הקדוש, חגר ר' הרשל מותניו ורכש מקום לתורה ולתפילה בו נתייסד והוקם בית הכנסת הוותיק דחסידי ברסלב, השוכן כבוד בטבורה של שכונת וויליאמסבורג בשדרת 'לעי'. עוו. - פינת יקרת קודש לכל דורש ומבקש ה' החפץ ללמוד ולעסוק בדברי רבינו הק' ולקיים עצותיו הק' בהשקט ובטח.

יפוצו מעיינותיך חוצה

"אם באמריקא הולכים ונדפסים ספרי רבינו הק' אפשר בוודאי להתכונן כבר למשיח"...

"עיקר עסקכם יהיה להדפיס הספרים שיתקיים: 'יפוצו מעיינותיך חוצה', ותהיו חזקים בממון, ברצון ובטרחא" - ציווה מוהרנ"ת זי"ע לתלמידיו הנאמנים לפני הסתלקותו, ועל צוואה זו מסרו עצמם וכל יהבם ומאודם גדולי התלמידים שבכל הדורות.

בין שלל עסקיו המרובים של ר' הרשל להגדיל ולהאדיר את שם רבינו הקדוש בעולם ולהחיות נפש כל חי, לא פסח הוא על קיום צוואת קודש זו, גם בזה היה לו עסק גדול בקבוץ הממון, בהתחזקות הרצון למרות כל המניעות מבית ומחוץ, ובטירחא הגדולה להפצתם על פני תבל.

כנזכר כבר, הרי שבאותה תקופת ימים של שיקום ההריסות אחרי החורבן הגדול והנורא, כשכל פליט ושריד היה עסוק ראשו ורובו בעצמו במלחמת קיום ובמחשבות ובדרכים להשיג אמצעים לבנות את ביתו מחדש, היה עסק ההדפסה רחוק מהישג ורחוק מהרצון והלב, זעירין אינון היו שנתנו לבם על כך.

אולם אש בערה בעצמותיו ר' הרשל, התגלות אורו של רבינו הק' בעולם שכל הגאולה וישועת ישראל תלויה בה מה תהא עליה? והרי הספרים הקדושים בהם גנוזים כל האורות והקדושות העליונות שגילה והמשיך רבינו הק' ותלמידו הק' בעולם, והדפסתם היא אחת מההשראה הנצחית שלהם לדורות.

הוא אזר כגיבור חלציו וניגש לעסק ההדפסה

במרץ ובכוחות מחודשים. מאמצים עילאים והון עתק הושקע על מנת שהספרים יודפסו בצורה מהודרת ונאה כיאה ויאות לספריו הקדושים של הפאר והתהן והיופי שבכל העולם כולו.

וכך לראשונה בשנת תשי"ח ראה אור עולם והודפס לראשונה בארצות הברית הספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן" יחד עם הספר "פרפראות לחכמה" ו"באבי הנחל" בסדר חדש ובאותיות מאירות עינים.

יש לציין שאת שמו ביקש להעלים, וכך באמצעות 'ועד ההדפסה' שיסד הסתיר את עצמו לגמרי, כשבאמת כל אחריות עול ומלאכת הקודש של ההדפסה מהחל ועד כלה רבץ על כתפיו.

היתה זאת ההדפסה הראשונה של הספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן" שלאחר השואה האיומה שלא היה בנמצא כמעט להשיגו עד הלום, והדבר עורר התרגשות רבה ונסך תקווה ונחמה גדולה בלבבות כלל החסידים, שראו איך מתקיימת הבטחתו "או מיין פייערל וועט טלואין ביז משיח וועט קומען", ואחרי החורבן הגדול חזר להתנוצץ אורו הבהיר והמעיינות שוב הולכים ופורצים חוצה.

הספר נשלח חיש מהרה לארץ ישראל ותרב השמחה ותעבור הרינה בקרב החסידים עד למאוד. "אם באמריקא הולכים ונדפסים ספרי רבינו הק' אפשר בוודאי להתכונן כבר למשיח", כותב לו בהתרגשות עצומה ר' לוי יצחק ז"ל

לר' הרשל למחרת היום בו הגיע הספר לידינו: "אתמול קבלתי על ידי ידידינו ר' אליהו חיים הספר ליקוטי מוהר"ן עם הפרפראות. עינינו ראו ושמחו ונתחזק אמונה הק' שכל דברי אדמו"ר ז"ל יהיו קיימים לעד ולנצח כמו שאמר בלשונו הק' נצחתי ואנצח... ב"ה אז מען דריקט ספרי רבינו במקומכם מענה מען זאך אוודאי רעכטיין אויף משיח, ואז וועט מען וויסין מי היה רבינו ז"ל (= אם באמריקא הולכים ונדפסים ספרי רבינו הק' אפשר בוודאי להתכונן כבר למשיח, ואז יודע מי היה רבינו ז"ל), כמו שאמר אדמו"ר עיקר גדולותינו ותפארתינו יהיה רק לעתיד, כמו שאנו מנגנים אלו התיבות עם הניגון הק' של אשת חיל..." (תמימי דרך ט).

בניית בית הקדושה ה'שול' בירושלים

"יסוד גדול שיתקדש ויתגדל כבוד רבינו הק', שזה כל חיותינו וזה חיות כל העולם"

פרק נכבד בחייו של ר' הרשל הוא התמסרותו ללא גבול לבנין בית הכנסת הגדול ושיבת "אור הנעלם" דחסידי ברסלב המתנוססת לתפארה בלב שכונת מאה שערים בירושלים והחזקתם הרצופה של מפעלי הקודש שבה. אם בכל דבר וענין דקדושה ששם הצדיק נקרא עליו

היה ר' הרשל החלוץ במערכה, הרי בנוגע לבניית הבית כנסת הגדול שבעיר הקודש ירושלים השקיע ר' הרשל את מיטב חלבו ודמו אונו והונו.

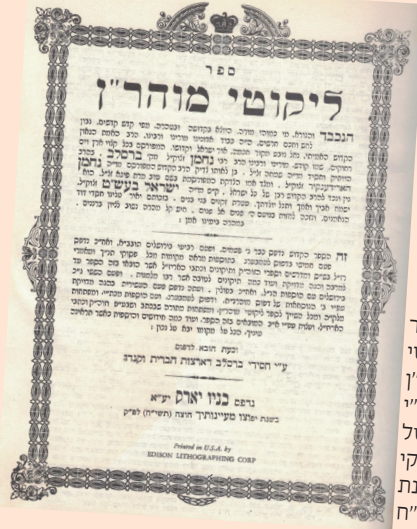
מאז עליית תלמידי מוהרנ"ת זי"ע לארץ הקודש לא פסקה ישיבה ובית מדרש על שם רבינו הקדוש בכל מקום בו התיישבו. גם בירושלים עיר הקודש שבין החומות נוסד בית המדרש על שמו הקדוש, על מתפלליו ובאי שעריו נמנו גדולי החסידים כדוגמת הגה"ק רבי אפרים ברבי נפתלי ז"ל בעל "ליקוטי אבן" ובדור שלאחריו הגה"ק רבי אברהם בר"ן זי"ע, ועוד חסידים מופלגים בעבודת הבורא יתברך ובדבקות בקדושת ובאור הצדיק האמת, שעוד יעלה זכרונם.

אכן, הכל היה בנוי בקטנות עצומה ובדחקות גדולה בצדי הדרך בין הסמטאות. וכפי שמתאר זאת רבי לוי יצחק ז"ל במכתבו (תמימי דרך י"ג): "זה יותר מעשר שנים שזכיתי לבא לארץ הקודש, בזמן שבאתי לארץ הקדש היה כל עניני אדמו"ר זצ"ל בקטנות עצום מאד, ב"ה בתוך הזמן הזה נתרבה ונתגדל קדושת וגדולת רבינו ז"ל, היינו בית המדרש שלנו. גם ספרים קדושים של רבינו זצ"ל, מה שזה קרוב למאה שנה שלא היה כל כך התגלות מהפצת ספריו הק'..."

מי שקרב אל המלאכה ועמד בראשה ונשא בגאון את החזון הגדול לבנות בית גדול רם ונישא כראוי לכבודו של צדיק שהוא חזן והפאר וההדר של כל העולם כולו, היה האיש חי ורב פעלים החסיד הגדול רבי אליהו חיים רוזין ז"ל, אשר בעוזו ורוח דקדושה יחד עם זקני החסידים ונושאי דברה, חתמו על שטר קנין ורכשו בנין ומגרש בלב ירושלים, מול מקום הקודש והמקדש, כשהם משליכים יבם ונשענים על כוחו של אותו צדיק זקן דקדושה.

ככל ששלב הבנין הלך וגבה וכותלי בית המדרש התנשאו למעלה, כך גם גברו החובות והמשא הכבד איים למוטט חלילה את חזון הבנין ולערער את שלומם ובריאותם של העוסקים בבנין. כשנוכח בכך רבי לוי יצחק ז"ל שנשא אף הוא בעול הבנין, מיהר לזעוק ולהזעיק לעזרה את תלמידו אהובו וידיד נפשו ר' הרשל ואת אנשי חברותו, בהכירו היטב את אהבתם מסירותם והתקשרותם לכל דבר וענין רבינו הק' כשהוא יוצא מגדרו ומבקש מהם הפעם לפעול ב'מסירות נפש' כפשוטו כדי להציל את בנין הקדושה שבירושלים, בו ראה: "יסוד גדול שיתקדש ויתגדל כבוד רבינו הק', שזה כל חיותינו וזה חיות כל העולם":

"אנו פונים למעלתם הרמה והשם יתברך יעזור שיכנסו דברינו בלבם הרמה, ידוע לאנשי שיחי שאנו עוסקים כעת בבנין הק'..."

שער הליקוטי מוהר"ן שנדפס ע"י ר' הרשל וואסילסקי בשנת תשי"ח

היתה זאת ההדפסה הראשונה של הספר הקדוש "ליקוטי מוהר"ן" שלאחר השואה האימה שלא היה נמצא כמעט להשיגו עד הלום, והדבר עורר התרגשות רבה ונסך תקווה ונחמה גדולה בלבבות כלל החסידים, שראו איך מתקיימת הבטחתו "אז מיין פייערעל וועט טלואין ביז משיח וועט קומען", ואחרי החורבן הגדול חוזר הולכים ופורצים חוצה

ע"ש רבינו הנורא זצ"ל ובראשם הוא כ' הרב ר' אליהו חיים נ"י, שבכל לבו ונפשו הוא עוסק בזה. וידוע גם כן לאנשי שיחי' שהג"ל הוא איש חלוש מאד ואנו רואים חולשתו הגדולה ויש לנו מזה עגמת נפש ומה אנו יכולים לעשות.

"...על כן אנו פונים למעלתם הרמה - כתבנו מכתבים להרבה אנשים לברוקלין נוא- יארק ועוד מקומות ואין קול ואין עונה - לדבר בפרטיות עם כל אחד דיבורים המתיישבים על הלב ולעוררם שענייני אדמו"ר ז"ל מוכרחים להיות נעשים ע"י מסירת נפש, וכל אחד שכפי שמוסר נפשו בשביל כבוד רבינו כן מקבל ונחלק בו קדושתו ועצותיו הק'.

"כי אדמו"ר ז"ל בחייו הק' מסר נפשו בשביל כל נפש מישראל והשליך נפשו מנגד והפקיר בני ביתו ונסתלק, הכל בשבילנו ובשביל נפשות ישראל להצילם משיני הס"מ, ועל זה הוא חורק שיניו על עניני אדמו"ר ז"ל, מחוייבים גם כן אנשי שיחי' למסור נפשם וממונם בשביל כבוד רבינו. וכשהוא מרוצה למסור נפשו על ידי זה נמתקין ממנו כל הדינים וממשך עלי רחמים וחסדים, כי המסירת נפש

הוא כלי לקבל חסד ורחמים כמובא" (תמימי דרך טו).

החלום הגדול החל קורם עור וגידים ומתגשם לעיניהם המשתאות של כלל תושבי העיר קהילות יקירי ירושלים, הצופים בהשתוממות בגדולת כוחו ונצחיות אורו של הנחל נובע מקור חכמה והתרוממות קרן הצדיקים.

אבל כה המנגד גם לא שקט. מועד החזרת ההלוואות ענק שנלקחו עבור בניית הבנין חלפו עברו, ועדיין לא היה מוצא מהיכן לפורעם, והמלווים דוחקים ואינם מחרישים לרגע.

לבו של רבי לוי יצחק ז"ל היה מלא חרדה גדולה שתחת הקידוש השם שיצמח מהבנין עוד עלול להיגרם חילול ה' גדול יותר, וכבר ביקש לברוח יחד עם חבריו מירושלים, כשהחשש גדול בלבו שהכל יירד לטמיון. ישב ומיהר ולשגר שוב מכתב מלא רגש ותחינה למעונו של ר' הרשל, שמבין שורותיו ניכר עד כמה תלו בו את תקוותם וראו אותו כשליח ההשגחה העליונה לצאת מן המיצר:

"...חתמנו על החוזה בעת התחלת הבנין וב"ה החיצוניות של הבנין נגמר על צד היותר טוב, כל הרואה משתומם ומוכרחים להודות שזה רק כח רבינו ז"ל כח דלעילא, והבעל דבר חורק שיניו על זה: 'ברסלבר חסידים זאלין האבין אזא בנין מפואר...' (= חסידי ברסלב יהיה להם כזה בנין מפואר).

"אנחנו מחוייבים עכשיו 4.5 אלף ל"י, הנוגשים אצים מאד ומי יודע מה יהא מזה, כי הם עלולים לעשות מה שאי אפשר לשער, הן בחוק משפט, והן מיט אייגיגע כוחות, והחילול השם יכול להיות גדול מאד הרבה יותר מהקידוש השם של עכשיו.

"אני חתמתי על החוזה וגם ידידנו ר' אליהו חיים ור' נחום יצחק מה אנו יכולים לעשות, אנו מוכרחים לברוח מירושלים... והם יכולים לעשות מהבנין מה שהם רוצים.. מכל זה מובן שאי אפשר לשבת בחיבוק ידיים רק מוכרחים לעסוק במסירות נפש, תצרף עמך עוד אנשי שיחי

אש בערה בעצמותיו ר' הרשל, התגלות אורו של רבינו הק' בעולם שכל הגאולה וישועת ישראל תלויה בה מה תהא עליה? והרי הספרים הקדושים בהם גנוזים כל האורות והקדושות העליונות שגילה והמשיך רבינו הק' ותלמידו הק' בעולם, והדפסתם היא אחת מההשראה הנצחית שלהם לדורות

כמובן מאליה נענה ר' הרשל לקריאת קודש זו בנפש חפיצה. אולם היה נדרש לצורך הענין שמי מהעוסקים בבנין יאות לנדוד אל מעבר הים, ועמו להתלוות אל נדיבי עם. המשימה נפלה על רבי אליהו חיים ז"ל, שכן רבי לוי יצחק ז"ל מאז שחנן את עפר ארץ הקודש קיבל עליו לא לצאת את גבולותיה.

ואמנם רבי אליהו חיים רוזין מזקני החסידים ומראשי המדברים על אף חלישות גופו, השליך עצמו מנגד, ארז את מעט מטלטליו והפליג לאירופה ומשם לארצות הברית לדפוק על פתחי נדיבים.

תיכף עם בואו לארצות הברית יצא לקדם את פניו ר' הרשל, ובמשך חודשים ארוכים כיתתו את רגליהם במסירות נפש שלא תתואר, מהכא להתם, ממדינה למדינה, ומעיר לעיר, מתגלגלים באכסניות שונות, עמלים מבוקר עד ערב לקבץ ממון ולעשות נפשות עבור בנין הבית הקדוש הזה.

בכל אותם ימים הפקיר ר' הרשל את ביתו ואת ילדיו הרכים ואת מעמד פרנסתו לגמרי, ולמשך חודשים ארוכים פרש מכל והתמסר כולו לקבץ פרוטה לפרוטה, כשהוא צמוד ונלווה אל רבי אליהו חיים לכל מקום אשר יפנה, ופותח לפניו את דלתי לבם של אחינו בית ישראל יושבי גלות אמריקה.

לימים שח ר' הרשל כמשיח לפי תומו 'כי לא פחות משליש הוא בוודאי יש לי חלק בבניין הקדוש הזה ואף יותר מכך'.

עושה חסד לאלפים

"עיקר הברכה לטעום טעם אור של רבינו ז"ל שבזה כלול כל הברכות"

לב חנון ורחום שכן ופעם בקרבו של ר' הרשל, לב מלא אהבת טוב וגמילת חסד, כל אורחו ושיגו יומם ולילה היה להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים, וכל זה מרוב דבקותו במידותיו יתברך ובאור תורתו של

המנהיג הרחמן האמיתי, המשפיע את טובו ורחמנותו בלב כל מקושריו והנלווים אליו.

ביותר היה מסור בלב ונפש עבור אנשי הצדיק בני ציון היקרים המסולאים בפז. קדושת ארץ ישראל שבערה בקרבו כל הימים ואליה השתוקק כל הימים ונכסף לראותה, קשרה את בניה אליו בעבותות אהבה וחיבה ללא מיצרים. ואולם ההשגחה העליונה ייעדה אותו לשבת בארץ נכר ומשם להיטיב עם יושבי ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה.

עבור רווחתם היה מכתת רגליו ופושט ידיו יום יום שעות רבות, בכל הזמנים ובכל העתים, קור וחום לא מנעו מאיתו מלהרבות חסד, ולקיים בזה את רצונו של רבינו הק' בשיחתו הנודעת להרבות במצוות לקבץ נדבות ולעסוק בגמילות חסדים.

תל תלפיות היה לכל נצרך וניזקק שואל ומבקש, והוא ברוב טובו נענה לכל אחד כפי מסת ידו.

מפעל קודש יסד בארץ הקודש הרב החסיד רבי לוי יצחק ז"ל סמוך לעלייתו ארצה, קופת 'קמחא דפסחא'. במשך תקופות שנים היה מסבב יום יום רבי לוי יצחק ז"ל בבתי כנסיות וגובה צדקה עבור אביונים ועבור

צרכי חג ומועד למשפחות דלות ועניות. ב'עבודת צדקה' זאת השקיע רבי לוי יצחק ז"ל מוח ולב, טירחא ומאמץ אדיר עד ערוב ימיו ממש.

וראה עדותו במכתבו (תמימי דרך קו); **"..זה עשרים ושבע שנים שבאתי לארץ הקודש, קודם פסח הראשון ראיתי שיש הרבה יראים וכשרים עובדי ה' נצרכים כל השנה, בפרט על צרכי הפסח. התחלתי לעסוק במצוה הק' הזאת הנקראת 'קמחא דפסחא', ב"ה בכל שנה אני עוסק בזה. עכשיו יש בערך מאה משפחות**

אשר מצבם דחוק מאד ואני צריך סכום רב כדי שיהא לי יכולת לעזרם ולתמכם, כי היושר והאמת הוא בודאי שיראי ה' כאלו ירגישו גם כן חירות בגשמיות...".

ואמנם עמוד תווך ומשען גדול בקיום מפעל קודש זה היה תלמידו הקרוב ידיד ר' הרשל, על כתפיו השליך חלק ניכר מהתחייבויותיו וסיועו. לאורך שנים בהתקרב ימי הפסח היה פונה לתלמידו זה ומזרוזו על כך בבחינת 'אין מזורזין אלא למזורזין' (תמימי דרך צו):

"..זה יותר מעשרים שנה שאני עוסק במצווה הגדולה של קמחא דפסחא, בשנה אשתקד חלקתי ליותר ממאה משפחות, לא רק בני הישיבה, כי יש הרבה הנקראים בעלי בתים ואין להם על צרכי פסח. ועכשיו אני גם כן עוסק בזה, יעזור השי"ת לקבץ סכום גדול, אני צריך עכשיו יותר משלושים אלף, אבקש

"...וכל אחד שכפי שמוסר נפשו בשביל כבוד רבינו כן מקבל ונחקה בו קדושתו ועצותיו הק'. כי אדמו"ר ז"ל בחייו הק' מסר נפשו בשביל כל נפש מישראל והשליך נפשו מנגד והפקיר בני ביתו ונסתלק, הכל בשבילנו ובשביל נפשות ישראל להצילם משיני הס"מ, ועל זה הוא חורק שיניו על עניני אדמו"ר ז"ל, מחוייבים גם כן אנ"ש שיחיו למסור נפשם וממונם בשביל כבוד רבינו. וכשהוא מרוצה למסור נפשו על ידי זה נמתקין ממנו כל הדינים ונמשך עליו רחמים וחסדים..."

מכם להשתתף גם כן במצוה הגדולה הזאת...". וכך נשנה הדבר מדי שנה, כשלאחר עבור הפסח היה שב להכיר לו טובה ותודה ותשואות חן על השתדלותו התאמצותו והשתתפותו במצוה כבירה זו (תמימי דרך קכב):

"ברוך ה' נתקבץ על ידי קרוב לשישים אלף ל"י ומתחלקת בשלשה ליותר ממאה משפחות, אשריכם שיש לכם חלק במצוה הגדולה הזאת.. כל המתעסקים בענין הגדול הזה יברכו ממקור הברכות, ועיקר הברכה לטעום טעם אור של רבינו ז"ל שבזה כלול כל הברכות..."

כהנה וכהנה הירבה פעלים וקיבץ וריבץ לכבוד רבינו הק', בו התדבק עד כלות הנפש, אשר עוד יבואו בארוכה בכתובים, עד אשר השלים את ימיו ושנותיו המאירים, ועלה ונסתלק בסערה השמימה כשהוא מותיר אחריו את בניו ותתניו היקרים והחשובים שליט"א, הממשיכים בדרכו הקדושה להאדיר ולהגדיל שם הצדיק בעולם.

בית המדרש הגדול דחסידי ברסלב ממאה שערים בשלבי בנייתו (באדיבות מכן 'תמימי דרך' ניו יורק)

העיניים
שראו
את העיניים

כזה

N. Horowitz

הגאון החסיד
רבי **יעקב מאיר שנטר** שליט"א
בסוד שיח עם הרה"ח ר' **בצלאל פרידמן** שליט"א
מפיו ומפי כתביו

אודות החסיד הוותיק
רבי **לוי יצחק בנדר** זצ"ל
על דמותו המאירה, אורחות חייו, הליכותיו בקודש,
הנהגתו הציבורית הנדירה, והתחדשותו ודביקותו
המופלאה באורו של רבינו הק' עד הנשימה האחרונה
ליום היארציית - כ"ב תמוז תשמ"ט

ראה וקדש!

עולם ללא כל עיוות ועיקום וכחל ושרק, ושבמשך עשרות רבות של שנים לא חדל לרגע מלשמש כשופר המפריח לחללו של עולם בכל הלהט והחום שבנפשו את כל אוצרות האור והרוח שאותן קלט ושאב שנים על גבי שנים בבית היוצר המקורי של חסידות ברסלב באומן שלפני השואה - היה ללא כל ספק החסיד הגדול רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל, תלמידו המובהק של הגאון האלוקי רבי אברהם בן רבי נחמן מטולטשין תלמידו המובהק של אור העולם

רבי לוי יצחק בהתבודדות בכותל המערבי (באדיבות ג.נ.)

רבי נתן תלמידו הגדול של הנחל נובע מקור חכמה.

לכבוד יום היארצייט שחל ביום כ"ג תמוז, זוכה "אבקשה" להגיש לקוראיו שיחה מיוחדת אותה הואיל הגאון החסיד רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א, מי שהיה קרוב ביותר לרבי לוי יצחק עשרות בשנים ויקר וחביב בעיניו עד לאחת, לקיים בטוב טעם ודעת עם איש אמונו ויד ימינו הרה"ח ר' בצלאל פרידמן שליט"א, המנסה לשרטט בסילודין מספר רישומי הוד מאותה דמות מופת ייחודית שזכרה לא ימוש מפינו ומפי זרענו עד ביאת ינון במהרה בימינו.

בית מדרשה של חסידות ברסלב ביובל וחצי האחרונים היה מלא וגדוש בדמויות רבות-אנפין של עובדי ה' מופלגים, גאוני עולם ושרפי קודש, שכל אחד מהם גילם בחייו ובפעלו גוון אחד משלל אורותיו של אור האורות וכולם יחד היו אש להבת שלהבת של הליכה באותה דרך "ישנה מאד שבה הלכו אבותינו אברהם יצחק ויעקב, ואף-על-פי-כן היא חדשה לגמרי שלא היתה מעולם" (חיי מוהר"ן רס"ד, שיצ"ב, הקדמת ספר

השתפכות הנפש), אך האחד והמיוחד מבין כולם, זה שהיווה בכל מהותו דוגמה מושלמת לחסיד ברסלב אמיתי בתכלית התמימות והפשיטות שכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו וכל עורק מעורקיו וטיפת דם מדמיו ספוגים מעבר אל עבר בכל אותה אמת צרופה ויוקדת שאודותיה הביטחנו רבינו הקדוש כי "לא תכבה עד ביאת המשיח" (חיי מוהר"ן ט"ו), ושיותר מכל אחד אחר חש והתהלך עלי אדמות למן שנות בחרותו המוקדמת ועד ליומו האחרון בשיבתו המופלגת כמי שנושא על כתפיו את כל כובד משא הדאגה והאחריות להמשכיותה הטהורה של דרך רבינו הקדוש לדורות

"הגבאי"

"יבוא יום, וחסיד ברסלב יזדקקו לשישה בתי כנסיות בתוך שכונת מאה שערים עצמה..." - כך התבטא לא פעם הגה"ח רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א בהתבוננו על דרך הנהגתו והנהלתו את ענייני הציבור של "הגבאי" ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל, בעודו בחיים חיותו...

אמנם בחייו של אותו וותיק וחסיד מורם-מעם לא הזדקקו למקום תפילה נוסף בכל מרחב "תחום שבת" שמסביב לבית הכנסת המרכזי דחסידי ברסלב במאה שערים הנקרא "השול". כי אכן השול בהנהגתו של ר' לוי יצחק הצליח לקלוט ולקבל במאור פנים את כל סוגי האנשים, הדעות והשיטות, כי הגדול העומד על גביהם יכול היה להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד, וידע לפשר ולגשר, להשלים ולאחד בקרב קהילות אנשי שלומינו, גם אם דעות שונות חצצו ביניהם במלוא חדותם.

והרי ברסלב היתה תמיד עדה "רבתי בדעות" (כנאמר במדרש איכה א, ד על ירושלים בימי תפארתה), וכפי שהתבטא רבינו הק': "אני אעשה מכם כיתות כיתות..." (חיי"מ ש"ט), אבל מאידך גיסא הרי גם אמר: "העולם ראוי שיתמהו עצמם על האהבה שבינינו..." (שם רצב) ור' לוי יצחק הראה בפועל שאין הדברים סותרים...

וכותב השורות שעשרות בשנים היה השול עבורו כביתו השני, יכול להעיד על התהוותו של הפלא הגדול הזה, כיצד השול בהשראתו של ר' לוי יצחק היווה את האכסניה הטובה ביותר לכל הכיתות שלבם היה לה' ונפשם השקה באמת להתבשם מאור ודעת רבינו הקדוש על סוגיהם והשקפותיהם, פרצופיהם ודעותיהם השונות, וכולם הרגישו בו כבביתם שלהם.

(אגב, זכרנוי שבאחד מימי הפורים, לפני למעלה מיובל שנים, בהיותו בגילופין, עמד החסיד הגדול רבי שמואל

שפירא ומנה את ס' הלבבות שיש לברסלב חסידים: לב של תורה, לב של יראה, לב של שמחה, לב של קשר דיבור עם השי"ת, לב של אהבת ישראל, ועוד ועוד, שהרי נוטריקון של "ברסלב" הוא "בר ס' לב"...).

לקראת יום היארצייט של אותו חסיד יחיד ומיוחד ששום תואר והדר היצוני לא הודבק לו, אלא שמו הפרטי נותר "ר' לוי יצחק" או לחילופין "הגבאי" - באתי בשיח עם הגאון החסיד רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א שהיה קרוב אליו ביותר כל השנים, כדי לנסות לטוות קווים לדמותו המרשימה, שאחרי כ"ח שנים עדיין רוחו כאילו חיה ופועמת בינינו. כל זאת לאחר שתחילה העליתי מתוך הכתב, משיחותיו של הר"מ אודות ר' לוי יצחק שזכיתי בעזרתו ית"ש לערוך ולהדפיס במשך השנים במסגרת הספרים המפורסמים, וכן ממכתביו הרבים שיצאו לאור לאחרונה בשלושת הכרכים "אוסף מכתבים", והר"מ שליט"א בהפץ לב פתח פיו בחכמה והשלים עמי בעל-פה דברים שלא נדפסו בספריו, או שנכתבו רק בחלקם וכיוצא בזה, וזאת בידעו שדבריו ימצאו מקום נכבד בבטאון החשוב "אבקשה", לקראת יום היארצייט, כשהוא אף מביע את שמחתו על הבטאון המפואר, מתוך ציפייה שיתגדל ויתקדש שמו יתברך בעולם על ידו.

"ותלמוד תורה כנגד כולם"

תחילת שיחתנו עם הר"מ שליט"א (בשבוע פרשת בלק תשע"ז) היתה אודות בקיאותו הגדולה של רלווי"צ במרחבי התורה בבהירות נפלאה, נענה ואמר:

זכרן גדול היה רבי לוי יצחק, מידת זכרונותו בתורה היתה מדהימה, והרי כל ימיו עד סוף שנותיו לא פסק פיו מגירסא, כי היה שקדן עצום שהספיק ללמוד כמויות עצומות בכל מקצועות

התורה והכל נשאר חתום וצרור בזכרוננו המיוחד שחננו הבורא ית"ש.

והוסיף הר"מ שידוע לו שמלבד כל זאת סיים בכל שנה גם את הזוהר הקדוש, בלמדו מדי שבוע בשבוע את הזוהר של הפרשה השייכת לאותו שבוע. וכמובן שהיא עבודה קשה שבמקדש, כידוע לכל לומד בספר הזוהר.

הר"מ שליט"א סיפר לי, ששמע בעצמו מרלווי"צ שהתבטא כי מאז עלותו לארץ ישראל, מקום מנוחת התנא האלקי הרשבי" זי"ע, אינו יכול להבין איך אפשר שלא ללמוד את ספרו. אי לכך הקפיד כאמור לסיים בכל שבוע גם את הזוהר על הסדרא מלבד שאר כל שיעוריו. והר"מ הוסיף: רלווי"צ גם אמר לי פעם שבמשך שלושים שנה, מאז בואו ארצה, הספיק לעבור על הזוהר כשלושים פעמים בסדר לימוד שבועי כנ"ל. "כיצד הצלחתם לעשות זאת?" - שאלתי אותו, "והרי יש שבועות שהזוהר הוא בן עשרות דפים ויותר!", ורלווי"צ השיב לי בנימה של תמיחה: "פארוואס נישט?" (=מדוע לא?), מחלקים את דפי הזוהר לשבעה חלקים, ובכל יום לומדים חלק אחד. אמנם, סיים רלווי"צ, באופן כזה יוצא שלעיתים יש ללמוד ביום אחד עשרים דפים ולעיתים רק דף וחצי, הכל כפי מנין הדפים בזוהר של אותו שבוע, אך בעיקרו של דבר: מה כאן מקום לקושי?..."

אכן, כאן בארץ ישראל, ניכרה לעין כל התמדתו ושקידתו הגדולה של רלווי"צ בלימוד התורה - כאחד משרידי אומן בתפארתה, ששם היתה השקידה על התורה יסוד מוסד בקרב עובדי ה' המיוחדים שעליהם הרבה כל כך לספר - כשרבים היו עדים לסדר יומו שכלל לימוד שבעה-שמונה דפי גמרא ביום, כחמשה דפים שולחן ערוך, שיעורים קבועים במדרש ובמשניות, כשאת כל אלו היה מתחיל ומסיים שוב ושוב מדי שנה בשנה! וכמובן ספרי רבינו הקדוש ששקד על דלתותיהם

כמה זרחו פניו כאשר היה מזכיר את המידה היקרה של "ישוב הדעת", כמה חפץ היה להנחילה לשומעי לקחו ומקורביו. "אה, 'ישוב הדעת', 'געוואלד', ווי איז מען זוכה צו דעם?" היה מתבטא בערגה. גם את עבודת התבודדות שכל כך הקפיד עליה, 'ברייח התיכון' לכל עבודותיו בימי חייו, שנכל הנראה לא החסיר מלקיימה ולו יום אחד במשך שבעים-שמונים שנה רצופות - היה מכנה "ישוב הדעת"

רבי מרדכי צוקרמן זצ"ל

"שום חיזוניות, כמעט נולו פנימיות... - לזה התכוון רבי נחמן!"

צילום מכתבו של הרה"ג ר' מרדכי צוקרמן זצ"ל המתפרסם לראשונה בו מובאת התרשמותו העמוקה מדמותו הנאצלת של רבי לוי יצחק ז"ל

לפנינו מכתב נפלא בו מובאת עדות אישית שנכתבה בידי הגאון הגדול ר' מרדכי צוקרמן זצ"ל מגאוני וצדיקי ירושלים ותלמידו המובהק של ה'חפץ חיים' זיע"א, המספר על התרשמותו העמוקה והבלתי נשכחת מדמותו המיוחדת, הפנימית והנעלית של רבי לוי יצחק זצ"ל מתוך היכרותו אותו בעת ששהה במעונו בעיר 'לודז', בדרכו לארץ ישראל. שם הקים ר' מרדכי ז"ל בצדקתו מרכז 'הכנסת אורחים' לפליטי המלחמה, ומתוך מאות רבנים וראשי ישיבה ובני תורה ששהו בה נותרה חקוקה דמותו וישרותו של ר' לוי יצחק ז"ל בלבו יותר מכל.

את מכתבו זה כתב ר' מרדכי ז"ל לבקשתו של ר' מרדכי לסקר ז"ל עבור הספר הנודע "איש חסידך" שכתב לתולדות חותנו ר' לוי יצחק ז"ל. צילום מכתב זה רואה אור כאן לראשונה.

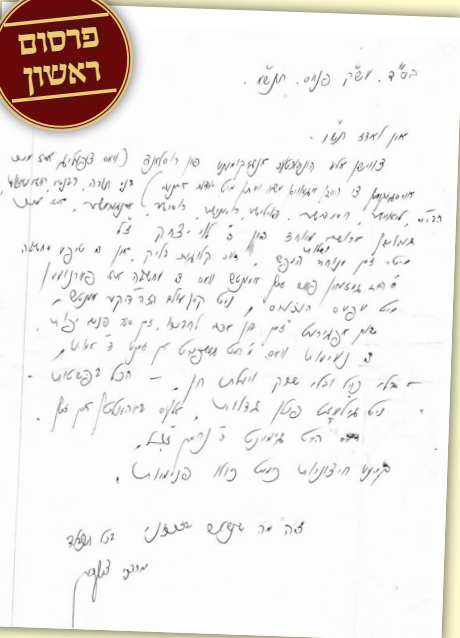
שעות רבות בכל יום והיו שגורים על פיו. בעייני ראיית לא פעם, בעלותי אל ביתו אשר ברחוב דבורה הנביאה בשעות שלפני הצהריים, לאחר שכבר קם משנת הבוקר שנועדה להשלים את שעות שינת הצהרי השני של הלילה, היה יושב ליד גמרא גדולה ללמוד את דפי היום, והיה כל כך שקוע בלימודו כך שכמעט לא הרגיש בנכנס, אלא לאחר שהרבנית הודיעה לו, כיסה את הגמרא הפתוחה במגבת מיוחדת שהיתה מונחת לפניו לצורך זה, וקיבלני בסבר פנים יפות ובחיוך על פניו: "וואס מאכסטו? וואס הערט זיך ביי דיר?" (=איך אתה מרגיש? מה נשמע אצלך?) וכיוצא בכך ושווח עמי על הענין שלשמו באתי (שבדרך כלל היה זה בבחורתי, בשנות לימודי בישיבת ברסלב בבני-ברק שהיתה ציפור נפשו ונקודת לבבו "דעם רבינס ישיבה", ורצה לשמוע מהנעשה שם ומתמיד יעץ את עצמו המחכימה).

אגב, פעם, בשנות בחורתי, באמצע הריקודים הנלהבים של שמחת תורה בהיכל השול, פנה אליי ואל ידידי הרה"ה רבי אליעזר גלבך שליט"א נכדו של רבינו הק', ואמר לנו: אתם עומדים להתחיל את זמן החורף, בישיבה, ובכך, בחזר ישיבה, ובפרט בישיבה של רבינו, צריך ללמוד 24 שעות, לא פחות!...

כמובן שמיד הסביר את עצמו, שאם אכן שקועים היטב בלימוד בשעת הסדרים, אוי כל העשיות של כל היממה נחשבות ללימוד תורה, כי כולם הם בגדר נטפלים לתורה והכשר לתורה...

בשנים מאוחרות יותר, כאשר כהו עיניו, סידר לעצמו חברות שהיו באים אל ביתו ברצף, זה יוצא וזה בא, והם היו מקריאים לפניו את שיעוריו בגמרא, שולחן ערוך ומשניות וספרי רבינו הק' וכו', וכולם היו מספרים פלאות, שלמרות שעייניו כבר כמעט ולא ראו - היה מדי פעם עוצר את הקורא באמרו: טעית בלשון הברטנורא או בלשון הרש"י בגמרא, בשולחן ערוך, וכיו"ב, ומי יימר בספרי רבינו הק' שבהם היה לו בקיאות מופלגת,

בס"ד עש"ק פנחס תנש"א
אין לאדו תש"ו.

צווישן אלע הונדערטער אנניקומענע פון רוסלאנד (וואס צופעליג איז מיר אויסגיקומען צו האבן א געוויסן משא ומתן מיט יעדן איינעם) בני תורה, רבנים, ראשי ישיבות, רבי'ם, ליטווישע, חסידישע, פוילישע, רומינישע, רוסישע, אונגארישע, איז מיר געבליבן א רושם מיוחד פון ר' לוי יצחק ז"ל. מיט זיין מנוחת ושלוות הנפש, דער קלוגער בליק, און די טיפע מחשבה, כ'האב געזעהן פאר זיך א מענטש וואס די מחשבה איז פארנומען מיט עפעס העכערס, ניט קיין עולם הזה/דיקע מענטש, שוין אפגירעט זיין בין אדם לחבירו, זיין סבר פנים יפות, די נעימות וואס מ'האט געשפירט אין זיינע ד' אמות - בלי כחל וכלי שרק ויעלת חן - הכל בפשטות, ניט געלאזט פילן גדלות, אלעס באהאלטן אין זיך, דאס האט גימיינט ר' נחמן זצ"ל.

קיינע חיזוניות כמעט כולו פנימיות.
זה מה שנשאר בזכרוני
בכל הכבוד
מרדכי צוקרמן

תרגום המכתב ללש"ק:
בלאדו תש"ו

מבין כל מאות הפליטים שהגיעו מרוסיה (שנדמן לי לבוא במשא ומתן מסוים עם כל אחד ואחד מהם) בני תורה, רבנים, ראשי ישיבות, אומראר'ים, ליטאים, חסידים, פולנים, רומנים, רוסיים, הונגרים, מבין כל אלה נשאר לי רושם מיוחד מר' לוי יצחק ז"ל...

עם מנוחת הנפש המיוחדת שלו, המבט הנכון והפיקח, והמחשבה העמוקה... ראיתי לפני אדם שמחשבתו תפוסה ועמוקה בדברים נבזרים יותר, אין הוא אדם של 'עולם הזה', שלא לדבר על ה'בין אדם לחבירו' שלו, ה'סבר פנים יפות' שלו, הנעימות שחשו בו' אמות שלו - בלי כחל וכלי שרק ויעלת חן - הכל בפשטות, נמנע מכל גינונים של גדלות והתנשאות, הכל מוצנע וגנון בפנימיותו, אכן לזה התכוון ר' נחמן - - שום חיזוניות, כמעט כולו פנימיות...

זה מה שנשאר בזכרוני
בכל הכבוד
מרדכי צוקרמן

הגדלות שנחשפה במצוקת העיתים

תשובה ופסק הלכה – הנחשף לראשונה – ששיגר ונחתם בידי רבי לוי יצחק בנדר ז"ל אודות 'היתר עגונה' בעת ששימש כאב"ד במחנות העקורים 'באד-רייכנהאל' בגרמניה לאחר המלחמה

את המשרה על שכמו. אכן תיכף ומיד כשעלה ארצה חזר ועטה עליו את מלבוש התמימות והפשיטות האהוב, והתנהג באמת ובאמונה בעונה ושפלות מבלי לבלוט כלל.

לפנינו מכתב בכתב יד (שלא נודע עד היום) תשובה ששלח ר' לוי יצחק (בשנים ששהה במחנות) לגאון הגדול רבי משה אליעזר פראמאוויטש זצ"ל אב"ד ציזלסהיים, מחבר ספרי שו"ת בהלכה - הנוגע לענין מסובך של התרת אשה מעגינותה, שזה היה כאמור אחד מפעולותיו הקדושות של ר' לוי יצחק בשהותו במחנות הללו באותם שנים.

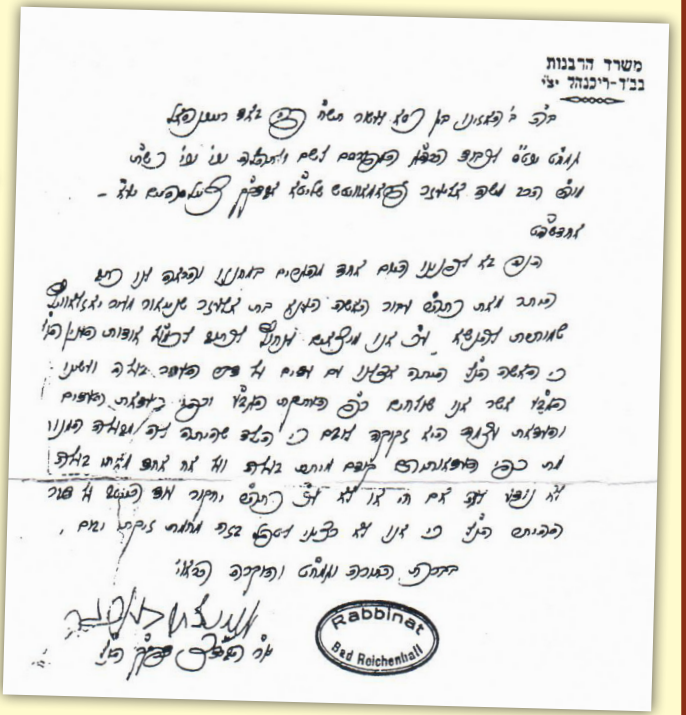
גאון זה שלח לר' לוי יצחק בידי שני אנשים כתב היתר נישואין לאותה אשה, ורצה שר' לוי יצחק ראש הב"ד ובית דינו יטפלו במקרה זה. בתשובה המופיעה כאן, כותב רלווי"צ שאמנם היתה כאן גביית עדות על מצב בעלה הנפטר, אך מהודאתה עצמה נודע לר' לוי יצחק שיש לבעלה אה והיא זקוקה ליכוס ולחליצה ממנו, ולכן אינו חפץ לטפל בשאלה זו מחמת זיקת יכוס.

על המכתב תחום: לוי יצחק בענדער - יו"ר הבד"צ דק"ק באד רייכנהאל. (התורה והברכה להגה"ח ר' אהרן אויסאביל שליט"א על שהעניק לי את המכתב המתפרסם כאן לראשונה. ב.פ.)

כל ימיו אשר היה הסתיר ר' לוי יצחק את קניני וידיעת התורה שרכש בהתמדתו העצומה. במקום אחד ויחיד נאלץ היה לגלות טפח מגדלותו האדירה בתורה ובכוח ההוראה וההכרעה שניחן בה.

היה זה בתקופת שהותו הממושכת במחנות העקורים 'באד-רייכנהאל' בגרמניה לאחר המלחמה, שם בילה למעלה משנתיים - מסוף שנת תש"ו ועד תחילת שנת תש"ט, בדרכו לארץ הקודש. במחנות אלו שהו אלפי פליטים ופליטות אודים מוצלים מאש הכבשנים, ומאות רבות של שאלות עגונות התעוררו והעיבו על חיהם. בראות ר' לוי יצחק את המצב העגום אזור כגיבור חלציו, הקים בית דין במקום ועמד בראשו, תוך שהוא צולל בעמק דברי הפוסקים יומם ולילה ומכריע על פיהם הכרעות הרי גורל.

היתה זה 'הוראת שעה' במקום שלא היה בנמצא איש שיטול

משרד הרבנות
בבד-רייכנהאל יו"א

ב"ה ב' האזינו בין כסא לעשור תש"ה, פה באד רייכנהאל

נמח"ט (-) גמר תמימה טובה) וכמ"ס (-) וכל טוב סלה) לכבוד הרה"ג המפורסם לשם ולתהלה וכו' וכו' כש"ת מוה"ר הרב משה אליעזר פראמאוויטש שליט"א אבדק"ק ציזלסהיים יע"א

אחדשה"ט (-) אחר דרישת שלומו הטוב)

הנה בא לפנינו היום אחד מהגרים במחנות, והראה לנו כתב היתר מאת כתה"ר (-) כבוד תורתו הרמה) עביר האשה הענא בת אלעזר שנייאור מעיר יאולאוויין שמותרת להנשא, ע"כ אנו מוצאים לנהוץ לכתוב לכמע"ל (-) לכבוד מעלתו) אודות הענין הנ"ל, כי האשה הנ"ל היתה אצלנו עם עדים על דבר העדר בעלה, ועשינו הגב"ע (-) הגביית עדות) אשר אנו שולחים ר"פ (-) רצוף פה) העתקת הגב"ע, וכפי העדאת העדים והעדאת עצמה בעלה. זקוקה ליכוס, כי הילד שהיתה לה מבעלה המנוח - מת כפי העדאותיהם קודם מיתת בעלה. ועל אה אחד מאחי בעלה לא נודע לה אם חי או לא, ע"כ כתה"ר יחקור עוד היטב על דבר ההיתר הנ"ל, כי אנו לא רצינו לטפל בזה מחמת זיקת יכוס.

בברכת התורה ונמח"ט והוקרה הראוי'

לוי יצחק בענדער

יו"ר הבד"צ דק"ק הנ"ל

בהתמדתו, בכך שלא ביטל רגע אחד לשואם, וכן בכוח הפסק שלו, ולא לחינם מינוהו לראש בית דין שבו היו השנים האחרים גם הם גדולי תורה, ואחד מהם כיהן לאחר מכן כרב גדול בארץ".

פרק מיוחד נורא הוד של מסירות נפש לה' ולתורתו וזיכוי יהודים רבים שבורים ונדכאים ועמידה על פרצות שונות והעמדת הדת על תילה כתורה וכהלכה - רשם רלווי"צ באותו מחנה

מידו, וגם כשהביאו לפניו דיני תורה, שהוא היה הפוסק והמפשר בין בעלי הדינים, הרי שבין דין תורה אחד למשנהו היה שונה במשניות הקטן שלא מש מידו, והיה קורא לעברו: "משה, בא תאמר אתי משניות!".

"מה אומר לך?", חזר המזכיר ר' משה כמה פעמים בהתפעלות עצומה, "היו שם במחנה גדולי תורה, אך רלווי"צ בלט ביניהם, בתמימותו,

עד שניתן לומר שממש כל מילה ומילה היתה חרותה בזכרונו ככתבה וכלשונה.

אגב, בענין שקידתו העצומה בכל תקופות חייו, גם בהיותו במצור ובמחנה העקורים (באד-רייכנהאל - כדלהלן) לאחר המלחמה, שמעתי עדות נאמנה מפי ר' משה ברייט ז"ל מזכיר הבד"צ שהוקם שם (ורלווי"צ היה יושב-ראש הבד"צ) שבכל עת שהותו במחנה, במשך כשנה וחצי לא מש הספר

הסבל והתלאות שלא העיבו מאומה על הישוב הדעת של רבי לוי יצחק ז"ל

סידור תפילה שנטל עמו כיצידה לדרך הארוכה, ופיו לא הפסיק מלמלל. שעות רבות לא פסק פומיה מגירסא, מתענג על התורה הקדושה, רוכש עוד דף גמרא ועוד פרק משניות, ואין לו בעולמו אלא התורה הקדושה. לולא תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי... בימי אפילה אלו גבה רלוי"צ והתרומם טפה וטפחיים מעל כל הסובב אותו, כאשר הוא לומד ולומד... בעוד שעותיו סדורות ורגעיו מדודים, לתדהמת הכל גם שם ברכבת הגומעת מרחקים עצומים ידע היטב את זמני התפילות, סיום זמן קריאת שמע, שקיעת החמה ועת הצות.

ובהגיע שבת קודש... כאשר שבת המלכה פרשה כנפיה על יושבי הרכבת העייפים והמעונים - השתנו פניו של רלוי"צ לחלוטין. הוא התפלל בניעומת, וזימר זמירות, משל יושב הוא בראש השולחן ב"בית מלכותו" אשר באומן

הנאתו ואושרו האמיתי של רבי לוי יצחק - היו מכל פרט בעבודת ה' שזכה לחטוף בהאי עלמא. כגון כשהיה לומד את שיעוריו הקבועים בין מנחה למערב ב"שול", היתה ניכרת עליו הנאה רוחנית וחדוות הנפש, הן מעצם לימוד התורה ברבים, והן ממה שזיכהו השי"ת לחבר את היום ולילה בתורה, והפיק שמחה עצומה גם מדברים שגרתיים שחזרו על עצמם מדי יום ביומו, ותחושת שמחה זו הצליח להקרין על סביבותיו

כדאי להביא כאן את תיאור יסורי הדרך שחו ברכבת מסמרקנד, לשם גלו רלוי"צ וחתנו, בדרכם למחנה הפליטים בבאד-רייכנהל שבגרמניה בשנת תש"ו, כפי שהעלה על הכתב חתנו רבי מרדכי לסקר ז"ל:

חודש שלם שהו ברכבת שנסעה מסמרקנד לגרמניה, בטלטולים קשים בקרון מחניק... ודוקא בימים אלו שהיו בבחינת לא יום ולא לילה - גבהה קומתו של רלוי"צ והקרינה על כל סביבותיה. אדם ניכר בשעות קשות, ק"ו בתקופה ארוכה של ימים ושבעות רצופי סיוטים קשים. ועל רלוי"צ - העידו נוסעי הרכבת - כמעט ולא ניכרו אותם ימי הסבל והתלאות.

יושב היה בין "ערימות" אדם שנדהסו לתוך הקרונות כדי לטעום טעם החופש בסוף הנסיעה, אך דומה כי הוא איננו שם כלל, כי אם בבית המדרש בעיירה... בידו ספר: משניות, גמרא או

מיום עמדו על דעתו ועל דעת קונו ית"ש ועל דעת רבו, שאותו זכה לידע ולהכיר בהיותו כבן שיבסר, ולא עזבו עד נשימתו האחרונה ועד בכלל.

ואת השיחה הזאת סיים הר"מ שליט"א באמרה ששמע מרלוי"צ עצמו על מאמר חז"ל (שבת קכ"ט) "לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו, ואפילו קורות ביתו, ויקח מנעלים לרגליו" - היינו שישים "מנעולים" חזקים ל"הרגליו" הגשמיים, ויחזיק עצמו תמיד כעבד לקונו למלאות רצונו, ועל זה ימכור הכל - כי זה כל האדם, ונכונים הדברים למי שאמרם.

ובעסקנו בסיפור הנהגותיו הק' של רלוי"צ - חשוב ביותר לבני דורנו לשמוע ולהתבונן אודות מעלת מידה זו של ישוב הדעת, שבומננו אנו כה רחוקים ממנה לדאבוננו, כאשר בהילות הנפש והדעת שולטת בכל.

"בימי חורפי", סיפר הר"מ לכותב הטורים, "כשלמדתי אצל הגה"צ רבי יהודה הורביץ זצ"ל (המכונה רבי יודיה), שמעתי ממנו שהיה אומר, שאחר מלחמת העולם הראשונה שזעזעה מוסדות

רבי לוי יצחק בתפילת שחרית בביתו בערוב ימיו (באדיבות ג. נ.)

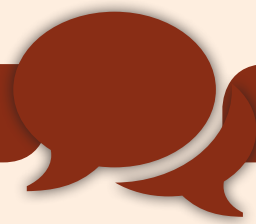
העקורים באד-רייכנהאל שבגרמניה (על הסיפורים הנפלאים שארעו שם בחסות רלוי"צ - ראה בספרי "איש חסידך" עמודים רמא-רסט).

ישוב הדעת של דורות קדומים

אכן, העמידה העקבית הבלתי מתפשרת על סדריו ועל שיעוריו של רלוי"צ, כמו על יתר הנהגותיו בעבודת ה', בעקביות מדהימה שכזאת, הקרובה למסירות נפש - סוג עבודה השייכת לכאורה לבני דור או דורות קדומים, יש לשייכה ללא ספק ל"ישוב הדעת" המיוחדת בה נתברך, מושג נאצל שלא מש מלשונו של רלוי"צ. 'אה, ישוב הדעת'... כמה זרחו פניו כאשר היה מזכיר את המידה היקרה של "ישוב הדעת", כמה חפץ היה להנחילה לשומעי לקחו ומקורביו. 'אה, ישוב הדעת', 'געוואלד, ווי איז מען זוכה צו דעם?' (=גיזואלד, איך זוכים לכך?) - היה מתבטא בערגה. גם את עבודת ההתבודדות שכל כך הקפיד עליה, 'בריח התיכון' לכל עבודותיו בימי חייו, שככל הנראה לא החסיר מלקיימה ולו יום אחד במשך שבעים-שמונים שנה רצופות - היה מכנה "ישוב הדעת".

סיפורים מופלאים מתהלכים בקרב תלמידיו, יודעיו ומכריו, אודות העקביות העצומה של רלוי"צ בעבודותיו ובסדריו שממנה לא יכלו להזיזו כמלוא נימה, יהיה מה שיהיה.

והר"מ שליט"א אמר, כי כך שחו מכיריו של רלוי"צ, כי קל יותר להזיז קיר עב ברוחב שש אמות מלהסיט את רלוי"צ וזו כלשהו מסדר הנהגה או מעבודה כל שהיא, בהן נהג ללא כל שינוי עד כדי מסירות נפש עשרות רבות של שנים רצופות,

בתוכחה שכפי פירוש הראשונים כוונת ה"מחלה" הזו היא "שלא ישמח במעשיו, וידאג אחר יגיעתו". גם בדורנו כיום רואים אנו בעינינו את השינוי השלילי בין ההוה הנוכחי להעבר הקדום, במה שזכינו לראות ולהכיר כמה אישים כאלו, שרידי דור הקודם, ששמחת חיים תמידית היתה נסוכה עליהם, ותדיר צהלתם על פניהם ממה שחננם הבורא ית"ש".

"אחד מהם הוא ללא כל ספק מיוחדנו החסיד המרומם הרה"צ רבי לוי יצחק זצ"ל - ממשיך הרי"מ שליט"א - שעדיין רוחו חיה בקרבנו ושיחותיו עדיין מהדהדים בחללו עולמם של אנשי שלומנו, שפניו האירו מישוב הדעת תמידי, ומשמחתו בסדר יומו הרגיל (למרות סאת יסוריו הגדושה שאכמה"ל), כמו בשלוש תפילות השגורות בכל יום ובסדרי לימודיו הקבועים וכיו"ב. כמו גם בהנהגות גשמיות פשוטות, כשהיה קונה בעצמו מצרכי מזון והביאם לביתו, היה חש רגש של שמחה, והיה מודה לה' על כל הטוב שהנחילו.

"לא פעם פגשתי את רלוי"צ בהארת פנים מיוחדת כשחזר מהשוק במאה שערים בשעות הבוקר (כמובן לאחר לילה של עמל עבודותיו הק') ובידו ככר לחם (או שווארצן ברויט) וצרוור ירקות (עגבניות ומלפפונים), הוא הביע את שמחתו על טובו של הקב"ה שהשפיע לו, והבעת פניו המאירה והשמחה פירשה היטב את הברכה "הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים...". חן מיוחד היה לו לרלוי"צ כאשר נהנה מטובו של הקב"ה אפילו ברכישת ככר לחם וקילו ירקות בשוק".

"הנאתו ואושרו האמיתי - ממשיך הרי"מ - היו מכל פרט בעבודת ה' שוכה לחטוף בהאי עלמא, כגון כשהיה לומד את שיעוריו הקבועים בין מנחה למעריב ב"שול", היתה ניכרת עליו הנאה רוחנית וחדוות הנפש, הן מעצם לימוד התורה ברבים, והן ממה שזיכהו השי"ת לחבר את היום ולילה בתורה (כפי שהוא עצמו היה מדבר על זה הרבה, שצריך לחבר הן את היום והן את הלילה בתורה ותפילה כמובא בשל"ה הק' ועוד), והפיק שמחה עצומה גם מדברים שחזרו על עצמם מדי יום ביומו, בשגרתיות מעייפת לכאורה, ותחושת שמחה זו הצליח להקרין על סביבותיו".

אגב, באותה שיחה הוסיף הרי"מ שיחה נאה שמשמעות עמוקה יש בה גם לדורנו דור יתום: הכרתי את ר' לוי יצחק וכן הכרתי גם את הגה"צ ר' אברהם שטערנהארץ זצ"ל אב"ד דקרימענטשוק, אמנם הם היו שני סוגי אנשים, בתכונת נפשם

רבי לוי יצחק בשמחת אחד ממשפחתו כחודש לפני הסתלקותו (באדיבות ר' משה נפתלי טייטלבוים)

**ר' יעקב מאיר שליט"א
אמר שהוא אוהב לעמוד
בשעת התפילה קרוב
לרבי לוי יצחק לראות את
ה"ברען" של יהודי זקן
שכבר עבר את ה'גבורות',
כיצד הוא מתפלל מילה
במילה בהתלהבות
ומתנועע, "און ס'האט
געקאכט פון אים" כעובד
ה' צעיר בשיא תבערתו
לעבודתו יתברך שמו**

תבל (שרלוי"צ היה כבר בערך בשנה ראשונה לנישואיו סמוך על שולחן תמיו הצדיק רבי אהרן מקיבליטש) אמרו יודעי בינה, שרואים בחוש את הירידה הגדולה בשמחת החיים הרגילה והטבעית בבני אנוש מכפי שהיתה מקדמת דנא, מלפני המלחמה. גם היה ניכר הבדל מהותי בין אלו שנולדו לפני המלחמה לבין אלו שנולדו לאחר המלחמה. וזה בא לידי ביטוי בהנהגות האדם ברוחניות ובגשמיות גם יחד. בימי קדם היה כל בעל מלאכה נהנה ממקצועו וכל פועל מעבודתו ומקבלת ה'משכורת' מדי חודש תמורת עמלו ויגיע כפיו, כל אחד חש שמחה ושלוות הנפש, פחות או יותר, בסדר יומו, בקרב משפחתו, ממקום מגוריו ומבית תפילתו וכו', וכו', ואילו לאחר המלחמה העולמית הראשונה - סח רבי יודל'ה מי שכידוע התפרסם כאחד מעובדי ה' המופלגים וממביני המדע של הדור הקודם שחי את שני הדורות גם יחד והכירם היטב - חל שינוי מהותי לגרועותא בשמחת החיים ובשלוות נפש הבריות, ובבחינת קללת "המגערת" הנוכרת

ראו בחוש שאותם יהודים
יראי ה' שהחזיקו עצמם
יחד עם הכלל, למדו בצוותא
והתפללו בצוותא ודיברו
שיחת חברים יחד, הללו
עמדו ביהדותם פי כמה וכמה
מאלו שיעבדו את עבודתם
בינם לבין קונם בכל המעט-
לענת. אמנם בתחילה חשבו
שיהודים אלו, המתרחקים
מהקהל, יצליחו להשאיר
נאמנים לה' יתברך עד הסוף,
אך המציאות הוכיחה שאלו
שעבדו יחדיו דווקא הם
הצליחו הרבה יותר

כזה הצליח הבעל דבר ליטול מהם את העבר שלהם
ושבר באמצעותו לרסיסים את כל עתידם.
ולעומת זאת - אמר רלווי"צ - הכרתי יהודים
שכונכרו באמצע שנותם היכן עומדים הם בעולם,
התגברו על עצמם בעוז ותעצומות על ידי קבלה
נאותה לעתיד לשיפור מכאן ואילך. נמצא שנטלו
את עתידם ותיקנו בזה את כל עברם, אשרי להם.
וידועה השיתה הקצרה שהיתה מרגלא בפומיה
של רלווי"צ שאמרה תמיד בנימת געגועים על
שנות שהותו בעיר אומן, שיחה שקנאת סופרים
טהורה היתה שזורה בה:

"איך האב געקענט אידן וואס האבן גוט
געמאכט?! - הכרתי אנשים שעשו עסק נצחי
טוב עם העוה"ז. (לענ"ד: "גוט געמאכט" של רלווי"צ
אין לו תרגום אחר אלא "עסק נצחי טוב עם העוה"ז", אשרי
להם!)

במקהלות עמך בית ישראל

כאשר שח פעם הרי"מ שליט"א על המעלה
הגדולה של התחברות לחבורות יראים והחיים

רבי לוי יצחק בהילולת רבינו, מימין: יבלחט"א רבי יעקב מאיר שכטר,
משמאל: ה'מנחת יצחק' גאב"ד ירושלים זצ"ל (באדיבות ג.ג.)

עד יומו האחרון...".

"איני אוהב חסיד זקן..."

הרי"מ שליט"א אמר לי לפני שנים שהוא אוהב
לעמוד בשעת התפילה קרוב לרלווי"צ (ואכן מקומו
הקבוע של הרי"מ בשול' בשנים ההם היה ליד הבימה, סמוך
ונראה למקומו של רלווי"צ בשמאל ארון הקודש) לראות
את ה"ברען" (=התבערה) של יהודי זקן שכבר עבר
את ה'גבורות', כיצד הוא מתפלל מילה במילה
בהתלהבות ומתנועע, "און ס'האט געקאכט פון
אים" (=ורתה בקרבו) כעובד ה' צעיר בשיא תבערתו
לעבודתו ית"ש. ואמר, שמקובל שאם רואים שאדם
נשאר לו ה"ברען" גם בשנות הזקנה, שכדרך
כלל מצטננים קצח - סימן ששמר על קדושתו
וטהרתו כדבעי בשנות נעוריו, ואנו בעינינו ראינו
שה"ברען" שלו ליווה אותו עד זיבולא בתרייתא.

דיבורים יקרים של "תכלית" - מפי רבי לוי יצחק

ומענין לענין מפי הרי"מ שליט"א: רבי לוי יצחק
ע"ה, יהודי כזה שעבד את השי"ת שמונים-תשעים
שנה ברציפות, אמר לי פעם: הכרתי יהודים רבים,
מהם כאלו שבשנות ה'העמידה', באמצע שנות
חייהם, עשו חשבון נפשם הכולל: היכן הם עומדים
בחיים? "אווואו זענען זיי אין דער וועלט?" ומה
עומד לפנייהם, אלא שעשו זאת במחשבות עצבות
ויאוש ועצבנות יתרה - ניתן כבר לבד להבין
שסיכום גרוע כזה היה להם לרועץ, והבעל דבר נחל
כאן נצחון גדול. כי על ידי סיכום חשוך ומעציב

ובדרך עבודתם וכו', אבל חדי-העין הכירו היטב
במכנה המשותף שביניהם, היה להם את החן
המיוחד והישוב הדעת של ברסלבר חסידים, ובוה
היו שניהם שוים, וכל רואיהם הכירום כי מ"חידר"
אחד יצאו...

"ראיתי גם את ר' אברהם בהיותו מעל גיל
תשעים" - מתאר הרי"מ - לאחר ותיקין וטעימת
פת שחרית היה שב בוריזות, בדעת מיושבת
ובשמחת נפש, בחיות דקדושה וצהלה על פניו,
לבית מדרשו (בקטמון) כשהוא נשען על מקלו,
ומפיו נשמעים אנחות רווחה: אה, יום חדש, יום
חדש... וכך הגיע לבלות את היום בעבודת ה'
ובשיעוריו בש"ס ובשאר לימודי קודש, כך נמשך

לילות החורף המאירים וימי הקיץ הנוראים

אמרותיהם הצרופות של הני תרין רעים אהובים רבי לוי יצחק בנדר ז"ל ורבי שמואל שפירא ז"ל כשקרבו ובאו ימי החורף והקיץ

מאמר קצר מכותב הטורים

עובדי השם הלומדים ב"חיידר" של רבינו, יודעים היטב שצריך להיות עם הזמן, להיות עם "הנקודה השייכת ללבו בעת הזאת", להיות את לילות החורף המקפאים לא מתחת לשמיכת הפוך ("פערינע") אלא להתנתק ממנה בעיצומה של מתיקות השינה ולצאת לה"ניעור בלילה". או לעצום היטב את העינים למול אורות ימי הקיץ הקורצים לנפש הבהמית.

וכן היה רבי שמואל שפירא נוהג לומר: "כמה מתוק וערב הוא העולם הזה למי שלא טעם ממנו כלום, וכמה רע ומר הוא העוה"ז למי ששוקע בו..." החצות בלילות החורף אצל רבי שמעון במירון הוא 'עולם הזה' האמיתי - 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' אבל 'עולם הזה' יש רק לערליכע אידן...

כאשר נוטלים את רביה"ק כמורה ומדריך על כל צעד ושעל; מ"קמץ א - א"ץ ואילך, כמו שהיה מרגלא בפומיה של רלוי"צ, אזי יודעים איך להיות היטב עם הזמן והמקום והמצב.

ורלוי"צ המשיך: את הפירוש הנאות מה נקרא חיי תענוג אמיתיים נתנו לנו אנשי שלומינו בעבר הלא רחוק, גם הנגידים, ה"ברסלבר סוחרים" וגם האביונים שבהם, גם אנשי הדעת וגם פשוטי העם, כולם ידעו כיצד להיות חיים טובים.

כאותו מנהל בנק מאנשי שלומינו שנעל דלתי הבנק לשעה ארוכה כל אימת שהיה מברך ברכת המזון, ואת עולמו ראה בחצות ובלמוד מאמר מרבינו, לעומתו 'הערשקע סמאלער' (ר' צבי מוכר הופת) שאבנטו היה עשוי קש וגבבא מחוסר ממון, וביתו שקירותיו היו מנצנצות מלובן הכפור והשלג - היה הבית היחיד שהאיר בלילות בטפליק מעבודותיו כצדיקי קמאי, ובהלוייתו לא היה אפי' מנין אחד, ואילו בשמים, העידו אנשי הבינה, השתתפו רבבות לקבל פניו.

אם זה רבי מתתיהו הכהן שברח משיבת ראדן כי החפץ חיים כבדו יתר על המידה על הח"י שעות שלמד מדי יום, ושהפך את ר' שלום רבה של אומן המתנגד למעריץ, כי ראה את אנהותיו להשי"ת תוך כדי לימוד עיוני עמוק.

ואם היו אלו הפשוטים שזעקו "קל"ט למנצח"..." מחוסר ידע קרוא, גם אלה וגם אלה, כולם ידעו את תפקידם ואיך להיות עם הזמן. כי כה אמר רבינו: את כל אחד מאנשיי אני מוליך בדרך צדיק של גדול מאד, גם את הפחות שבפחותים מביניהם.

זכרתי ימים מקדם, כאשר בעיצומה של הלילת רבינו הקדוש (או במועדים אחרים של תחילת החורף), בקע קולו של החסיד הוותיק רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל בקול מבשר ואומר: הנה, הנה מתקרב והולך החורף ועמו לילות הזהב, "האט גייען די גילדענע נעכט", כלומר לילות החורף הארוכים בהם ניתן לרכוש אוצרות זהב... עדיין מהדהדים הדברים באזניי, וכל השומעים כבר ידעו במה המדובר...

אמנם היה זה קול מבשר תקוה, אבל גם צליל של תביעה ודרישה נתלוותה אליו. אותו זקן משרידי אומן בשלהבתה, דרוש דרש מקהל השומעים לעמוד על המשמר ולהשגיח שלא ילכו הלילות לאיבוד, כי "לילה לילה יחוה דעת", כל לילה מגלה לרעהו אם יפה ונאה עבר אם לאו, אם הוא יכול להכלל בכלל "לילה" או שכלה בעשן והבל...

ובאותו קול תובעני בלתי מתפשר היה טופח בידו על השולחן ומכריז: צריכים להכנס ל"חיידר" של רבינו וללמוד "קמץ אלף - א", והוא כבר ילמד אותנו כיצד לצבור ימים טובים ולילות נאים. כל יום הוא חדש, כל לילה הוא חדש לגמרי, כל חודש הוא חדש, וכל שכן שינויי תקופות הקיץ וחורף.

וכמו שרבי לוי יצחק היה מכריז על לילות הזהב המאירות עם עלות ריח הסתיו באפו בימי תשרי, באותה מידה, אם כי בגוון אחר, הרגיש עובד ה' הגדול רבי שמואל שפירא את החושך העומד להופיע בעולם עם בוא ימי הקיץ והנסיונות המתלווים להם. וכאשר ריח האביב המשכר עלה באפם של בני אנוש, היה מתאנח וקול גנוחי ונִגְהַת התפרצו מלבו הטהור: "האט קומט שוין דער פינצטערער זומער" - הנה מגיע הקיץ החשוך...

ושני עובדי ה' הללו לדבר אחד נתכוונו, זה בשלו וזה בשלו...

זכרנו, כאשר הייתי אצל הרי"מ שליט"א לפני הפסח (תוך כדי כתיבת והדפסת ספריו) עלתה הצעה על שולחנו, לערוך הגדה של פסח, בליקוט פנינים ופרפראות הנשמעים ממנו תוך כדי אמירתו את ההגדה בביתו לפני בניו ונכדיו שיחיו.

תמה הרי"מ: פנינים?! פרפראות?! בקושי אני מצליח לסיים את ההגדה עצמה, ואם אני מצליח לומר כמה מילים לפני המשפחה הסומכת על שולחני, אינם אלא דיבורים על הוהירות הרבה שצריך בשמירת העינים לקראת הקיץ הקרב!

לה' ולתורתו, היה בכי רע, קשה כשאלו; שררה הפקרות נוראה, ובמיוחד אצל בני הנוער, שכל אחד "הישר בעיניו יעשה", וכמעט בטלו לגמרי התדרים ובתי הספר היהודיים, היות שהעוון

מנשוא, איום ונורא, זקוקים היו לכוחות כבירים של ברזל להשאר שפוי ולא לאבד את הדעת לגמרי מרוב התעללותם בעם ישראל, ובפרט מצבם של ה'ערליכע אידן', היהודים הנאמנים

בצוותא עם קהל ישראל בניגוד להנהגה הבלתי ראויה של היבדלות מן הכלל ועשיית במה לעצמו, אמר בשם רלוי"צ: ידוע שעם תחילת שלטון הקומניזם ברוסיה היה מצב היהודים קשה

העצה של רבי לוי יצחק, הבניות בציון, והעליה לארץ הקודש

סוף הסיפור היה שבחזרו מהנסיעה לאומן, מיד עם היכנסו הביתה מצא את ה"ויזה" מהשלטונות שעמה יוכל בשעה טובה לעלות לארץ ישראל...

אמנם הדבר היה בעיניו למופת מרבינו, אבל בעיקר היה ר' יוסף כהן מתפעל מהבכיה שנגרמה לו על ידי רביה"ק שלא ראה כמותה. ואכן כבואו ארצה התפלל בבית מדרשינו, ובתקופה מסוימת היה הבעל-קורא בראש השנה.

אגב, אחיו הגאון רבי אהרן כהן, היה עובד ה' גדול במיוחד, הוא היה מתפלל שמונה עשרה בהתלהבות רבה מלווה בתנועות עצומות של התעוררות. פעם אמר: כשאני יוצא לרחוב אני מקבל עלי שתי מצוות, שתי "עבודות" שהשם יתברך מבקש ממני: א. "ונשמרתם לנפשותיכם" - להזהר לא להיפגע מהרכבים בכביש. ב. "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" - לא להפגע ברוחניות מראיות אסורות.

מספר הרי"ם שליט"א:

אצלנו בבית הכנסת התפלל יהודי יקר מאד בשם רבי יוסף כהן ע"ה, בשרשו היה מליטא, היה אחיו של הגאון רבי אהרן כהן, ראש ישיבת חברון בעבר.

ר' יוסף הנ"ל סיפר, שנפגש בחוץ-לארץ עם רלווי"צ, וסיפר לרלווי"צ שנפשו יוצאת לעלות לארץ ישראל, אך תמיד הוא מקבל משלטונות הרשע תשובה שלילית, "סירוב", כך קראו לזה. רלווי"צ השיב לו אך זאת: בוא אל הציון הקדוש ותאמר תיקון-הכללי. הוא שמע לו, הגיע אל הציון, אך לא נכנס בפנים, כי היה כהן, ועמד מן הצד ואמר תיקון-הכללי, פתאום נתעוררה לו בכיה נוראה כזאת, לא בכיה של צרות ויסורים, אלא של התעוררות והשתוקקות, ומעולם לא הבין איך הוא יכול כל כך לבכות, כי כלל לא היה רגיל בבכיה. כי ידוע שאתרא קדישא של ציון רבינו הק' גורם לבכיה של התעלות, לבכיה של "בשמך יגילון כל היום" ר"ת בכיה, ובפרט לאלו שבאים שם בפעם ראשונה.

רבי לוי יצחק עם רבי משה ירוסלבסקי (באדיבות ג. נ.)

רבי לוי יצחק עם רבי אלחנן ספקטור (באדיבות ר' נ. שפירא)

החמור ביותר מצד שלטון הרשע באותם ימים היה חינוך הנוער ליהדות, ובמצב כזה "מה יעשה הבן ולא יחטא". הכפירות והאפיקורסות של "לית דין ולית דיין" רח"ל שלטה שלטון ללא מצרים, וצערם של יראי ה' היה עד לב השמים.

אז - סיים רלווי"צ - ראו בחוש שאותם יהודים יראי ה' שהחזיקו עצמם יחד עם הכלל, למדו בצוותא והתפללו בצוותא ודיברו שיחת חברים יחד, הללו עמדו ביהדותם פי כמה וכמה מאלו שעבדו את עבודתם בינם לבין קונם בכל המעט-לעת. אמנם בתחילה חשבו שיהודים אלו, המתרחקים מהקהל, יצליחו להשאיר נאמנים לה' יתברך עד היום, אך המציאות הוכיחה שאלו שעבדו יחדיו דווקא הם הצליחו הרבה יותר.

היכן המדרש?

מספר הרי"ם שליט"א: פעם למדתי בפני הציבור את דברי חז"ל במדרש על הפסוק (קהלת ד' ט') "ומצא בה איש מסכן וחכם" זה יצר טוב. ולמה קורא אותו 'מסכן', שאינו מצוי בין הבריות. והסמכתו לזה ממדרש נפלא וזה לשונו: "אמרו בהגדה, אליהו (הנביא) זכור לטוב, היה הולך עם

ממילא עבירה היא מות], וסר"ח העודף. והתורה והמצוה כבשר בריא ושמן ובזול מאד ואין קונה". זכרני שכשמע ר' לוי יצחק את המדרש התפעל ממנו מאד, ושאלני כמה פעמים למקורו של המדרש באמרו כי במדרש המוכר לו, הוא לא נמצא.

אמנם המדרש הזה מובא בספר "לב דוד" להחיד"א (פרק כ"ב ו') אבל במדרשים שלנו הוא לא נמצא. ככל הנראה החיד"א ראה מדרש זה באיזה מקום. וזה מראה אגב, על בקיאותו של רלווי"צ במדרש, שיכל לומר בהירות ובוודאות שבמדרש שלנו הוא לא נמצא, ואכן רלווי"צ התפעל מאד מתוכן המדרש, והפציר לדעת מקורו, ולא נרגע עד שהראיתי לו שהוא מובא בחיד"א.

נפש טהורה

הרי"ם שליט"א סיפר: כאשר תיאר פעם רלווי"צ

רבי יהושע בן לוי. בלכתם בדרך הראה לו אליהו ז"ל רחוב אחד גדול, ושם קיבוץ גדול [של אנשים ש]יצאו נצבים על המקח [לקנות] בחנות אחת, ודוחקים זה את זה [כי רצו כולם לקנות]. והלכו שם רבי יהושע בן לוי עם אליהו ז"ל, ואגב דוחקא המה ראו שבחנות ההיא מוכרים בשר כלב סרוח, וכל ליטרא בדינר [סכום רב], ועל זה נדחפים כולם, כי כל אחד טורח להקדים לחבירו. והלכו לדרכם. והמה ראו [במקום אחר] רחוב אחד ריקם, ושם חנות אחת מוכרת בשר עגל בריא ושמן, ומוכרת ליטרא בפרוטה [סכום זעום] ואין קונה. ותמה על זה ריב"ל מאד [כאן מוכרים כלב סרוח בדינר שלם, ושם מוכרים בפרוטה אחת בשר עגל שמן, והאנשים נדחקים דווקא אצל החנות הראשונה של הכלב הסרוח], ואמר לו אליהו ז"ל: אל תתמה על החפץ, כי חנות שמוכרים בשר סרוח, משל להמון העם רבים שרודפים בכל כוחם אחר העבירה, בטרחה רבה וממון הרבה, והעבירה ככלב מת [כי הרי המצוה היא חיים נצחיים,

ומזה נובעות התנועות, ואדרבה זו היא אצלי דרך עבודת ה' ואין בזה חלילה שום שמץ זלוול ולעג. ואכן מובא בגמרא שר"א פייס אותו וביקש את מחילתו.

כאשר אמרתי את האימרה הזו בפניי הציבור ישב רלווי"צ לידי, והרגשתי שהיתה לו הנאה מיוחדת לשמע הרעיון הנפלא, ושמעתי איך שלחש בינו לבין עצמו: אוי, איזה אימרה נאה היא! אוי איז דאס א גוט ווארט!

אדם כזה, שעבר עולם סוער וגועש של שתי מלחמות עולם, והכיר היטב את העולם וגם הכיר היטב את עצמו, עשה רעיון זה רושם נפלא אצלו.

"כך פירשו באומן"...

רבינו כותב בליקוטי מוהר"ן (תורה קע"א) על הפסוק "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיים עולם ואלה לחרפות ולדראון עולם" (דניאל יב) שכשנתעורר בעולם שכל חדש שלא היה ידוע עד הנה, על ידי זה "רבים מישני אדמת עפר יקיצו" - שמתעוררים על ידי זה לעבודת השי"ת, לומדים תורה ומתפללים ומתקרבים להשי"ת עד שזוכים לחיי עולם, אבל היות שיש בחירה בעולם, או "ואלה לחרפות ודראון עולם" - שאין משתמשים עם הדעת דקדושה להתקרב אל השי"ת, כי אם כדי לחרף ולבוזת את העולם מכך שרק הם יודעים מזה ואילו העולם ריקים וחסרים מזה, ע"כ תוכן דבריו הקדושים שם.

היה זה בסמיכות לימי ראש השנה, אברך צעיר לימים הייתי ורלווי"צ שהיה אומר השיעור הקבוע בליקוטי מוהר"ן היה צרוד ונצרך לשמור על קולו, שהרי היה בעל התפילה בימים הנוראים, עקב כך אמרתי השיעור במקומו בליקוטי מוהר"ן כחדשיים ימים, בין מנחה למעריב כנהוג (היה זה לפני כחמישים שנה ומאו הפך הדבר לקביעות שהרי"מ היה אומר את השיעור בחודש אלול). ואמרתי הדברים בפנים הספר הקדוש כפשוטם, שלא היתה לי העזה לפרש ולהוסיף שם דברים מדיילי.

וביאר בזה הרה"ק ר' מאיר מפרמישלאן זצוק"ל שבהכרח לומר שאין הכוונה שפניו היו מכוערים בגשמיות, ולא לזה היתה דאגתו של ר"א בר"ש, אלא הוא ראה בו שהוא עושה תנועות משונות, בכל ברכה שעשה ובכל דבר תפילה שהוציא מפיו נענע את ראשו באופן משונה ביותר כמי שרוצה לגרש מחשבות טורדות וקרץ בעיניו והניע את ידיו בתנועות משונות בלתי רגילות, כלל לא כאדם מן הישוב. ור"א בר"ש הוכיח אותו: איך אתה נוהג, כיצד עובד אתה את ה' והרי עומד אתה לפני מלך מלכי המלכים, ואיך מלאך לבך לעשות תנועות משונות ומכוערות כאלו?! כלומר שנראה היה לו כמזולזל וכלועג ח"ו. ועל זה השיב לו אותו אדם: לך למי שבראני, כלומר, אתה נבראת כבנו של התנא הקדוש רשב"י, ויש לך נשמה קדושה וגבוהה מאד, וכאשר אתה עומד להתפלל מאירין לך מיד כל העולמות, ואילו אבי היה אדם פשוט ביותר, ואיני מרגיש שום הארה בתפילה ויש כל מיני מפריעים ומעכבים שסובבים אותי בעת שאני מבקש להוציא מפי איזה דיבור שבקדושה, סבוגי כדבורים, באורח זה אהלך טמנו פח לי, ואני מתאמץ בכל כוחות נפשי לגרשם ולסלקם מאתי,

לפניי את מה שעבר בכלא הנורא ברוסיה שם שהה שבועות ארוכים, אמר לי שלמרות היסורים הגשמיים הקשים שעבר שם, מה שייסר אותו יותר מכל היו דברי הוזהמא והנבלה שיצאו מפייהם של האסירים הבזויים, וזה שמירר את נפשו הטהורה הרבה יותר מכל מה שעבר עליו שם בגשמיות.

איזו אימרה נאה!

שח הרי"מ שליט"א: פעם אחת ישבתי בסעודה שלישית ב'שול', והזכרתי בתוך דבריי בפני הציבור ביאור על סיפור החז"ל הידוע (תענית כ') אודות רבי אלעזר ב"ר שמעון שנודמן לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר, ואמר לו ר"א בר"ש כמה מכוער הוא וכו' אמר לו: לך ואמור לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית וכו', שפירושו הפשוט הוא: מה אתה רוצה ממני, לך להשי"ת כי הוא בראני כך.

והנה לכאורה יוקשה מאד כל הענין הזה, וכי לגבי התנא הקדוש ר"א בר"ש היה הבדל בין צורה חיצונית יפה או מכוערת, והרי כל כולו היה דבקות באלוקות, מהנשמות דאצילות שאין למעלה מהן,

"מה אומר לך? חזר המזכיר ר' משה כמה פעמים בהתפעלות עצומה, "היו שם במחנה גדולי תורה, אך רבי לוי יצחק בלט ביניהם, בתמימותו, בהתמדתו, בכך שלא ביטל רגע אחד לשוא, וכן בכוח הפסק שלו, ולא לחינם מינהו לראש בית דין שבו היו השנים האחרים גם הם גדולי תורה, ואחד מהם כיהן לאחר מכן כרב גדול בארץ"

קווים קצרים לתולדותיו:

ובנס גלוי ניצול בלילה האחרון. עם פרוץ מלחמת העצ השניה ברח לטשקנט, שם התפרסם בין גדולי ישראל הגולים כיחיד סגולה משכמו ומעלה. בשנת תש"ו החל מסעו לאר"י, תחילה הגיע ל'מחנה' בגרמניה (באד-רייכנהאל) שם שהה למעלה משנתיים, שם כיהן כדיין וטיפל בשאלות עגונות, והקים מקואות טהרה ועוד (בפעילות בענייני היהדות עמד בקשר עם הגה"ק האדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל ששהה באחד המחנות הסמוכים).

בתחילת שנת תש"ט עלה לאר"י, ומאז ועד יומו האחרון היה לפיד אש להבערת והארת אורו ודרכו של רביה"ק ליחידים ולרבים ועמוד התווך והרוח החיה לכל ענייני רביה"ק בגשמיות וברוחניות בארץ ובתפוצות הגולה. הותיר אחריו יבול אדיר של אלפי שיעורים ושיחות שחלקם נתפרסמו בספרים רבים. נסתלק כ"ב תמוז תשמ"ט (תולדותיו באריכות בספרי "איש הסייד").

(באדיבות ג. נ.)

מלוה-מלכה עליה הקפיד במסירות כל ימיו. לאחר מכן ברך ברכת המזון במתינות.

לאחר ברכת המזון דיבר עם הרי"מ שליט"א (ולכאורה היתה זו השיחה האחרונה עמו בחייו) על המאמר "כי אני ה' רופאך" (ליקוטי מוהר"ן חלק ב' מאמר א.). קולו של רלווי"צ כמעט ולא נשמע, רק רימוז שיש כאן קושיא, והרי"מ שליט"א לא עמד אז על

רבי לוי יצחק בנדר ב"ר אברהם נח, הוא האיש אשר הבעיר את יקידת אש חסידות ברסלב בארץ ישראל. נולד בגראדזיסק בכ"ג סיון שנת תרנ"ו, בשנתו הט"ו עבר ללמוד בישיבת מאקוב-פולין המעטירה (בפנקסי הישיבה צויין כי מאז הוקמה הישיבה לא היה שקדן כרלווי"צ). שם התקרב לברסלב ע"י רבי יצחק'ל מאטוואצק מחריפי למדני הישיבה.

לקראת מלחמת העולם הראשונה בשלהי תרע"ד נתפרקה הישיבה, הבחורים נסעו הביתה ורלווי"צ נסע לאומן. שם דבק ברבו המובהק הגה"ק רבי אברהם ב"ר נחמן מטולטשין תלמידו המובהק של מוהרנ"ת, ואז החל להידבק בכל ליבו ונפשו בקיום עצותיו של רבינו הק' בקימת הצות ועבודת התבודדות והתפילה בתמימות ופשיטות נפלאים עד יומו האחרון. כבר באומן נחשב בין האריות שבהבורה (כפי עדות החסיד המפורסם רבי'צ אפטר) והתפלל כש"צ בקיבוץ ראש השנה כ"א שנים. ישב בכלא הרוסי עבור הפצת תורה ויהדות, ונידון למות

להיכלו של רבינו

הגיעו ימיו האחרונים של רלווי"צ. לקראת יום האחרון שלו התכונן כל ימיו.

במוצאי שבת האחרון, יומיים לפני הסתלקותו עלה לביתו הרי"מ שליט"א. מצבו של רלווי"צ חמור היה מאד, בקושי רב הצליח לבלוע קזית בסעודה

כשהגעתי לתורה זו, נפל ברעיוני, שאפשר שרבינו כיוון בתורה זו על ענייניו של רבינו עצמו, כלומר שאותן הגילויים העצומים והחידושים שגילה רבינו הקדוש, אותן העצות והדעת דקדושה שלו, יש להשתמש בהם רק כדי ללמוד ולהתפלל ולהתקרב להש"ת באמצעותם, ולא כדי לבא לידי "חרפות ודראון עולם", היינו לבזות ולריב עם העולם שלא זכו לדעת ממה שזכינו לידע. לא לצורך דבר זה גילה לנו רבינו את הגילויים הנפלאים שלו.

בשמוע רבי לוי יצחק את הרעיון, נענה ואמר: כן קיבלתי מוקני אני"ש, שדברי רבינו בתורה זו אכן סובבים על גילוי דעתו הקדושה שלו. וזהו לימוד עצום, שאמנם חייבים להשתמש בדעת דקדושה זה ולהפיק ממנו את מלוא התועלת, להצלת נפשו לנצח, אך יחד עם זאת להתנהג כהוגן וכיאות, וחלילה לא לחרף ולגדף על ידו את מאן-דהו, ורק באופן כזה אכן נוכה שאט אט יתפשט דעת רבינו בעולם ויימלא כבוד ה' את כל הארץ.

תלמידי חכמים מחבנים זה את זה

ואסיים שכדרך יראי ה' המכירים ומוקירים זה את זה ומחבבים זה את זה, זכורני שרלווי"צ היה תמיד מדבר מצדיקי ביהכ"נ, כגון רבי שמואל שפירא, שהיה קורא אותו "הייליגער צדיק" (=צדיק קדוש), וכשישב על כסא ר' שמואל לפני הסתלקותו, כלומר בשני החדשים האחרונים לחייו (כי רבי לוי יצחק הסתלק חדשיים ימים אחרי רבי שמואל), התרגש רלווי"צ ואמר: "איך זיין אויף א ביינקל פון א הייליגן צדיק" (=אני יושב על כסא של צדיק קדוש).

ולהבדיל בין חיים לחיים, תמיד שיבה רלווי"צ את הרי"מ שטעור שליט"א, ובכל הזדמנות ביקש ממנו שילמד בפני הציבור, והעריכו והעריצו מאד בכל לב ונפש. זכורני שלא פעם כשלמד את התורה "בחצוצרות", שם מפליג רבינו במעלת השומע תקיעת שופר מבעל תוקע ירא וחרד - הרים פניו מהספר בהבעה של שביעות רצון ובחן מיוחד ואמר:

"און אז מיר האבן אוא בעל תוקע ווי רבי יעקב מאיר, אהו" (=ואנו שיש לנו בעל תוקע כזה כמו ר' יעקב מאיר, אהו).

כוונתו מחמת חולשת דיבורו.

תוך כדי כך סיפר לו הרי"מ שליט"א שלמד בפני הציבור בסעודה שליטת את התורה ל"ד שצריך לקשר עצמו לנקודה השייכת ללבו בעת הזאת". ואמר בשם הרה"ח ר' שמואל הורביץ זצ"ל שהכוונה היא שבמה שהוא אוזן עכשיו - זאת יעשה בכוונה ובהתקשרות, כגון בעת התפילה להתפלל כהוגן, בעת הלימוד ללמוד כדבעי, בהלכו ברחוב לשמור עיניו כראוי. וזה כוונת רבינו. והרי"מ שליט"א הוסיף, שגם אם אינו עסוק עתה במעשה בפועל - על כל פנים ישתוקק במחשבתו...

הרי"מ שליט"א אמר, שהרגיש באותו רגע שרלווי"צ מרכז את מוחו באיזה ענין לזמן מה.

לאחר מכן בצאתו מאתו, ובהבינו את חומרת המצב, ביקש הרי"מ שליט"א מחתנו ר' מרדכי לסקד ז"ל שיאפשר כבר לציבור להיכנס לביתו שיוכח לפחות להסתכל בפניו הקדושות כמה רגעים...

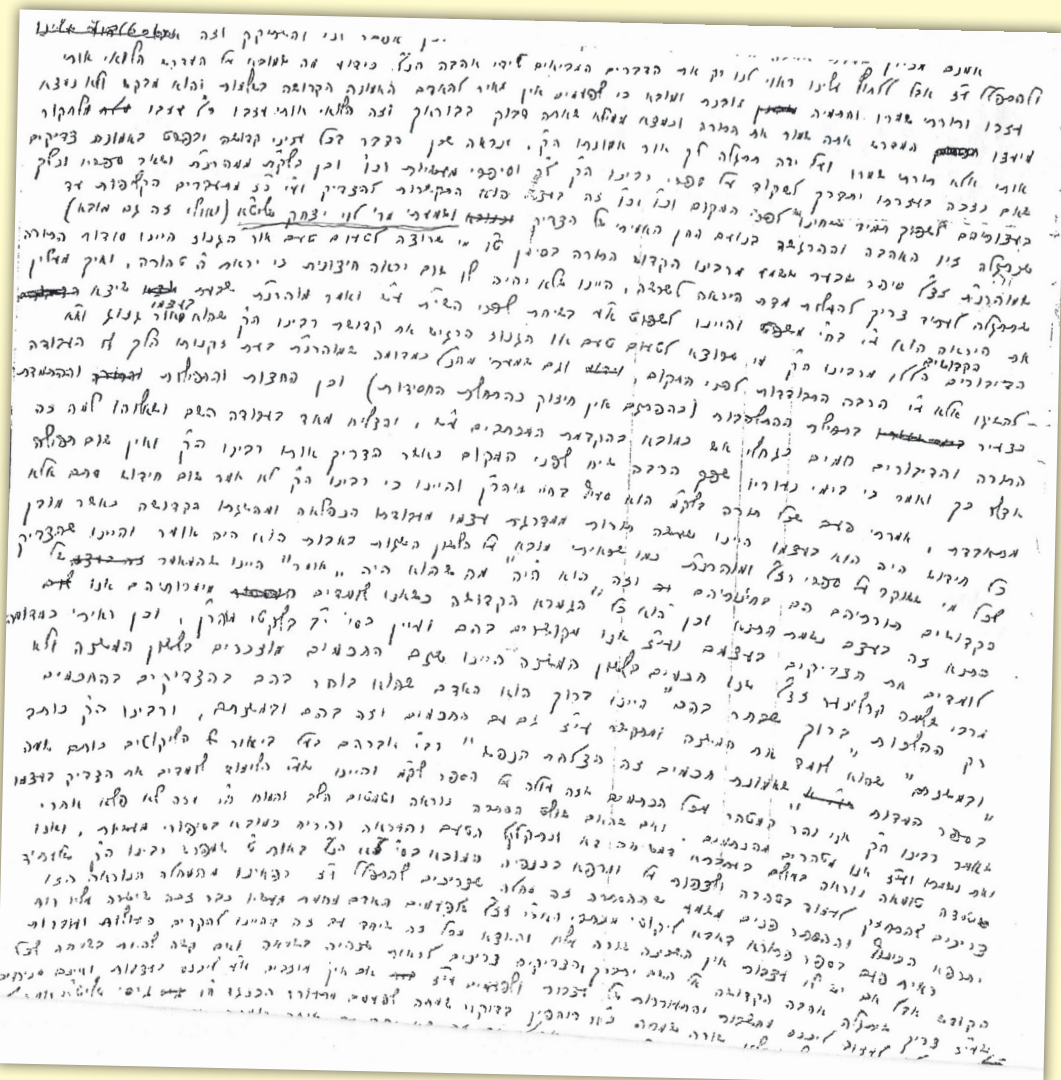
ואכן מאז החלה הנחירה, והתפילות והזעקות בביתו כשהוא שוכב ופניו אל העם - לא פסקו ולא נפסקו עד רגע ההסתלקות שארעה באור ליום שלישי כ"ב תמוז - כאשר כשלוש מאות חסידים זועקים "שמע ישראל" בעת אשר נשמתו של רבי לוי יצחק עלתה להתעדן בגנוי מרומים.

ת.נ.צ.ב.ה.

"ושמעתי מר' לוי יצחק שליט"א ב... הללו מפי רבינו הק' מי שרוצה לט... שהוא בעצמו האור הגנוז, ואי...

מתוך אחד ממכתביו המופלאים של הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א בו מעתיק שמועה נפלאה ששמע מפי החסיד הגדול רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל על דברי התורה "אור הגנוז" בליקוטי מוהר"ן קמא תורה ט"ו

ב שם מוהרנ"ת, שבנת שיצאו הדיבורים הקדושים ש עום טעם אור הגנוז, הרגיש את קדושת רבינו הק' י אפשר להשיגו אלא על ידי הרבה התבודדות

ותורתי שמרו

... כידוע מה שמוכא על המדרש 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו', והתמיה מוכנת ומוכא, כי לפעמים אין מאיר להאדם האמונה הקדושה בשלמות, והוא מבקש ולא נמצא, מיעצו המדרש אתה שמור את התורה, ותמצא ממילא שאתה דבוק בכוראך. וזה 'הלואי אותי עזבו' רצונו לומר עזבו מלחקור אותי, אלא 'תורתי שמרו' ועל ידה תתגלה לך אור אמונתו הק'.

ההתקשרות בצדיק על ידי השקודה כספרים הק'

ונראה שכן הדבר בכל עניני קדושה ובפרט באמונת צדיקים שאם נזכה בעזרתו יתברך לשקוד על ספרי רבינו הק', 'ליקוטי מוהר"ן' ו'סיפורי מעשיות' וכו', וכן ב'ליקוטי תפילות' ממוהרנ"ת ושאר ספריו, ונלך בעצותיהם לשפוך תמיד שיחנו לפני המקום וכו', וכו', זה בעצמו הוא התקשרות להצדיק, ועל ידי כל זה מתבערים כל הקליפות עד שנתגלה זיו האהבה וההרגשה בנועם החן האמיתי של הצדיק.

למעום את קדושת רבינו הק' על ידי התבודדות

ושמעתי מר' לוי יצחק שליט"א (ואולי זה גם מוכא) שמוהרנ"ת זצ"ל סיפר שבעת ששמע מרבינו הקדוש את התורה בסימן ט"ז ('אור הגנוז'): מי שרוצה למעום טעם אור הגנוז היינו סודות התורה שתתגלה לעתיד צריך להעלות מדת היראה לשרשה, היינו שלא יהיה לו שום יראה היצונית כי יראת ה' טהורה. ואיך מעלין את היראה הוא על ידי בחינת משפט, והיינו לשפוט את עצמו בשיחתו לפני השם יתברך ע"ש. ואמר מוהרנ"ת שבעת שיצאו הדיבורים הקדושים הללו מפי רבינו הק' מי שרוצה למעום טעם אור הגנוז, הרגיש את קדושת רבינו הק' שהוא בעצמו האור הגנוז ואי אפשר להשיגו אלא על ידי הרבה התבודדות לפני המקום.

אין תפילה נאבדת

וגם שמעתי מהנ"ל כמדומה שמוהרנ"ת בעת זקנותו הלך לו העבודה כצעיר בתפילת

ההתלהבות (כהפתגם 'אין חיזוק כהתחלת ההסידות'), וכן החצות והתפילות והתמדת התורה והדיבורים חמים כגחלי אש כמוכא בהקדמת המכתבים ע"ש, והצליח מאד בעבודת השם, ושאלוהו למה זה אצלו כך, ואמר כי בימי נעוריו שפך הרבה שיח לפני המקום כאשר הדרך אותו רבינו הק' ואין שום תפילה נאבדת.

'ליקוטי מוהר"ן' הוא בפנימיות 'היי מוהר"ן'

אמרתי פעם שכל תורה ב'ליקוטי מוהר"ן' הוא סעיף ב'חיי מוהר"ן', והיינו כי רבינו הק' לא אמר שום חידוש סתם, אלא כל חידוש היה הוא בעצמו, היינו שעשה תורות ממדרגת עצמו מעבודתו הנפלאה ומהשגתו הקדושה, כאשר מובן לכל מי ששוקד על ספרי רבינו ז"ל ומוהרנ"ת, כמו שראיתי מוכא על הלשון השגור במסכת אבות 'הוא היה אומר', והיינו שהצדיקים הקדושים

תורותיהם הם בחינותיהם, וזה "הוא היה" מה שהוא היה "אומר", היינו שהמאמר של התנא זה בעצם נשמת התנא וכן הוא כל הגמרא הקדושה כשאנו לומדים מימרותיהם אנו לומדים את הצדיקים בעצמם, ועל ידי זה אנו מקושרים בהם, ועיין בס' י"ב ב'ליקוטי מוהר"ן'.

וכן ראיתי כמדומה מרבי שלמה קרלינער זצ"ל, 'שנו חכמים בלשון המשנה' היינו שגם החכמים מוזכרים בלשון המשנה ולא רק ההלכות, "ברוך שבהר בהם" היינו ברוך הוא האדם שהוא בוחר בהם בהצדיקים בהחכמים "ובמשנתם" שהוא לומר את המשנה ומתקשר על ידי זה גם עם החכמים וזה בהם ובמשנתם.

'אני נהר המטהר מכל הכתמים' על ידי 'ליקוטי מוהר"ן'

ורבינו הק' כותב בספר המדות: "שאמונת חכמים זה הצלחת הנפש". רבי אברהם בעל 'ביאור הליקוטים' כותב שמה שאמר רבינו הק' 'אני נהר המטהר מכל הכתמים' שזה עולה על הספר 'ליקוטי מוהר"ן', והיינו שעל ידי הלימוד לומדים את הצדיק בעצמו ואת נשמתו, ועל ידי זה אנו מטהרים מהכתמים.

לצפות ולהתפלל על 'זמרפא בכנפיה'

ואם שהיום שולט הסתרה נוראה וטמטום הלב והמוח השם ישמרינו, וזה לא פלא אחרי ... טומאה נוראה בעולם ... ונתקלקל ה'טעם והמראה והריח' כמוכא מסיפורי מעשיות, ואנו צריכים להתחזק לעמוד בטהרה... שמפרש רבינו הק' שלעתיד יתרפא הכינוף וההסתר פנים, משמע שההסתרה זה מחלה שצריכים להתפלל על זה 'רפאינו' מהמחלה הנוראה הזו.

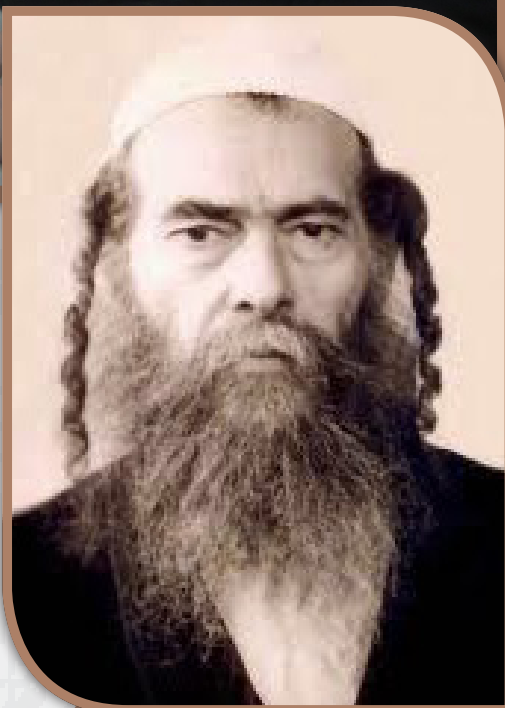
להיות בשמחה תמיד

ראיתי פעם בספר 'פתורא דאבא' ליקוטי מכתבי האר"י זצ"ל, שלפעמים האדם מחמת מעשיו כבר זכה שישרה עליו רוח הקודש, אבל אם יש לו עצבות אין השכינה שורה עליו. והיוצא מכל זה שיחד עם זה דהיינו להקריב פעולות ... שעל ידי זה צריך שיתגלה אהבה הקדושה אל השם יתברך והצדיקים, צריכים לראות שנהיה בשמחה..

רבינו הק' לא אמר
שום חידוש סתם,
אלא כל חידוש
היה הוא בעצמו,
היינו שעשה תורות
ממדרגת עצמו
מעבודתו הנפלאה
ומהשגתו הקדושה,
כאשר מובן לכל מי
ששוקד על ספרי
רבינו ז"ל ומוהרנ"ת

העניינים
שראו
את העניינים

לפאר ול הצדיק

הגאון החסיד
ר' **שמואל משה קרמר** שליט"א
בשיחה עתירת גילויים על חמיו הגדול
הגאון החסיד
ר' **גדליהו אהרן קעניג** זצ"ל

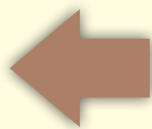
לכבוד יום עלותו לשמי מרום
ביום כ"ג תמוז תש"מ

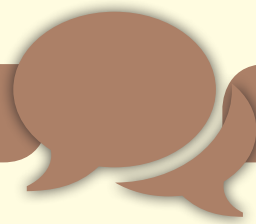
לְרֹמֵם אֶת שְׁמוֹ שׁוֹל בְּכָל הָעוֹלָם כּוֹלוּ!

לקרב המזוני המזונים, גדולים וקטנים זקנים עם נערים, לדרוכו של רבינו הקדוש, ולהאהיב ולייקר ולרומם לעילא ולעילא את שמו של ה"צדיק האמת, הפאר והחן והיופי של כל העולם כולו" (לשון רבינו בליקוטי מוהר"ן חלק ב' תורה ס"ז), בכל העולם כולו!

לקראת יום היארצייט שלו, סרנו, חברי מערכת אבקשה, למעונו של חתנו הגדול, הרב החסיד ר' **שמואל משה קרמר שליט"א**, יחד עם חתנו של ר' משה, הרב ר' אברהם שמעון בורשטיין שליט"א, ובנו בכורו הרב ר' נחמן שליט"א, כשעמנו בצוותא חדא הרב ר' דוד שפירא שליט"א, אחד ממקורביו הגדולים של ר' גדליה, להעלאת זכרונות אודות עבודת קירוב הנפשות שאותה דמות עילאית ומיוחדת שלא הניחה כמותה התייחדה בה באופן יוצא מן הכלל. מפאת אריכות הדברים נבצר מאתנו להגיש בהזדמנות זו את השיחה המרתקת במלואה ועוד חזון למועד ברצות ה'.

אחד המאורות הגדולים שקמו לה לחסידות ברסלב לפני שנות דור, איש אשר רוח בו, בעל מוח אדיר ולב רחב כמלוא-עולם שפיו הפיק נהרות של חידושי תורה עמוקים מני ים, ידיו רב לו בקירוב נפשות לאביהם שבשמים והקמת מפעלי תורה וחסד לשעה ולדורות בהתמסרות ללא שיור שאין לה אח וריע, וכל כולו דוגמה חיה ומוחשית של חסיד המסור כל-כולו לקדש שם שמים ושם צדיק הדורות בכל הליכותיו – היה הגאון החסיד ר' **גדליהו אהרן קעניג** זצ"ל שנלקח מעמנו בחטף למגינת כל לב ביום כ"ג תמוז, שנת תש"ם, בעיצומה של נסיעה חוץ לארצנו הקדושה שכל כולה רצופה היתה מסירות גוף ונפש לפעילותו הנמרצת להחייאת היישוב הדתי והחסידי והצבת יתד נאמן לנחל נובע מקור חכמה בעיר הקודש צפת, והוא בשנת השישים לחייו בלבד, כשהתחושה ששיתפה אז את כלל אנשי שלומנו היא כי אילו זכינו והאישי המופלא הלזה היה מאריך ימים – הרי שהיה בידו

חברי מערכת אבקשה:

אין זה סוד שזכייתם במשך עשרות שנים להכיר מקרוב רבים וטובים מזקני אנשי שלומנו כמו ר' שמואל הורוויץ, ר' לוי יצחק בנדר, ר' הירש לייב ליפל, ר' שמואל שפירא, ר' אלחנן ספקטור, ר' שמואל צ'צ'יק ועוד ועוד. זכרון כולם לברכה. האם ישנה נקודה מיוחדת שניתן לומר שבה נתגלתה ייחודיותו של ר' גדליה באופן מיוחד?

ר' משה: חמי היה גאון עצום ועובד ה' ואיש קדוש משכמו ומעלה; בקיאותו בכל חלקי התורה הקדושה, נגלה ונסתר, ובפרט במאות התורות ב"ליקוטי מוה"ר"ן" ובאלפי ההלכות שבשמונת כרכי ה"ליקוטי הלכות" - היתה מבהילה-על-הרעיון; הבהירות והברירות של האמונה שלו ברבינו, עוצמת הביטול הגמור והמוחלט שלו לרבינו, הדבקות שלו ברבינו בכל לב ונפש שניכרה על כל צעד ושעל, המפעלים שהוא הקים לשם כך ביגיעות וטרחת שאינן ניתנות לתיאור - בכל הנקודות הללו הוא היה בגדר חידוש מופלג ממש, והדבר הקרין ללא הרף על כל סביבתו; כל דיבור של רבינו ורבי נתן, כל אות וכל תג, היה עבורו תורה מיני ממש, והוא הקדיש את כל מוחו ולבו ואת כל כשרונותיו וסגולות נפשו בכדי לברר את מקחו של הצדיק ולהאיר את אורו בטוב טעם ודעת על פני תבל, כפי שניתן לראות, בין היתר, בספר "חיי נפש" בו הוא מנהיר את יסוד ההתקשרות לצדיק באופן יסודי ובהיר שטרם נראה כמוהו. רק על הפעילויות שלו מסביב לקיבוץ ראש השנה במירון וייסוד קריית חסידי ברסלב בצפת - ניתן לחבר חיבור שלם, כך גם על האהדה המיוחדת שרחשו לו גדולי וענקי אותו דור וכך גם אודות הקשר המיוחד עם ר' אברהם שטערנהארץ אותו הוא החשיב למורו ורבו המובהק וממנו ינק ושאב מלוא-חופניים את אור תורתו של רבינו הקדוש, וכן הלאה וכן הלאה, אך נראה לי שיהיה זה נכון לומר

שהעניין של קירוב נפשות ישראל בלט אצלו באופן יוצא דופן שלא מצאנו לכך דוגמה. היום נהוג להתבטאות כלפי כל מאמץ קל של מאן-דהו בביטוי המופלג "מסירות נפש", ביטוי שכבר הפך להיות מטבע שחוק מרוב שימוש, אבל לגבי חמי ניתן לומר בפה מלא שהוא אכן מסר את נפשו לעניין זה פשוטו כמשמעו, הוא הפקיר את עצמו לחלוטין כהפקר ממש, כאילו אין לו שום בעלות על עצמו ושום פרטיות. כאשר היה מדובר במישהו שיש לקרב אותו - לא היה קיים לגביו לא בית ולא זמן ולא שום דבר. הוא ממש התמסר לחלוטין ונתן את כל כולו לאותו אדם.

חשוב להדגיש שהאופן בו הוא קירב יהודי לא היה רק בכך שהוא דיבר איתו דיבורי אמונה ויראת שמים גרידא אלא שבראש ובראשונה הוא פתח בפניו את לבו לגמרי עד שההוא הרגיש שר' גדליה הוא האיש הקרוב אליו ביותר שדואג לו יותר ממה שאב רגיל דואג לבנו. הוא היה מבלה שעות כדי להאזין למצוקותיו

של הזולת, לכאוב את כאבו ולהרעיף עליו דיבורי התחזקות שהיו מכוונים במיוחד למצבו האישי של אותו אדם וכך מקרב אותו אט אט לעבודת ה' ולדרכו של רבינו הקדוש. לא פעם קרה שהוא היה פשוט פורץ בבכי-תמרורים כאשר ישב מולו יהודי והשיח בפניו את לבו. בצעירותי היה סיפור בבחור שיצא לתרבות רעה וכל משפחתו וסובביו ריחקו אותו ודחו אותו בשתי ידיים, חמי היה היחיד שהראה לו פנים, הוא היה משגר לו מכתבי חיווק רבים, באחד מהם הוא כותב לו שהוא הוריד הרבה דמעות מרוב צעריו על מצבו. הקשר הזה עם חמי גרם לבסוף שהבחור חזר ליהדותו ביתר שאת, והסיפור הזה הוא כמובן אחד מתוך מאות של סיפורים כאלו.

סוג כזה של קשר ושל שיחה זהו הרי לא משהו שאפשר להתחיל ולסיים אותו תוך דקות ספורות או לייחד לו זמן קבוע ומוגבל. אני זוכר שבשמחת הבר-מצווה של בני בכורי הוא הופיע בשעה מאוחרת מאד באופן מוגזם, התברר שכאשר הוא התכוון לצאת לאולם בו נערכה השמחה הגיע אליו בדיוק יהודי שבור-לב וחמי ר' גדליה התיישב לשוחח עמו ולחזק אותו ולא נתקרה דעתו עד שהרגיש שאותו איש כבר מעודד ומחוזק ומרוצה על כל גדותיו ואינו דורש יותר כעת שום דבר-חיווק נוסף, רק אז נפנה להשתתף בשמחת הבר-מצווה של נכדו הראשון...

סיפר לי בעל האכסניא שר' גדליה התאסכן בביתו בנסיעתו הראשונה לארצות-הברית שכאשר הגיעו רבים לאותה אכסניא בכדי לראות את ר' גדליה ולדבר עמו - החל בעל הבית לנעול את הדלת בשעות מסויימות כשהוא מודיע לאנשים שבשעה זו ר' גדליה אוכל או נח או לומד וניתן לבוא רק בשעות מיוחדות שהלה קבע לשם כך. הדבר רק נודע לר' גדליה והוא הביע מיד את התנגדותו לכך בכל תוקף. "בשום אופן לא תעכב חלילה יהודי מלהיכנס

הבהירות והברירות של האמונה שלו ברבינו, עוצמת הביטול הגמור והמוחלט שלו לרבינו, הדבקות שלו ברבינו בכל לב ונפש שניכרה על כל צעד ושעל, המפעלים שהוא הקים לשם כך ביגיעות וטרחות שאינן ניתנות לתיאור - בכל הנקודות הללו הוא היה בגדר חידוש מופלג ממש, והדבר הקרין ללא הרף על כל סביבתו

לגבי חמי ניתן לומר
 בפה מלא שהוא אכן
 מסר את נפשו לעניין
 זה של קירוב נפשות
 פשוטו כמשמעו,
 הוא הפקיר את עצמו
 לחלוטין בהפקר ממש,
 כאילו אין לו שום
 בעלות על עצמו ושום
 פרטיות. כאשר היה
 מדובר במישהו שיש
 לקרב אותו – לא היה
 קיים לגביו לא בית
 ולא זמן ולא שום דבר

רבי גדליה בשמחה משפחתית (באדיבות ג. נ.)

אליי בכל עת ובכל שעה" - פסק נחרצות.

חמותי שניסתה כמובן לדאוג לבריאותו היתה לפעמים אומרת לו: "תאכל קודם, ואחר כך תדבר עם אנשים כאוות נפשך", פעם השיב לה: "האוכל לא נבלע לי (באדיש: ש'שלינגט זיך נישט אראפ די עסן) - כשאני יודע שבפתח עומד יהודי שמחה לי..."

ר' נחמן: ר' גדליה לא היה קם באמצע הארוחה לשום דבר ועניין. זה היה חלק מה"עבודה" המיוחדת שהיתה לו בצורת האכילה בקדושה ובמתנות, אבל כאשר הוא הבחין ביהודי שהגיע לדבר איתו - הוא הפסיק, שלא כדרכו, אף באמצע הארוחה.

ר' משה: באופן כללי היה רגיל על פיו של ר' גדליה פתגם חד וחלק בנוגע לעבודת קירוב הרחוקים שלו: "אם היהודי הזה הגיע אליי, הרי זה אות וסימן מן השמים שעליי לחזק אותו, ואם כן הרי אני חייב לו את כל כולי".

ר' אברהם שמעון: ראיתי פעם מכתב בו מישהו שואל אותו מתי אפשר לבוא אליו? ר' גדליה ענה לו: "עשרים וארבע שעות ביממה"...

ר' משה: העובדה שכל שעות היום והלילה היו מופקרים לזולת - היא רק פן אחד ממסירות נפשו לעניין זה, הפן הכמותי. אך לא פחות מכך התגלתה אותה מסירות בפן האיכותי. לא רק כמה הוא היה מוכן לתת מעצמו לשני אלא בעיקר: מה הוא היה מוכן לעשות כדי לחזק מישהו. גם כאן אפשר לומר ללא כל גוזמה: הכל! הוא היה מוכן תמיד להפקיר את כל מעמדו ואת כל כבודו - אם יהיה בכך כדי

להעלות חיוך של שמחה על פניו של איזשהו קשה-יום ומר-נפש. קרה פעם שבהיותו בבית הכנסת ה"שטיבלאך" נטפל אליו אדם אחד שדעתו נטרפה עליו לא-עלינו וחיבק אותו לעיני כולם באופן מזלזל ביותר. מתפללי בית הכנסת קפצו מיד להרחיק את אותו אדם מר' גדליה שהיה מוכר לכל כאיש נכבד ומורם-מעם, אך ר' גדליה הפציר בהם להניחו לנפשו. "הוא הרי יהודי שבור", לחש באזניהם, "והדבר מביא מעט נוחם לנפשו המיוסרת".

הגיע אליו פעם יהודי שסבל מרורות בחייו ושטח על שולחנו את סאת יגונו. ר' גדליה הרעיף עליו כדרכו שפע של דברי התחזקות אך כאשר חלפה שעה ארוכה וטרם ניכר היה שהדברים הצליחו לשנות את הלך רוחו, קם ר' גדליה כשהוא תופס בשתי ידיו של האיש ויצא איתו בריקוד במשך זמן רב, וכשגם בכך לא היה די החל ר' גדליה לבדה את דעתו של הלה ב"מילתא דשטותא" כשהוא משתקע בכך ראשו ורובו משל היה רב-של-פורים או בדיח-חתונות...

הסבלנות שלו כלפי כל אחד ואחד, יהיה מי שיהיה ומתי שיהיה - זוהי תופעה שבאמת לא ניתן כלל לתאר אותו למי שלא נפגש איתה פנים אל פנים. אני לא מכיר לכך דוגמה. זה היה מבהיל. הצורה היחידה להביע במילים את אותה סבלנות זה פשוט לומר כפי שאמרתי קודם: הוא הפקיר את עצמו לגמרי עבור הזולת, הוא היה הפקר ממש לכל אחד ואחד.

מן הראוי לציין שהיה פעם שאחד מאנשי

שלומנו לא יכל לעצור ברוחו והביע בפניו את התפעלותו נוכח סבלנותו נעדרת הגבולות בשאלה: "ר' גדליה, מהיכן לוקחים סבלנות שכזו?". אך ר' גדליה צינן את התלהבותו כשהוא מתבטא כי עדיין אין הסבלנות הזו מגיעה לאפס קצה של אותה סבלנות שראה תמידין כסדרן אצל מורו ורבו ר' אברהם שטערנהארץ, שגם היא אינה אלא כטיפה מן הים ביחס למידת הסבלנות שנראתה אצל המיוחדים שבגדולי תלמידי תלמידיו של רבינו הקדוש בדורות שקדמו לר' אברהם ולמעלה למעלה בקודש עד לסבלנות לאין קץ שנהג בה רבינו הקדוש עצמו, סבלנות שאין לנו בה שום תפיסה והשגה כלל וכלל...

ר' אברהם שמעון: ראיתי מכתב שכתב אחד מבעלי התשובה לבני המשפחה בעיצומם של ימי השבעה. "הייתי מגיע לביתו של אביכם ללא הרף עד שכמה מהילדים הקטנים בבית כבר הדביקו לי את הכינוי 'נודניק'... מה שאותם ילדים לא ידעו הוא שגם לכולל בו למד אביכם

- הייתי מגיע בכדי להמשיך ולדבר איתו את מה שלא הספקתי לדבר איתו בבית... ותמיד, תמיד, הוא קיבל אותי בסבר פנים יפות, כיבד אותי כל כך ושמע את כל מה שהיה על לבי בכזו מסירות, בכזו סבלנות!.

ר' משה: בד בבד, הוא גם היה מרבה במתן צדקה ומחלק לנוקקים סכומי כסף עצומים ביד רחבה. כשהיתנתי את בתי עם ר' אברהם שמעון, הוא הגיע לביתי והניח על השולחן סכום עצום מאוד במושגים של אותם ימים.

ר' דוד: בהקשר להתמסרותו לעידוד נשברי לב, שמעתי מבנו הגה"ח ר' אלעזר מרדכי שליט"א שבימי השבעה מצאו במגירה שלו פתק שעליו היה רשום בכתב-ידו: "יתום ואלמנה יעודד" - ראשי התיבות הם בגימטריא שם הוי"ה, ויהי לפלא.

ר' משה: למרות שר' גדליה היה האיש המתאים ביותר למסירת שיעורים לציבור, בכל זאת לא זכור לי שהוא היה דורש ברבים. לא בבית מדרשינו הגדול במאה-שערים ולא במקומות וכינוסים ציבוריים אחרים. ההשפעה הכבירה שלו על בני אדם עברה בעיקר דרך שיחות עם יחידים או לימוד חברותא כשהקשר נשמר ומתמיד בעיקר על-ידי מכתבים. ניתן לומר שהצורה המיוחדת של קירוב באמצעות התמסרות מוחלטת לאותו אדם, כפי שניסינו לתאר מעט לעיל, מתאימה הרבה יותר לשיחות אישיות ופרטיות מאשר לדרשות שבהם משתתף ציבור גדול. כיוצא מן הכלל זכורה לי שיחה אחת שלו אותה נשא לרבים באסיפת התעוררות של חסידי ברסלב להתחדשות בדרכי רבינו הקדוש שהתקיימה באולמי "בנות ירושלים", שיחה שהשאירה על כל המשתתפים רושם בל יימחה ושהדיבורים הלוהטים שנאמרו בה מהדהדים בזכרוני עד עצם הוזה. הנושא שר' גדליה בחר לדבר עליו, היה, כמובן, נושא קירוב הרחוקים. הוא פתח במשל, אותו תיאר בצבעים חיים ומוחשיים, על אחים שנסעו יחד ובאמצע הדרך ירד אחד מהם מהעגלה והרחיק בשולי הדרך עד שתעה אל תוך ביצה טובענית והחל לשקוע בה מטה מטה. האחים שהבחינו שהאח האומלל אינו מנסה לעשות שום מאמץ בכדי להיחלץ מהבוץ, רצו לכיוונו, נעמדו על שפת הביצה והחלו לצעוק אליו קול

גדול: "ברודער! ברודער!" (=אח! אח!)... (אני לא מסוגל לשכוח איך ר' גדליה צעק אז בקול עמוק ומרגש: ברודער! ברודער!...), אך האח, ששוקע בכל רגע עמוק ועמוק יותר ועוד מעט כבר אין עם מי לדבר, לא מתייחס אליהם כלל ואפילו לא חונן אותם במבט. מה קורה לו לאח הזה? שואל ר' גדליה ומשיב להפתעת המקשיבים: הוא פשוט חרש... וכך המשיך ר' גדליה וביאר את הנמשל: כל אלו מסביבנו שנפלו למקום שנפלו הם אחים שלנו, עצם מעצמנו ובשר מבשרנו, עלינו לחוש כלפיהם רחמים ממעמקי הלב כעל אחים! אנחנו צריכים להשקיע את כל כוחותינו להרים אותם, לפעמים אנחנו מבלים זמן רב כדי לקרב אדם כלשהו שנפל לדיוטה התחתונה, אנחנו מדברים ומדברים ונדמה לנו שהדברים לא פועלים כלל, ייתכן, הסביר ר' גדליה, שלגבי אותו סוג של דיבורים נחשב אותו אדם לחרש, הוא בכלל לא שומע אותך... אבל, הרעים ר' גדליה בקולו, בכוחו של רבינו הקדוש יש לנו עבור כל אחד מישראל את כל סוגי הדיבורים, צריכים אם כן לגנות לדבר באופן כזה ובאופן אחר, פעם כך ופעם כך, עד שסוף סוף ייכנסו הדברים לעומק לבו של האדם ויפעלו את פעולתם.

זה היה ממש תמצית חייו: רחמנות על הרחוקים והשקעת כל כוחות הגוף והנפש כדי להאיר להם את אור התורה והאמונה בדרכו של רבינו הקדוש.

חברי מערכת אבקשה:

רבי גדליה בצילא דמהימנותא (באיכות ר' אברהם שמעון בורשטין)

אדם שמפקיר את עצמו עד כדי כך עבור קירוב נפשות הוא אכן חזון בלתי מצוי, אך כאשר מישהו נאמת חי בסגנון כזה הדבר בא בדרך כלל על חשבון הסדר בבית וחינוך הילדים כדבעי וכיוצא בכך, כאן אנחנו רואים שילוב מיוחד שבו ההפקרות המוחלטת עבור הזולת לא פוגעת כהוא-זה בתפקוד התקין של הבית שנידוע יצאו ממנו בנים יראים ושלמים לשם ולתפארת.

ר' משה: הרה"ח ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל אכן שאל אותי פעם בהתפעלות: איך זכה חמיק ר' גדליה לכאלו 'ערליכע קינדער' עם כזה ישוב הדעת?

אני נזכר בשולחן השבת שלו. זה היה מעמד נורא! מחזה נורא! מוראדיג! לא ראיתי כזאת. לפני אמירת הקידוש הוא היה אוחז את הכוס בידו, באופן המובא בדברי האר"י הקדוש, ועמד כך בשתיקה מספר דקות, לאחר מכן הוא התחיל באמירת הקידוש, מילה במילה, עם נעימות ודבקות שכזו... לאחר מכן נטלו ידיים, הוא אכל כזית ומיד התחיל לומר את הניגון "אזמר בשבחין". ההנהגות הללו היו ללא ספק בהתאם להנהגת רבינו כמובא בספר חיי מוהר"ן אך מה שבלט בעיקר היה הדרך-ארץ ויראת-הכבוד ששררה שם בין כולם באופן מיוחד במינו. הוא עצמו לא הוריד את השטר"י מראשו במשך כל הסעודה וישב כך, כל הזמן, בדרך-ארץ נפלא. כאשר כבר הוגשו המאכלים לשולחן הרי שמפאת כבודה של הרבנית הוא לא היה מגיש את האוכל לפיו עד שהרבנית סיימה את עיסוקיה במטבח והתיישרה בשולחן. הילדים, בכל הגילאים, היו ישובים בסדר מופתי מסביב לשולחן ולא קמו ממנו עד סוף הסעודה. ר' גדליה היה מקפיד שהילדים יצטרפו לשירת הזמירות, זמר אחר זמר, והמקהלה היתה כל כך מרנינה ומשובבת לב שלא פעם היו נעמדים כמה מן השכנים ותושבי השכונה ליד חלונות הבית להקשיב... כך בכל שבת וכך גם בכל מוצאי שבת, המשפחה כולה הסבה לסעודת מלווה-מלכה, הילדים כולם שרו את כל הזמירות כשהאב הגדול מנצח בראש ומתופף תוך כדי על גבי תוף קטן. מעניין שבזמר "אמר ה' ליעקב" הוא היה מוסיף בכל קטע וקטע, מתחילתו של הזמר ועד סופו, את

במשך תקופה ארוכה של מספר שנים היו מגיעים כל בניו לביתו מדי שבת בשבתו בשעות אחר הצהריים, הם היו אומרים איתו יחד את כל ספר התהילים ולאחר מכן למדו יחד בספר ליקוטי הלכות כשכל אחד בתורו קורא דף שלם בפני כולם. בשבתות הקיץ למדו בצורה כזו דפים רבים מאד, דף אחר דף. בתור בן משפחה הייתי גם אני משתתף בלימוד המיוחד הזה, זה היה מעין עולם הבא. באחד ממכתביי אליו אני כותב לו שאני מתגעגע מאד לשבתות הללו...

רבי אברהם שטערנהארץ

מפלחי לב וכליות. בהשפעתו של ר' גדליה נטל האיש תיכף את כל כליו וחפציו שאותם הביא למירון בכדי להסתייע איתם בעשיית הכישוף ושרף אותם. בהמשך הוא התגייר כדת וכדין ושמר על קשר רציף עם ר' גדליה וכך, כל אימת שהיה בירושלים, היה נכנס לר' גדליה ומשוחח איתו ארוכות.

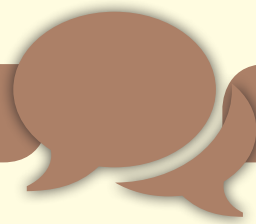
ר' משה: דיברנו עד עכשיו בעיקר על נשמות שהידרדרו למצבים קשים ביותר וידו הרחומה של ר' גדליה הגיע אליהם וחילצה אותם משם לחיי עולם, אך מאידך, ניתן למנות רשימה ארוכה עד מאוד של בני עלייה רבים שר' גדליה היה זה שהצליח למצוא מסילות ללבם ולקרב אותם לאורו של רבינו הקדוש. את אלה אפשר לחלק לשתי קבוצות:

האחת, זו שר' גדליה הצליח להפוך אותם לחסידי ברסלב בכל לב ונפש, אם היה זה הוא שהדליק אצלם את הניצוץ הראשון או שלחילופין הבעיר את הניצוץ שכבר ניצת בקרבם ללהבה אדירה. הגאון החסיד ר' נתן צבי קעניג זצ"ל והגאון החסיד הרב מגדל דייטש זצ"ל - הם מן המייצגים המובהקים של קבוצה זו מאלה שמנחתם עדן, ושייבדלו לחיים טובים ארוכים, חשובי חסידי ברסלב החיים עמנו היום, שהאש שר' גדליה הבעיר בקרבם מבעירה רבים אחרים, איש איש בסגנונו אך חותמו המיוחד של ר' גדליה הטבוע בכל אחד מהם הוא הצד השווה שבהם, כמו הרה"ח ר' אלימלך

המילים: "יא טאטע יא" (= "כן אבא כן") בסיומה של כל רישא, ו"ניין טאטע ניין" (= "לא אבא לא") בסיומה של כל סיפא, כפי שנהוג אצל אנשי שלומנו להוסיף רק בשני הקטעים האחרונים של אותו זמר.

יום השבת היה עבורו גם יום שבו הוא השקיע המון כוחות ושימת לב בחינוך הילדים בדרך רבינו הקדוש. במשך תקופה ארוכה של מספר שנים היו מגיעים כל בניו לביתו מדי שבת בשבתו בשעות אחר הצהריים, הם היו אומרים איתו יחד את כל ספר התהילים ולאחר מכן למדו יחד בספר ליקוטי הלכות כשכל אחד בתורו קורא דף שלם בפני כולם. בשבתות הקיץ למדו בצורה כזו דפים רבים מאד, דף אחר דף. בתור בן משפחה הייתי גם אני משתתף בלימוד המיוחד הזה, זה היה מעין עולם הבא. באחד ממכתביי אליו בשהותו בחוץ-לארץ אני כותב לו שאני מתגעגע מאד לשבתות הללו...

ר' דוד: פעמים רבות הייתי גם אני משתתף באותו לימוד של צהרי שבת והשתתפו בו גם אחרים. באחת הפעמים הללו נכנס פתאום איזה אדם בעל מראה פנים של אברך עדין וירא-שמים, הניח בבית חבילה כלשהי ומיד יצא מהבית. הנוכחים שאלו את ר' גדליה מיהו האיש הזה ור' גדליה הואיל לספר שמדובר במישהו שנולד גוי והיה שקוע עד למעלה מראשו בטומאת הכישוף, בשלב מסוים בלימודי הכישוף שלו הוא החליט שבכדי להצליח במעשה כישוף כלשהו עליו לעבור תהליך של התגיירות וכך יהיה בידו להתחבר ולינוק "איכותיות" ייחודיות שקיימות רק בעם היהודי שיגבירו כביכול את יכולותיו. האיש עבר גירות רפורמית ובתור שכזה הגיע באחד השנים ל"קיבוץ" ראש השנה במירון כדי לנסות ולהפעיל שם את כוחות הכישוף אותם תירגל. היו שם כמה מתלמידיו של ר' גדליה, בעלי תשובה שבעברם התעסקו אף הם בטומאה זו, שהרגישו במעשיו של אותו איש והביאו אותו לר' גדליה, ר' גדליה נכנס איתו לשיחה עמוקה ביותר בכל נושא הכוחות הרוחניים והסגוליים שבורא העולם הטביע בבריאתו ומהי הדרך הנכונה להתייחס אליהם והדברים התגלגלו לוויכוח נוקב שהותיר בסופו של דבר את אותו אדם פעור פה עד שהתעוררו בו הרהורי תשובה

שטערנהארץ זצ"ל שהיה עוד בין החיים ולקבל ממנו לקח. ר' אשר אכן החל לבקר תכופות את ר' אברהם יחד עם ר' גדליה, בהמשך הוא היה מופיע גם בלי ליוויו של ר' גדליה. זכורה לי פעם אחת שבה פגשתי אותו אצל ר' אברהם וכיצד התייחס כלפיו ר' אברהם בדברי הערכה לאחר צאתו.

אחרי הסתלקותו של ר' אברהם עמד ר' אשר בקשר רציף עם ר' גדליה והמשיך לקבל ממנו תורה ודעת. כאמור, הוא לא הפך לחסיד ברסלב ממש אך הוא קיבל והעביר הלאה לתלמידיו יסודות רבים מדרכו ועצותיו של רבינו הקדוש. כך למשל היה ר' אשר נוהג במשך שנים רבות לצאת עם תלמידיו לשדות וליערות בשעות הלילה כשהוא מלמד אותם לשפוך לפני השם יתברך את כל מצוקותיהם ולצעוק אליו ממעמקי הלב, מנהג אותו מקיימים רבים מהם עד היום. אין ספק שמקור מנהגו והוראתו לתלמידיו להתקבץ בימי ראש השנה בקבר הרשב"י הוא בהשפעתו הישירה של ר' גדליה, כמו גם עצם הקשר המיוחד למירון והעליות התכופות, שלו ושל תלמידיו, לשבות בקבר הרשב"י. מנהג שהתמסד במשך השנים לעלייה קבועה למירון מדי שבת-מברכין והפך לאחד מסימני ההיכר של מקורביו הרבים.

ברשימה זו קוננה לו מקום מכובד גם אחד ממקורביו הגדולים של ר' אשר, ר' גדליה סגל זצ"ל, מחשובי תלמידי החכמים ויראי ה' בירושלים של אז, מחבר הפירוש המפורסם על ספר תהילים ומי שהתפרסם בין היתר גם בזכות תפקידו כעורכו הראשי של הבטאון "דער אידישער שטראל" במשך עשרות שנים, עיתון בשפת האידיש שמהווה שופר נאמן לביסוס יסודות האמונה וחיוזוק חומות הדת ברוח ישראל סבא. ר' גדליה סגל היה מקורב במשך שנים רבות לר' גדליה שהשפיע עליו רבות והחזיר

רבי גדליה עם רבי נתן שטערנהארץ ורבי משה בורשטיין אצל ציון רבי אברהם שטערנהארץ (באדיבות ג.נ.)

הראשונה, לא הפכו רשמית לחסידי ברסלב באופן מוחלט, אך הודות לצורת קירובו הסבלני והמבט ארוך-טווח של ר' גדליה, ספגו בהשפעתו המון יסודות מתורתו של רבינו הקדוש ששינו את חייהם מן הקצה אל הקצה והיוו את הבסיס לדרך המיוחדת שהנחילו לתלמידיהם שלהם.

הדמות היותר מפורסמת מבין אלה הוא ללא ספק הרה"צ ר' אשר פריינד. ר' גדליה סיפר לי פעם כיצד קירב את ר' אשר לאורו של רבינו הקדוש. במקורו הוא השתייך לחסידות קרלין, פעם אחת פגש אותו ר' גדליה ואמר לו: "יש לך את הספר 'בית אהרן' בארון הספרים בבית, מותר שיהיה לך באותו ארון גם את ה'ליקוטי מוהר"ן"... הדברים פעלו את פעולתם ור' אשר רכש את הספר והחל להגות בו באופן קבוע. ר' גדליה לא הירפה ממנו ועורר אותו לבוא עמו יחד להקביל את פניו של מורו ורבו ר' אברהם

זילביגער שליט"א, הרה"ח ר' שלמה אהרן גוטליב שליט"א, הרה"ח ר' שמואל טוקצינסקי שליט"א, הרה"ח ר' ישראל חיים דויטש שליט"א, הרה"ח ר' מרדכי טורץ שליט"א, ועוד רבים וטובים אחרים. שלא לדבר על מקורביו הגדולים שהקריבו את כל חייהם להגשמת אחד מחזוונותיו הגדולים וייסדו תחת הנהגתו של בנו בכורו הרה"ח ר' אלעזר מרדכי שליט"א יחד עם האחים הרה"ח ר' אפרים שליט"א והרה"ח ר' יצחק שליט"א את הקהילה החשובה בעיר הקודש צפת כשהם משמשים ללא הפוגה מגדל אור של הפצת דעת רבינו הקדוש שמאירה הרבה מעבר לגבולותיה הגשמיים של הקריה בעיר העתיקה.

הקבוצה האחרת מונה כאלו, ביניהם יחידי סגולה שהתפרסמו לאחר מכן כאנשי צורה ועובדי ה' מופלגים ומורמים-מעם ומהם שהעמידו תלמידים הרבה, ששלא כקבוצה

כל מי שהכיר אותו הרגיש כיצד מפעמת ומקשקשת בקרבו רוח אדירה של התקשרות ואמונה בגדולתו של רבינו הקדוש, בנצחיותו, בהיותו המתקן הגדול של כל הבריאה כולה, כשרוח זו מניעה אותו לכל פעולה מפעולותיו וקורנת מפניו המאירות ומלאות ההוד החוצה כשהיא עושה רושם בלתי רגיל על כל מי שרק ראה אותו ולו פעם אחת ובראייה בעלמא

בו יסודות רבים מדעת רבינו הקדוש.

כך גם ר' זונדל קרויזר (חיבר ספר על הלכות עירובין. לא בעל "אור החמה"), אחד מגאוני ירושלים שהיה יוצא ובא בכיתו של ר' גדליה. בהשפעתו הוא התקרב לר' אברהם שטערנהארץ והתקרב מאד לדרך רבינו הקדוש. גם לאחר הסתלקותו של ר' אברהם המשיך את הקשר עם ר' גדליה, ולמרות שלא ראה את עצמו חסיד ברסלב קרא לאחד מבניו בשם "נחמן" על שם רבינו הקדוש, במשך הזמן זכה להיות מחותנו של ר' גדליה כאשר השיא את בתו לבנו הרה"ח ר' אפרים, והיה משתתף עד סוף ימיו בקיבוץ בראש השנה בבית הכנסת הגדול בירושלים.

סיפור דומה הוא סיפורו של הגאון הגדול ר' שמואל יעקב איידליס שבמשך תקופה ארוכה היו באים, הוא ור' אשר, ללמוד עם ר' גדליה בספר "ליקוטי מוהר"ן" לימוד שארך שעות ארוכות כשלאחר מכן היה מזכה אותם לצאת אתו יחד להתבודדות ביער ירושלים. גם הוא לא הפך לחסיד ברסלב רשמי אך הושפע רבות מר' גדליה והשתית חלק גדול מאורחות חייו על יסודותיו של רבינו הקדוש אותם קיבל מר' גדליה.

ניתן גם להוסיף ולהבחין ב"קבוצה" נוספת, גדולה הרבה יותר, שזוכיר אותה כאן ללא אריכות הדברים הראויה לה, והיא כל אותם אלה שבהשפעתו של ר' גדליה נחלשה, או אפילו התבטלה אצלם לחלוטין, ההתנגדות לברסלב. לכאן קשורה הפעילות העצומה שלו בהסברת יסודות תורתו של רבינו לשואלים רבים שהעבירו את הדברים הלאה והלאה, פעילות שהולידה את הספר המפורסם "חיי נפש" שזכה להסכמות נלהבות מגדולי אותו דור, ובאופן מיוחד מראב"ד העדה החרדית, הגאון האדיר ר' פנחס עפשטיין, מי שנמנה ביסודו על עדת הליטאים ה"מתנגדים" והעיון העמוק בדברים אלה של ר' גדליה, המלאים וגדושים בשבחי של רבינו

גדולה לקרות הקונטרס" כשהוא מוסיף וממריץ את ציבור היראים "לעיין בהם ולקרותם תמיד"! אין ספק שהסתלקותו הפתאומית של ר' גדליה הותירה חלל עצום. פגשתי פעם יהודי חשוב באנטוורפן שאמר לי: איי, אילו חמך היה חי - בטח הייתי היום חסיד ברסלב! זו לא רק מידת הרהמנות והסבלנות שהיו בו, או חידושי התורה וכשרון ההסברה המיוחד והנדיד שלו. כל מי שהכיר אותו הרגיש כיצד מפעמת ומקשקשת בקרבו רוח אדירה של התקשרות ואמונה בגדולתו של רבינו הקדוש, בנחיצותו, בהיותו המתקן הגדול של כל הבריאה כולה, כשרות זו מניעה אותו לכל פעולה מפעולותיו וקורנת מפניו המאירות ומלאות ההוד החוצה כשהיא עושה רושם בלתי רגיל על כל מי שרק ראה אותו ולו פעם אחת ובראייה בעלמא.

אני זוכר שהוא הגיע פעם לבקר את ידידי הגדול ר' נתן צבי קעניג זצ"ל בישיבת מיר בה למדנו. הוא רק חצה את מפתן ההיכל והופעתו עשתה על הבחורים רושם כל כך חזק שכולם התלחשו זה לזה: מי הוא האיש הזה?...

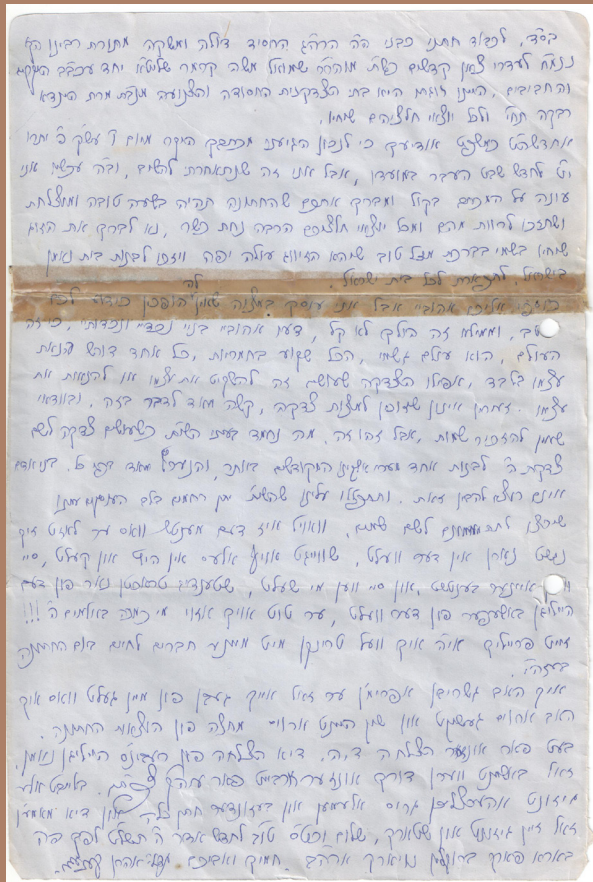
חמי היה דוגמה של אדם שמרחק של למעלה ממאה וחמישים שנה היה דבוק בכל נימי נפשו ברבינו הקדוש כאילו הוא חי עמנו ונמצא ומהלך בינינו בפועל ממש. כל דיבור ודיבור מדברי רבינו הקדוש ותלמידו רבי נתן היה עבורו עולם מלא ותורת חיים ממש כשכל משאת נפשו היא להאיר את האור הזה לכל מי שהוא רק יכל להגיע אליו ובכל צורה ודרך. כמה חשוב היום להעמיד דמויות כאלו מול עינינו ולנסות, כל אחד ואחד כפי כוחו, לצעוד בעקבותיהם עד שאכן יימלאו משאלות נפשם של אלו ויימלא כבוד ה' את כל הארץ.

תשואת חן לידידנו היקרים הרה"ח ר' אברהם שמעון בורשטיין שליט"א, ולהר"ר חיים צציק הי"ו ולהר"ר יצחק פיליפ הי"ו ולכל המסייעים לקיום והגשת שיחה זו.

הקדוש עד אין קץ כשהם מציגים אותו להדיא כראש יחידי הדורות ותיקון כל העולמות והדורות וכו' וכו', לא רק שלא הרתיעו אותו, כפי שניתן היה לחשוש, אלא אדרבה ואדרבה: הדברים שנכתבו ביסודיות ובבהירות שכוו כשהם נתמכים ומגובים משלל יסודות איתנים מתורת הנגלה והנסתר וברוח דקדושה כה כבירה וכובשת, השפיעו עליו באופן יוצא מן הכלל והנפיקו מעטו מכתב הסכמה כל כך נלהב שבו הוא לא רק מאשר את הדברים, דבר שגם היה נחשב חידוש בלתי מובן ובלתי מצוי בפני-עצמו, אלא שהוא עוד מורה ומכריז כי "מצווה

מכתב שכתב הרה"ח ר' גדליהו אהרן קעניג זצ"ל לחתנו יבלחט"א הרה"ח ר' שמואל משה קרמר שליט"א בעת שהותו בגולה לקומם את העיר צפת

פרסום ראשון

צדיק באמונתו יחיה

לדמותו הבלתי נשכחת ומעוררת הגעגועים של
החסיד האמיתי ר' נחמן שבתי גלינסקי זללה"ה

על שלושה עמודי עולם עמדו הליכות חייו של החסיד
המופלא איש האשכולות רבי נחמן גלינסקי ז"ל, על התורה
ועל העבודה ועל גמילות חסדים ללא שיעור, כשכל אלו
יונקים את חיותם ומוארים מהיסוד העליון והפשוט, צדיק
יסוד עולם האור המאיר בכל העולמות הנחל נובע מקור חכמה

שורות חרישיות שנכתבו בערגה ובגעגע בידי אחד ממקורביו - מוגשים בזה
לרגל יום השנה הח"י להסתלקותו - כ"ו תמוז תשנ"ט

ר' נחמן נושא דבריו בשמחה
משפחתית, לצידו יושב אביו
רבי יעקב גלינסקי ז"ל

ח"י שנים עברו וחלפו מאותו יום מר ונמחר, יום פטירתו של אחד ומיוחד מבני החבורה החסיד ר' נחמן שבתי גלינסקי ז"ל, ששבק חיים לכל חי ביום כ"ו תמוז תשנ"ט.

ח"י שנה - ועדיין אין דמותו משתכחת מהלב, החלל שנפער בהסתלקותו עוד הולך ומעמיק. זכרונו לא מש מלבנות תלמידיו ומקורביו הרבים, אחד מהם התבטא לפני בני משפחתו שלא עובר שבוע ימים שבו שמו של ר' נחמן לא נזכר בביתו. מכה געגועים אלו נכתבו השורות הבאות. בשבילנו, ובשביל הדור הצעיר שלא זכה להכירו מקרוב.

ציר חייו של ר' נחמן זצ"ל סבב ועמד על שלשת עמודי העולם - "על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". שכולם היו בלולים וכלולים יחד. כולו קודש היה לתורה וכולו קודש לעבודה - זו תפילה, וכולו קודש לגמילות חסדים - שברובה היתה קרוב לתורה ותפילה. וכל זה "בברען" בהתלהבות דקדושה, מתוך ערבות ונעימות.

על התורה

משחר נעוריו וילדותו חשקה נפשו בתורה. התמדתו הייתה לשם דבר. כולו היה שקוע בלימוד התורה יומם ולילה. וכך עד לאחרית ימיו. למרות שניחון בכשרונות מיוחדים ולזיכרון אדיר, כל זה לא הביא אותו לקוצר רוח כלפי אחרים, ולהתבדלות מחברת הבריות.

זאת ועוד, על אף שזמנו היה מדוד ויקר לו ביותר, בכל זאת נָדַב אותו לאחרני בנפש חפצה, כשמרגלא בפומיה בשם הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א שגם מהדבר החשוב והיקר ביותר בחיים יש להפריש מעשר לאחרים, היה נאה מקיים יותר מאשר דרש והפריש חומש מזמנו היקר מפו לקרב לבבות, בעין יפה ובהארת פנים מופלגת.

כך היה יושב ולומד בכולל 'אור זורח' בעמנואל במסגרת כולל ש"ס של שלושים דף לחודש, כשלימודו נקטע בכל מספר רגעים על ידי שואלים ומבקשים הבאים לברר סוגיה עמוקה ולהתחקות אחר מקור נעלם או דבר וענין בחסידות ובדברי רבינו ז"ל. והוא במאור פניו הנודע היה נפנה לענות לכל אחד מיניה וביה בלי שום שיהוי וחיפוש, ללא שום טרוניה חלילה.

זיכוי הרבים והרבצת תורה לשם שמים היו

טבועים בדמו. בעשר אצבעותיו ייסד את שיעור ה'דף היומי' בעיר עמנואל, אותו מסר תמידין כסדרן דבר יום ביומו חוק ולא יעבור. זמן השיעור היה קודש קדשים גם בעתות שמחות משפחתיות לא החסיר אותו, הכל כבר ידעו שר' נחמן ז"ל מגיע לשמחות רק לאחר השיעור, גם אם הם התקיימו מחוץ לעיר. אף בעת חוליו הקשה כל עוד רוחו בקרבו המשיך במסירת השיעור מתוך מסירות נפש עצומה.

עמודי היכל בית המדרש "אור זורח" בעמנואל יעידו על נפלאות התמדתו בתורה. מבוקר ועד ערב היה יושב והוגה שם בתורה בחשק בעמילות ובעמקות רבה. בשעת הצהרים היה נותר לבדו בבית המדרש כשאת ארוחתו היו

**כל משאלת לבו הייתה
לזכות לשמש כצינור
להעביר את דרך רבינו
ליושבי תבל בכל צורה
ואופן. והלוואי ויזכה
להיות תלמיד לרבינו
הקדוש. היה מודה
לד' כל יום שזיכה
אותו להתקרב לרבינו**

משגרים מביתו לבית המדרש כדי שלא יתבטל מלימודו. הזמן הזה כשבית המדרש ריק מיושביו היה הלימוד הפורה ביותר עבורו, כשהיה זוכה ללמוד ברציפות ללא הפסק והיסח הדעת כלל.

תורתו ומאמרו של רבינו הקדוש היו חקוקים על לוח לבו, עמם הלך ומהם שאב את כל חיותו. מספר אחד מבני משפחתו שליווה אותו לנסיעה לציון הקדוש באומן כשלושה שבועות אחרי שעבר ניתוח בראשו, שכן רצה לקבל אישור מהרבי להתחלת הטיפולים שעליו לעבור, הרי שבדרך חזור מאומן לאודסה, חזר לפניו את כל תורה ד' ב'לקוטי מוהר"ן בעל פה מילה במילה, והסביר לו אותה בתן מיוחד.

על העבודה

"תפילה לאל חי - כי עיקר החיות מקבלין

מן התפילה", אמר רבינו הק'. כל מי שהקשיב לקול תפילתו ורינתו של ר' נחמן ז"ל חש איך התפילה מחייה אותו והיא כל חיותו. רבות בשנים שימש כבעל תפילה וכל מי ששמע את קול תפילתו וקולו הערב המתחנן והמתחטא לפני בוראו, היה מקבל התעוררות.

כן שימש כבעל קורא כל ימיו, ובימי ראש השנה הקדושים שימש בעל קורא במנין המרכזי "בקלויז" באומן. וטעם נעימות קריאתו המיוחדת לא פג מלב באי הקיבוץ הקדוש. אימרה הייתה שגורה בפי כל: "שר' נחמן עושה פירוש לתפילה ולקריאת התורה בעצם תפילתו והטעמת המילים".

ואולם תפילתו וקריאתו בתורה הייתה נעימה ומתוקה לאוזן שומעת לא רק מצד קולו הערב שחננו הבורא - קול של כינור, אלא בעיקר נבעה מהמיית לבו. תפילה מזוקקת הנסוכה בעשרה לשונות של תפילה, ובעשרה מיני נגינה. כלולה מזעקה אנה רינה, תחינה מחיאת כפים, כשניגון וטעם המילים משולב לפי הענין. אין בכדי הקולמוס לתאר את תפילתו ורינתו למי שלא זכה לשמוע אותה. כי על כן לא היה 'חזן' בעלמא אלא 'בעל תפילה', כולו דבקות באותיות ותיבות התפילה מתוך אמונה ששכינה עומדת מולו. גם כשהתפלל ביחידות, בעיקר בשנת חוליו, התפלל באותה חיות והטעמת המילים כאילו עומד לפני עמוד התפילה.

סיפור מופלא המעיד על כח קדושת תפילתו סיפר בימי השבעה אחד מן המגתמים - תושב עמנואל:

"נער הייתי מטולטל נפשית בין שני העולמות. העולם החיצון והמדומה קסם לי ולא מצאתי את מקומי בבית המדרש. כפסע היה ביני ובין החידלון. עד שנקלעתי בוקר אחד באקראי לתפילת שחרית בבית הכנסת של ברסלב. שם היה ר' נחמן ז"ל בעל-תפילה. היתה זאת תפילה רגילה של יום חול. ואולם המתיקות שהיתה בתפילתו השפיעה עלי עמוקות וחדרה עד לעמקי הנפש. בעיקר הושפעת מסיום התפילה באמירת 'עלינו לשיבח' - שנאמר בכזה חן, בטעם, ובמתינות מבלי למהר לסיום התפילה. לא אשכח איך ר' נחמן ז"ל ניגן את המילים 'שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים אל אל לא יושיע'. והמשיך 'ואנחנו - מחיאות כפיים - כורעים ומשתחוים לפני מלך מלכי המלכים' ושוב - נשיאת עינים לשמים - או אז חדרו ללבי משמעות המילים הערבות והמתיקות הללו, 'למה אני נמשך' שאלתי את עצמי? הכל הבל וריק. הרי יש לי את הכל, יש לי את בורא עולם!! זה נתן לי את הכוח להתחבר לקדושה ולהתדבק בקיום התורה והמצוות".

בית המדרש אור זורח בעמנואל

כתפילתו כך שיחתו, דבוק היה בכל לבו בעצת צדיק להשיח לפניו את כל לבו מדי יום ביומו. מיום עמדו על דעת רבינו הק', כמעט ולא הפסיד את שעת ההתבודדות. כשעבר להתגורר בעיר עמנואל השתדל לצאת להתבודדות בשדה, כשהיה שב מההתבודדות היה מספר לבניו ולבני ביתו משיחותיו עם בוראו, והיה מלמד אותם איך לרצות ולפייס את ד'. השיחה בינו לבין קונו נהפכה לחלק ממהותו, גם בשנת חוליו הקשה כשהיה מלופף ביסורים, היה מבקש שיוציאו אותו למרפסת הבית בכיסא גלגלים, ושם ישב והתחטא לבוראו. ובעת שחולשת הגוף והדעת גברה והכבידה עליו, היה יושב שעה בשקט ודומיה ותולה עיניו למרום בגעגועים ורצונות חזקים.

ועל גמילות חסדים

ר' נחמן ז"ל כולו היה חסד. את מידת טובו ועוצם רחמנותו ללא גבול וחשבון היטיב להעריך גיסו הרה"ח ר' אברהם רוזנבלט שליט"א: אם ר' נחמן היה יכול להוריד את ראשו מעליו ולהבריגו לאחר היה עושה זאת. ייסד גמ"ח להלוואות. כן היה מעורה בענייני החינוך בעמנואל, הקים את משמרת הצניעות, כדי לשמור על גדרי הקדושה שהחלו להיפרץ בישוב. ולמרות אופיו הרך והרחום נתאזר בגבורה ונלחם כארי ברחמנות אמתית על כל ענייני קדושה והוויל כסף רב למענם.

חביב היה ר' נחמן ז"ל על כל תושבי המקום מכל הסוגים הגונים והגילאים. בשבוע האחרון לחייו, נודע לו באקראי מפי אחד התושבים שהוא מתכוון לעזוב את העיר. לשאלת ר' נחמן על מה ולמה? סיפר לו הלה מאחר שאין מסכימים להכניס את בנו לתלמוד תורה המקומי. כששמע כך ביקש ר' נחמן ז"ל ממקורביו שיעלו אותו עם הכסא גלגלים למנהל התלמוד תורה שהכירו היטב, וביקש ממנו אישית להכניס את הילד למוסד. כאשר נודע לאותו אדם הדבר הזדעזע עד למאוד, שכן למרות תקוותו שבנו יתקבל לתלמוד תורה, לא דימה כלל שר' נחמן במצבו הגופני יטרח עד כדי כך עבורו. ואולם ר' נחמן ז"ל בתמלתו הגדולה השיב שבאם יהיה צורך מוכן הוא לעלות שוב עד שהענין יסודר.

אכן זאת יש לציין שעם כל פעולותיו הרבות למען הרבים לא הפך להיות "עסקן", תמיד נמצא יושב בפינתו והוגה בתורה ועבודה. אך זכה שהלומד על מנת ללמד לעשות ולקיים "מספיקין בידו". זכה להספיק בחייו הגדושים להרבות בתורה וחסד מה שתלמיד ותיק לא

כתפילתו כך שיחתו, דבוק היה בכל לבו בעצת צדיק להשיח לפניו את כל לבו מדי יום ביומו. מיום עמדו על דעת רבינו הק', כמעט ולא הפסיד את שעת ההתבודדות. כשעבר להתגורר בעיר עמנואל השתדל לצאת להתבודדות בשדה, כשהיה שב מההתבודדות היה מספר לבניו ולבני ביתו משיחותיו עם בוראו, והיה מלמד אותם איך לרצות ולפייס את ד'.

הארת פנים

מפליא ביותר היה כח ההארת פנים שסיגל ר' נחמן ז"ל לעצמו. כל ילד ואיש קשה יום בעיר עמנואל הכירו אותו ואת החינוך שלא מש מפניו. הרנין לב אלמנה וחנוך ביותר יתומים וגלמודים. היה יושב ומקשיב להם כאילו אין לו שום דבר אחר בעולם מבלעדיהם. הארת פניו הפכה להיות אצלו כבישכל הנקנה, עד שגם בשיא מחלתו בתוך הקושי והפחדים האיר פניו תמיד לסובבים. בתקופת הטיפולים הקשים נאלץ היה לשהות בירושלים שבועות ארוכות, בשעות אחר הצהריים היו מביאים אותו לבית המדרש הגדול שבמאה שערים, שם ישב ולמד ושוחה עם כולם כאילו לא עבר בבוקר טיפול מתיש.

זוכה בעשרות שנים.

לבו החנוך והרחום הביא אותו לעסוק רבות ב'השקאת אילנות' ובקירוב בעלי התשובה, אותם בנה מהמסד עד הטפחות. לרבים מהם שימש להם כאב וכאם וליווה אותם בכל משעולי החיים. ביתו היה פתוח לרווחה כשהוא מארח אותם לעיתים תכופות בביתו, עד היום שחים ומספרים הם בערגה על לילות הסדר המאירות והנפלאות שזכו לחוות במחיצתו.

השפעתו הרוחנית סככה על כל הבא במחיצתו, כך התלקטו סביבו אברכים בני עליה שלמדו בכלל 'אור זורח', אשר בחן אמריו ובלהט ואש רבינו הק' שבערה בו, קרבם בנחת ובמתנת לדעת קדשו עד שנהפכו לחסידים ותלמידים מובהקים.

ועד לזיבולא בתרייתא, עד לשעותיו האחרונות לא נס ליחו ולא כתתה הארת פניו, בליל שבת קודש האחרון שלו עלי אדמות, מספר שעות לפני פטירתו, גדשו את חדרו מתפללי ביהמ"ד של ברסלב בעמנואל. וזאת לאחר יום מכאובים קשה ביותר שבו קרסה מערכת הקרישה שלו והוא הקיא הרבה דם. כולו חלוש וחיוור. בכל זאת התגבר בכל עוז ותעצומות נפשו והאיר פנים לכל אחד בברכת "גוט שבת" "גוט שבת", וגם את פני הילדים הרכים שבאו עם אבותיהם.

צדיק יסוד עולם

ואמנם כל שלושת עמודי עולם אלו בהם התייחד ר' נחמן ז"ל כולם היו מושתתים ויונקים מהעמוד והיסוד הפשוט, מהצדיק יסוד עולם הנחל נובע מקור חכמה, אליו היה דבוק בכל לבו ונפשו מאז התוודע לאורו. אליו התבטל מכל וכל. הרבי היה רוח אפיו ונשמת חייו.

מכה אותו אהבה והתקשרות בא למידת הביטול, שכן "הקטנות מתבטלת בפני הגדלות", וזכה למידת ענווה ושפלות מופלגת שלא תאמן, איך עם כל סגולותיו ומעלותיו הנדירות ודרגותיו המופלאות בתורה ועבודה ותיקון המידות, היו הכל קוראים לו בשמו ללא תוספת תואר כלל. וכל זאת היה כדבר פשוט לעצמו עד שהיה זה מובן לכולם שזה כך. מעולם לא הבלית את ידיעותיו ומעלותיו רק כשחש לכבודם של צדיקים, יצא מגדרו כדי לקדש את שמם ברבים.

כל משאלת לבו הייתה לזכות לשמש כצינור להעביר את דרך רבינו ליושבי תבל בכל צורה ואופן. והלוואי ויזכה להיות תלמיד לרבינו הקדוש. היה מודה לד' כל יום שזיכה אותו להתקרב לרבינו.

על הכרתו והשגתו האמיתית בזכיה הנצחית בהתקרבות לרבינו הקדוש אור האורות תעיד העובדה הבאה:

היה זה בעת שהיסיב פעם עם בני משפחתו המורחבת, בצוותא עם אחיו וגיסיו, והנה פנה אליו אחד מבני המשפחה באמרו לו בהערכה: "אתה הפקרת הכל בשביל ר' נחמן מברסלב, יכולת להיות נחשב בהתמדתך וידיעותיך מגדולי הדור ולתפוס משרת ראש ישיבה נכבד, ותחת כל זאת הינך נחבא לך בעמנואל הקטנה ומתעסק לכאורה בקטנות". ר' נחמן ז"ל שתק ולא הגיב מתוך ענווה ודרך ארץ, אולם לאחר מכן פנה אל גיסו הרה"ח ר' מנחם קירשבוים הי"ו בחשאי ואמר לו: "האם אני הפקרת משהו בשביל הרבי, להיפך הרבי הפקיר את עצמו

בשבילי ונושא אותי כאשר ישא האומן את היונק, חלילה חלילה לא הפסדתי מאומה אצל הרבי".

בחד קטירא

בימי חורפו כשוחח פעם עם ידידו ורעו הרה"ח ר' נפתלי ביננשטוק שליט"א, התבטא לאמור, שהשבח הגדול ביותר שאפשר לחרוט על האדם במצבה שלו שהוא היה חסיד ברסלב. ואכן אחרי הסתלקותו עמד גיסו אהוב נפשו הרה"ח ר' מנחם קירשבוים שליט"א בתוקף שלא להוסיף לו שום תואר על מצבתו רק כי "השתדל בכל נפשו לילך ע"פ דרך רבינו הנ.מ.ח. מוהר"ן מברסלב".

זכה ר' נחמן זצ"ל ב'לב טוב' (כמנין מ"ט) בכמעט ארבעים ותשע שנות חייו הקצרים, להאיר באחרים הארה גדולה ועצומה בכוחו של

רבינו, וכבר בהיותו עלם רך בימים זכה להאיר ברבים מחבריו בני גילו את אמיתת אורו של רבינו הק' תיקון ותקוות כל הדורות, ולהפיח בקרבם רוח טהרה ועזות דקדושה לגבור על כל המניעות ולזכות להישאר דבוק באילנא דחיי לנצח נצחים.

כבחייו כך בהסתלקותו זכה ר' נחמן ז"ל לקדש את שמו יתברך ואת שם הצדיק יסוד עולם ששמו הקדוש נקרא עליו, ובעיצומה של שבת קודש פרשת 'מטות מסעי', לאחר שנודרך גופו בזיכרון אחר זיכוך, עלתה נשמתו הטהורה והמוזיקת השמימה קרוב לעת רעוא דרעווין, בישוב הדעת נפלא, מתוך השיר והניגון הידוע "מעין עולם הבא". ומתוך קריאת 'שמע ישראל' מילה במילה, כשהיא נדבקת ונצרת בחד קטירא בצרור החיים, באור הצחצחות המאיר בכל העולמות.

ר' נחמן גלינסקי בימי חוליו

מעומק מדבר סיני למרומי הר סיני

"מכל הדמויות בברסלב, הדמות המשפיעה עלי ביותר את הקשר לרבינו הקדוש - היא דמותו של רבי אברהם ברבי נחמן" • קירובם של בני רבי שמואל שפירא, השיעורים במחיצתו של רבי לוי יצחק, כמיהתו של רבי נפתלי דובינסקי והמפגש המכונן עם רבי ישראל בער אודסר • מברזיל הרחוקה, תרתי משמע, אל 'הליכה' עם תורותיו של רבינו הקדוש במסילות ח"י הכללים על אדמת ארץ הקודש • שיחה מרוממת עם הרה"ח ר' אהרן אליהו פירר שיחי' מביתר

בערגה על ימי קדם, במחיצתם של גדולי אנ"ש מהדור הקודם, שזכה להסתופף ולשהות במחיצתם. מתוך דבריו אפשר ללמוד הרבה על אופן ותהלוכות החיים המתבקשים מכל חסיד ברסלב המבקש להיות חיי אמת, בצלו של רבינו הקדוש.

"נולדתי בברזיל לפני יותר מחמישים שנה. ברזיל וכל שכנותיה בדרום אמריקה הינם ארצות מהגרים - ומוצאה של משפחת פירר, קודם שהיגרה לברזיל, ממדינת פולין.

משפחת פירר היתה משפחה חסידית שורשית, שמוצאה היתה בעיר לויצק שבפולין. היתה זו עיר גדולה שרבים מתושביה היהודים נמנו על חסידי קרלין, וגם משפחתי נמנתה עליהם. האדמו"ר רבי יוחנן מסטולין עוד שימש כסנדק בבריתו של אבי.

עוד קודם מלחמת העולם הראשונה, איוו סבי ואחיו אהרן - שהיו עדיין בחורים - לצאת מפולין וזאת הן בגלל הסבל והאנטישמיות שהיתה מנת חלקם, והן בשל החושך הרוחני שהחל להתפשט או בסביבה. הם הצליחו להוציא את תוכניהם אל הפועל ועלו לארץ ישראל. כאן עסקו בסלילת כבישים וחיו בקושי רב, אך העונג והאושר חיפו על הקושי והיסורים.

ר' אהרן אליהו פירר שיחי'

של שיעורים לקבוצות ההולכות עמו יחד בתורותיו של רבינו. ר' אהרן אליהו עמל מאוד לברר את מקחו של מורנו רבי אברהם ב"ר נחמן, לבאר בטוב טעם ודעת את ח"י הכללים שיסד והעמיד לכל ההולכים בתמים ולומדים בעיון ובעומק את תורות רבינו.

אחר שבקשנו ממנו לערוך אתנו שיחה שבה יספר לקוראי 'אבקשה' על דרכו המיוחדת להיכלו של רבינו, נעתר לבקשתנו וניאות לשתף את כולם בדרכו ובתהפוכותיה.

תוך כדי השיחה הארוכה, מספר ר' אהרן

אין מקום יותר מתאים לשיחת חברים לבבית ואמתית, כמו בין עצי היער הרחק מהמולת ושאוץ העיר. רבינו הקדוש כבר השווה את השיחה המשתפכת בין יהודי לאביו שבשמים, לשיחה טהורה בין יהודי לחבירו - ואם המקום המובחר ביותר להתבודדות ושיחה בינו לבין קונו הוא בין צמחי השדה, הרי שגם השיחה המדוברת אין לה מקום מובחר יותר...

עוד בעודנו ברכב בדרך לשדה, מפטיר לנו ר' אהרן אליהו, שאנחנו בדרך לשיחה ב'משרד' - הלא הוא שולחן עץ עם שני ספסלים, הממוקם בינות לגזעים רחבים של עצי אורן המטילים את צילם ומסוככים עלינו מחומה של השמש היוקדת.

הרב אהרן אליהו פירר, המתגורר בעיר ביתר, הינו חסיד ברסלב, בעל תשובה וותיק מזה עשרות שנים. מבעלי התשובה היקרים המפלסים לעצמם דרך טהורה וזכה בתוך תוכה של ברסלב המקורית. ר' אהרן אליהו מוכר לכל סובביו כדמות של ברסלבער אורגינאלי, כזה שסדר יומו מתחיל עוד לפני קרני האור הראשונות. עובד לפרנסתו, אך בד בבד לא מש מאהלה של תורה. מוסר שיעורים רבים בתורתו של רבינו, ואף התחיל לאחרונה למסור סדרות

רבי לוי יצחק בנדר יחד עם רבי שמואל שפירא

שחזרה בתשובה ושמירת מצוות כבר לא היו רחוקים מתודעתו".

בימים ההם קמה לה ישיבת 'תורה ואמונה' ע"י חסידות בעלזא, שעסקה הרבה בקירוב והחזרה בתשובה. במשך תקופה ארוכה תקצבה הישיבה לקבוצת החברים הזו דירה שכורה בירושלים.

אהרן אליהו התרועע בחברתם של בעלי התשובה - ואט אט למד להכיר על קיומה של דרך ביהדות ושמה 'ברסלב'. למד להכיר מהי התבודדות וקימת חצות, התחיל להיכנס מעט בשערי ספרי רבינו. אלא שעל פי הרושם הראשוני שנוצר בעיניו, הבין כי מדובר בחסידים 'מרחפים' שרגליהם אינה נטועה על הקרקע - והדבר העיקר עליו, כי נפשו חיפשה דרך שבה חיי המציאות נושקים ומתחברים לחיים הרוחניים ומשלימים זה את זה.

ההפתעה והבשורה הגדולה, אירעה בפעם הראשונה שבה ביקר בבית הכנסת הגדול של חסידי ברסלב שבירושלים. "נכנסתי ל'שול', ידעתי שזה בעצם בית כנסת של ברסלב, אך הופתעתי. פתאום ראיתי חסידי ברסלב יראים ושלמים, החיים את חייהם בתוך היכלו של רבינו, עובדים את ה' בכל מאודם, לומדים בניחותא, מתפללים בהתלהבות ומנהלים שיחה רגועה ומיושבת עם חבריהם.

כאן מצאתי חיבור בין החיים לבין הגבהים שרבינו מעלה את אנשיו. או אז הסכמתי בתוכי בהסכמה גמורה, שאכן אפשר להיות ברסלב, וגם להקים בית ולגדל ילדים ולחיות חיים טהורים ומרוממים.

בעת ההיא התחלתי לפקוד את ה'שול' מידי יום ביומו, עד כי קבעתי בו את משכני. בתפילות הייתי יושב ליד ר' נחמן שלמה יצחק שפירא זצ"ל, בנו הבכור של ר' שמואל זצ"ל. הספסל בו ישבתי היה מול הספסל בו ישב ר' לוי יצחק זצ"ל.

ר' נחמן שלמה יצחק היה איש פלא, חסיד

ר' לוי יצחק היה סמל של חכמה ותמימות המשלימים אחד את חברו. הוא היה חכם מופלג אבל בדרך של תמימות. ככל אנשי שלומינו בלטה אצלו מידה זו של תמימות מחוכמת בצורה מעוררת השתאות. קשה להסביר זאת למי שלא הכירו

עבדתי עם עצמי לשכוח מהכל ולהסיר מזכרוני את כל מה שראיתי בתנ"ך. אבל כנראה, למרות הכל, נשאר רשימו...".

...

בינתיים בשנות בהרותו, עבר אהרן מסלול חיים רצוף בתחנות שונות. חלק משנים אלו העביר במקומות מבודדים במדבר סיני, חודשים על גבי חדשים שוהה היה כמעט לבדו או עם חברים בודדים הקרובים לרוחו.

"באותם הימים הרביתי להתרועע עם כמה חברים. טיילנו בעומק מדבר סיני. כמעט שלא פגשנו באנשים.

מדי פעם הייתי קופץ לארץ. באחת הפעמים שבה הגענו לביקור בדירה של חברים בדימונה, ישב שמה אחד מחברינו שבאותה עת חזר בתשובה, השיחה התגלגלה ונסובה סביב חזרתו בתשובה, הדיון היה רגוע, אך השיחה אתו התקילה אותי עם שאלות שלרובן לא היה לי מענה. כך במשך הרבה זמן היינו נפגשים לדיונים מעמיקים שחזרו ונשנו. אלה גרמו לכך

בהגיעם לפרק האיש מקדש' חזרו לפולין, כדי למצוא את זיווגם ולהקים את ביתם, אך כאשר ניסו לשוב ולחזור ארצה, נתקלו בחומת סירוב. הבריטים הטילו סגר על ארץ ישראל, לנשוב באירופה רוחות מלחמה. ריח סכנה קרוב ומוחשי עמד באוויר. בלית ברירה קם אהרן, גיסו של הסבא, ועשה מעשה נועז. הוא שכר אוניית נוסעים קטנה והפליג ללב ים, ללא כל מורה דרך או נתיב ידוע מראש. ההרפתקאה הזו יכולה היתה להסתיים באסון אך לאחר שבועות ספורים של הפלגה בסיוע הרוחות התברר שההשגחה העליונה כיוונה את האוניה לאחד החופים בדרום אמריקה. אהרן שכר במקום דירה קטנה ושיגר מכתבים למשפחה שנותרה מאחור לבוא ולהצטרף אליו.

מה היה המצב הרוחני בברזיל באותה תקופה?

"רוב היהודים שהיגרו לברזיל, היו במצב רוחני חלש ביותר. אמנם משפחתי שמרה מכל משמר על יהדותה, ועל הדברים הבסיסיים של שמירת תורה ומצוות. הסבתא היתה מקדישה שעות רבות של נסיעה הלוך וחזור על מנת להשיג בשר כשר. אך ככל שעבר הזמן, קשה היה להחזיק איתן בשמירת התורה כראוי. אבי שימש כראש הקהל של הקהילה היהודית הגדולה בברזיל. גם במצבים קשים הם המשיכו לשמור על קשר חזק מאוד עם היהדות וסממניה, כאשר בראש מעיינם הציבו תמיד את הדאגה ליהודי התפוצות ולאלו הנמצאים בארץ".

ובאיזו שנה עלית לארץ?

"בשנת תשל"ו עלה אבי עם כל משפחתו לארץ ישראל. הייתי אז בן עשר. היו לי אז קשיי הסתגלות בלימודים, אך בשל היותי ילד מוכשר לא העיב הדבר על מצב רוחי יתר על המידה. גם בהיותי בברזיל לא השקעתי בלימודים יתר על המדה, די היה לי לצלול לקראת המבחן אל תוך החומר הנלמד, לגשת להיבחן ולקצור תוצאות. אחר עלייתנו ארצה, לא התאקלמתי במוסד לימודים רגיל. השתלבתי בבית ספר שדרישותיו הלימודיים לא היו עקביים ונוקשים.

באותו בית ספר התרחשה אפיזודה, שהיוותה ניצוץ ראשון בתהליך הארוך של חזרתי בתשובה. סיור קטן שלימים אצביע עליו כנקודת ציון של מפנה בחיי. היה זה כאשר קבלתי הודעה על מבחן גדול בתנ"ך שייערך בבית הספר. התחלתי ללמוד ולשנן את אותם חלקים שעליהם אמור היה להיערך המבחן. לאט לאט החלה לחלחל בתוכי מחשבה טורדנית: 'אם הדברים הכתובים כאן נכונים, הרי שהם האמת היחידה הקיימת תחת השמש'.

המחשבה הטרידה אותי. ניסיתי לשוחח על כך עם המורה - והלה לא ידע בדיוק מה לענות לי.

מופלא. קשה להסביר ולתאר את דמותו. בכל בוקר היה מערים על השולחן שלפניו ישב מגדלים מגדלים של מטבעות בעלי ערך קטן, חצאי שקלים ועשרות אגורות, לשירותם של כל אותם מתפללים שירצו לפרוט את כספם לכסף קטן לשם נתינת צדקה קודם התפלה ובמהלכה.

כך גם היו נגשים אליו הרבה אנשים, בזה אחר זה, להשמיע לו את ברכות השחר כדי שיענה אחריהם אמן. היה איש שקט מטבעו ומיעט לדבר, השפיל את עצמו לפני כל אחד ומעולם לא חשת שהוא מתנשא. הגם שהייתי בעל תשובה טרי, מצא לנכון להזמין אותי במאור פנים להשתתף בכל שמחה של צאצאיו. קירבתו העניקה לי הרבה.

האמת היא שכל בניו של ר' שמואל זצ"ל, האירו פנים וקרבו כל אורח וכל חוזר בתשובה. מעולם לא חילקו והבדילו בין אדם לאדם. ר' שמעון שיחי' היה לדוגמה דואג עבורי לצרכי יעץ לי היכן אפשר לקנות חליפה בזול כדי שאיראה יותר שייך אל הסביבה, וכך כיוון אותי תמיד למקומות הנכונים.

את ר' שמואל לא הכרתי טוב, הוא היה מאוד נחבא ומצטנע. גם בבית הכנסת היה מסתתר בתפילה מאחורי איזה עמוד כך שכמעט לא הכרתיו. אבל זאת שמת לי לב בכל פעם שהחלפתי אתו מילה, שר' שמואל ממש סבור שהוא יותר פחות ממך...".

●●●

בחיפושיו אחרי חסידים אמיתיים מהם ישמע מהי ברסלב ומהי דרכו של רבינו, קבע ר' אהרן אליהו את מושבו בקביעות בשיעוריו של ר' לוי יצחק בנדר זצ"ל, אשר נמסרו תמידים כסדרם בכל יום בין מנחה למעריב. במהלכם העביר את כל מה ששמע וקיבל מן החסידים שהילכו באומן. כך גם היה מוסר שיעור בסיפורי מעשיות מדי שבת בבוקר.

"בשיעורים בימות החול היו משתתפים בקביעות באותם שנים כעשרים איש שהיו מורכבים בחלקם גם מבעלי תשובה וגם כאלו שאינם. ר' משה בינגשטוק שיחי' היה יושב בשולחן סמוך והיה מתרגם את השיעורים שהיו נאמרים בידיש לאלו שלא ידעו ולא הבינו את השפה. לפעמים הייתי יושב בשולחן של ר' לוי יצחק בעצמו, ולפעמים הייתי מקשיב לתרגומו של ר' משה.

ר' לוי יצחק היה סמל של חכמה ותמימות המשלימים אחד את חבריו. הוא היה חכם מופלג אבל בדרך של תמימות. ככל אנשי שלומינו בלטה אצלו מידה זו של תמימות מחוכמת בצורה מעוררת השתאות. קשה להסביר זאת למי שלא הכירו.

בעלי התשובה התקרבו או בהמוניהם לברסלב, והוא היה מאוד מקרבם ומאיר להם פנים. תמיד חזר ואמר 'ברוך ה' שיש בעלי תשובה'. ובחמתו המופלגת ידע לדבר בכל העניינים שראה לנכון כי הם דורשים תיקון. היה מדבר תמיד משורש הדברים. גם כאשר ראה עיוותים שצריך להתריע עליהם, היה מדבר על שורש הענין. מסביר את הטעות, וכיצד יש להישמר מפניה ולתקנה. זו היתה אומנות מיוחדת.

צריך להדגיש ולומר: כל מי שהעניין של רבינו היה חזק וקבוע אצלו, מי שהיה לו קשר אמת עם רבינו, ראו אצלו בחוש שלא היה לו חילוק עם מי הוא מדבר ומה מעמדו של בן שיחו. זאת היתה ענווה ושפלות אמת. היה את ר' נפתלי דובינסקי שהיה חסיד מיוחד בעל לב מאין כמוהו, ופשוט ראו אצלו שאין בעיניו שום חילוק בין בחור למבוגר, בין בעל תשובה לחסיד וותיק. אל כולם התייחס באופן שווה ומאיר פנים.

נפשי נקשרה בנפשו של ר' ישראל בער. הוא היה איש של מסירות נפש, וקבלתי ממנו דברים שאי אפשר להסביר. כל העניין של ההפצה ושל ההתקרבות לרבינו בתמימות, קיבלו אצלי משמעות חדשה במחיצתו. בעיניו של רבינו הקדוש, הוא היה כילד ליד אבא, בלי שום דעה עצמית משלו

רבי ישראל בער אודסר

גודל אהבתו וערגתו של ר' נפתלי לרבינו, היתה מן המיוחדות. בכל פעם שהיה עולה בפיו שם רבינו הקדוש, היו נוצצות בעיניו דמעות של געגועים, מחזה של חסיד האפוי ומקושר בלבו של הרבי.

היו עוד דמויות שלא תשכחנה מזיכרוני, כמו דמותו של ר' אריה ליב שפירא, חסיד תמים ופשוט, לבבי מאוד, שהיה פונה לאנשים, מתעניין בשלומם, ומציע להם להגיע לשיעור. גרתי אז בשכונת מחניים, ואני זוכר את דמותו נשרכת היכן שהיום האזור של רח' בר אילן, נושא שני שקים בידי, בדרכו להתבודד ביצרות ליפתא".

●●●

אחת מהדמויות שר' אהרן אליהו נקשר אליהם מאוד, הוא החסיד הנודע ר' ישראל בער אודסר זצ"ל. סיפור ההיכרות שנקשרה ביניהם הוא סיפור של השגחה פרטית מיוחדת.

בתקופה שבה גר אהרן אליהו בירושלים, התמיד בלימודו מאוד. יום אחד עלה בו רעיון להכין בעצמו שמן זית. "היה זה בתקופה שאחרי ראש השנה, בעודי מדבר על כך עם אחד מחבריי, סיפר לי שבאזור המושב 'בית מאיר' הסמוך לירושלים גדלים הרבה עצי זית מופקרים שאינם שייכים לאיש. אותו חבר אמר לי שיש לו חבר המתגורר שם בישוב ובעזרתו נוכל להכין שם את השמן המבוקש.

ירדנו לישוב בית מאיר, שהינו מספר ימים בין עצי הזית. קטפנו כמות גדולה, מסקנו את הזיתים, ועסקנו בהכנת השמן. באותם ימים הייתי נוסע הלך חוזר כמה פעמים לירושלים. באחת הפעמים הפסדתי את האוטובוס העולה לירושלים, ובשל כך התקדמתי ברגלי לכיוון הכניסה למושב - שם קיויתי 'לתפוס טרמפ' שייקחני למחוז הפצי.

עודי הולך לאיטי בסמיכות לבתי המושב, ולפתע אני שומע קול קורא מאחד מחצרות הבתים: "קום אריין!" (= "בוא והיכנס פנימה!"). נשאתי את מבטי והנה ניצב בחלון הבית הסמוך לי, אדם המסמן לי בידו וקורא לי להיכנס אל הבית. הטיתי את דרכי ושמתי את צעדי אל הפתח. בעל-הבית הוביל אותי אל החצר, שם ראיתי את ר' ישראל בער - שהיה כבר יהודי מבוגר, בא בימים, והתגורר בבית אותו זוג שטיפלו בכל צרכיו.

הכרתי את דמותו ופניו. הוא היה זכור לי מה'קבוץ' בראש השנה ב'שול' במאה שערים - אך אף פעם לא הכרתיו יותר מכך.

התחלנו לשוחח וללמוד, דברנו על רבינו ועל ברסלב, ותוך כדי שיחתו שאל אותי אם אני סובל התנגדות על התקרבותי. כדרכו שהיה מדבר הרבה מחוויות הרדיפה אשר עבר על

בשרו.

השבת לי שלא...

הוא שב ושאל: "אין לך התנגדות מהמשפחה של בני ביתך?"

ענית לי שעדיין לא נשאתי אשה.

באותו רגע קרא ר' ישראל לבעה"ב והתחיל לדבר איתו באידיש על ענייני שידוכים. מאותו רגע ואילך - למשך תקופה ארוכה - סייע בידי למציאת זיווגי בשעה טובה ומצלחת. הוא אשר ניהל את השידוך מתחילתו ועד סופו, והוא גם עמד לימיני בעת החתונה ודאג לנו גם הלאה ככל לבבו.

נפשי נקשרה בנפשו. הוא היה איש של מסירות נפש, וקבלתי ממנו דברים שאי אפשר להסביר. כל העניין של ההפצה ושל ההתקרבות לרבינו בתמימות, קיבלו אצלי משמעות חדשה במחיצתו. בענייניו של רבינו הקדוש, הוא היה כילד ליד אבא, בלי שום דעה עצמית משלו.

הוא הירבה לספר לי על ידידותו וקשריו עם רבי שמואל הורוויץ זצ"ל, פעם סיפר שרקדו במוצאי ראש השנה ביחד שמונה שעות מרוב שמחה על התקרבותם לרבינו. שמונה שעות! בכלל, השמחה שלו בעת התפלה, היתה משהו נדיר. היה מנגן ושר בדבקות ושמחה, בלתי ניתנים לתיאור.

כך ירדתי למסוק ויתים ולייצר שמן, והשי"ת סיבב את דרכי להגיע אל התכלית הנרצה - בהקמת בית נאמן בישראל, לצד התקרבות אל דמותו המיוחדת של ר' ישראל, שהיה שמן זית זך."

...

איך אתה מגיע לביתך?

"באותם הימים אחי נישואי התגוררתי בירושלים. לאחר כמה שנים נאלצתי לפנות את דירתי. באותם ימים לא היה לי מאומה, כמעט מצאתי את עצמי מושלך אל הרחוב.

כמה מאנ"ש ניסו לסייע לי, לשכנע אותי נמרצות לעבור לגור בעיר ביתר הסמוכה לירושלים שזה עתה קמה והתחילה להיבנות - אך סירבתי בתוקף. קשה היה לי לעזוב את ירושלים. לאחר כמה ימים הודיעני אחד מחברי שדאג לי, כי סידר עבורי שכירות למשך שנה עם משכיר מביתר, ותוך כדי דיבור הפקיד בידי שנים עשר צ'קים ובהם סכום השכירות לשנה. בחוסר ברירה פניתי לגור בעיר ביתר.

באותם הימים היתה ביתר מורכבת ממרקם אנושי די אחיד: כמעט שלוש אחוז נמנו על עדת חסידי ברסלב והשאר היו ברובם בני עדות המזרח. נכנסתי לעניינים והתחלתי לארגן מניינים וקירוב. הקמנו ישיבה וכולל, ובאותם השנים מסרתי את נפשי וקניתי דירה.

רבי נחמן שלמה יצחק שפירא בנו של רבי שמואל

המסורת מהסוג השלישי, היא המסורת של המהות שבמהות, עצם הלז של חסידות ברסלב. כל צורת ההנהגה והיחס בין רב לתלמיד, בין אנ"ש, על המציאות האסורה של פרסום שקרי, על כך שרבינו הוא הוא צדיק הדור לכל הדורות ולנצח ועל כסאו לא יישב זר, וכל מה שבכלל זה, ועל זה ר' לוי יצחק היה מדבר בעיקר, יותר מהכל

דווקא שם, בין בתי האבן הצנועים בערי יהודה, התחלתי להיקשר בקשר אמיץ בקדושת הארץ. באותה תקופה התחלתי להתהלך חזק עם התורות של רבינו, ותוך כדי כך התחלתי ללכת בדרכו המיוחדת של רבי אברהם בן רבי נחמן מטולטשין בלימוד ליקוטי מוהר"ן. גם זה הוסיף נדבך על נדבך, קשר על קשר, עם קדושתה של הארץ. אצל ראבר"נ אי אפשר להשתייך לרבינו בלי קשר לארץ ישראל וקדושתה. גם כאשר היה בחוץ לארץ, היה ראבר"נ נקרא 'היהודי מארץ ישראל'. אפשר להוסיף ולומר שבאותם השנים קבלתי הרבה 'כלים' ומעט מעט 'אורות'. היו אלה שנים של קבלת עול ומסירות נפש, בלי הרגשים וחוויות.

אולי תוסיף לנו עוד קצת בעניין לימוד ליקוטי מוהר"ן בעיון...

צריך להבין שהענין הזה של לימוד בעיון והליכה עם תורה, זה דרך, הרבה דרך... צריך לשבת וללמוד ולהתייגע ולחפש, ואין בזה קיצורי דרך.

ובעניין של הח"י כללים, זה גם משהו שאתה עושה לקראתו פסיעה והוא עושה לקראתך פסיעה. כי כל מי שמתחיל ללמוד ליקוטי מוהר"ן מרגיש מרחוק חלק מהכללים, אחר כך הוא פוגש את ר' אברהם בר"נ שיוצק את זה לקווים ברורים ומגדרים.

בכלל, הדמות של ראבר"נ עם ההרגש שיש בכתיבה שלו על רבינו, זה משהו מיוחד. כמו שר' שמואל שפירא היה אומר, שהספרים של ר' אברהם בר"נ מקנים לו הרגשה ברוממות רבינו יותר מכל הספרים האחרים. קטן אני מלהשיג בדמותו הקדושה של ראבר"נ, אבל בטוחני כי הוא הדמות המשפיעה עלי ביותר בקשר עם רבינו, יותר מכל דמות אחרת בברסלב.

גם אצל ר' לוי יצחק היו רואים שהוא היה לובש פנים חדשות, ממש אחרות לגמרי, כשהיה מדבר מר' אברהם. כך גם היה כאשר היה מדבר מר' מתתיהו כהן. אחד מהגדולים שבין אנ"ש בדור הדעה של אומן שהיה מיוחד גם הוא בעניין ההליכה עם תורות רבינו.

לסיום אנו מבקשים לדבר מעט על ענין המסורת של ברסלב כיום?

כשמדברים על מסורת בברסלב אפשר לחלק את זה לשלוש: האחת, המסורת הכללית, כל מסורת הנמצאת בכל קהילות הקודש, כל קהילה וחסידות עם המסורת שלה. כמו נוסחאות זמירות וכדומה. השנייה, היא סוג המסורת כפי שקיימת בברסלב, אלא שבברסלב חלק מאותם הנהגות קדושות מקורם ושורשם מרבינו בעצמו. כמו לא לשתות לפני התפילה, להתפלל בזמן וכדומה.

המסורת מהסוג השלישי, היא המסורת של המהות שבמהות, עצם הלז של חסידות ברסלב. כל צורת ההנהגה והיחס בין רב לתלמיד, בין אנ"ש, על המציאות האסורה של פרסום שקרי, על כך שרבינו הוא הוא צדיק הדור לכל הדורות ולנצח ועל כסאו לא יישב זר, וכל מה שבכלל זה, ועל זה ר' לוי יצחק היה מדבר בעיקר, יותר מהכל.

במסורת הראשונה כל אחד צריך להחזיק במנהג אבותיו, לא מוכרחים לשנות נוסח ולא להתבלבל. במסורת השנייה צריך מאוד להשתדל ולדעת שזוהי האמת של רבינו גם אם קשה לקיים זאת. ועל המסורת השלישית והעיקרית אי אפשר לוותר, זה כמו לוותר על רבינו בעצמו, זה כמו לוותר על ר' נתן... כאן מדובר על המהות של ברסלב."

ומה נאוו הדברים בצאתם מפי חסיד ברסלב אשר מסילותיו של רבי אברהם בר"נ הם מסילות חיים, ודמויותיהם של זקני אנ"ש הם אבוקות האור לנתיבותיו.

”וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, רֹוחַ אֱלֹקִים - דָּא רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ (זוהר וישב קצב:), שֶׁהוּא יִתְקַן הַכֹּל, כִּי הוּא הָרֹאשׁ בַּיִת אֲמִתִּי וְכָל יִשְׂרָאֵל יִפְּירוּ אוֹתוֹ וַיֵּאֱמִינוּ בוֹ, וְהָרֹאשׁ כָּל חוּצוֹת יִכְנַע וַיִּתְבַּטַּל לְפָנָיו.

”אֲדָּ עַל-יַדֵּי מָה נִזְכָּה לָזֶה, עַל-יַדֵּי הַבְּכִיָּה וְהַדְּמָעוֹת שְׁבוּכִין וּמִתְאַבְּלִין עַל חֶרֶבֶן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ. וְזֶהוּ בְּחִינַת ‘רוּחַ אֱלֹקִים’ דָּא רוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ ‘מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם’, בְּחִינַת ‘שִׁפְכֵי כַּמַּיִם לְבָד’ וְכוּ’ בְּחִינַת ‘עַל אֵלֶּה אֲנִי בּוֹכֶיָה עֵינַי עֵינַי יִרְדֶּה מַיִם כִּי רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מִשִּׁיב נֹפֵשׁי’ וְכוּ’.

”שְׁצַרִּיכִין לְבָבוֹת מְאֹד וּלְהוֹרִיד דְּמָעוֹת פְּמִים עַל כִּי רָחַק מִמֶּנּוּ מְנַחֵם שֶׁהוּא הַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי, וְעַל-יַדֵּי זֶה נִזְכָּה לְרוּחוֹ שֶׁל מְשִׁיחַ שְׂאֵז יִתְקַים לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן פֶּאֶר תַּחַת אֶפֶר”.

(ליקוטי הלכות, מצרנות הלכה ד אות י"ג)